
Strategia Culturală a Județului Timiș 2018-2022

Index

Autor	Error! Bookmark not defined.
Data publicării	Error! Bookmark not defined.
Sumar	2
1. Metodologie	3
1.1. Coordonate generale	3
1.2. Prelucrarea datelor secundare	4
1.3. Ancheta sociologică	4
1.4. Interviuurile cu experți	4
2. Contextul elaborării strategiei culturale.....	5
2.1. Direcții strategice.....	5
2.2. Obiective generale	6
2.3. Obiective specifice	6
3. Județul Timiș: specificități culturale, sociale economice și demografice	8
3.1. Caracteristicile geografice	8
3.2. O scurtă istorie a județului Timiș	9
3.3. Populația județului Timiș	13
3.4. Infrastructura culturală.....	15
4. Potențialul cultural al județului Timiș.....	20
4.1. Considerații generale	20
4.2. Patrimoniul cultural material imobil al județului Timiș.....	21
4.3. Patrimoniul material mobil	29
4.4. Patrimoniul imaterial.....	35
4.5. Peisajele culturale	37
5. Dinamica fenomenului cultural la nivelul județului Timiș	38
5.1. Analiza descriptivă și statistică a fenomenului cultural	38
5.2. Analiza structurată a operatorilor culturali activi.....	48
6. Coordonate strategice privind dezvoltarea culturală a Județului Timiș.....	51
6.1. Rezultatele interviurilor cu operatorii culturali	51
6.2. Opinia consumatorilor de cultură – rezultatele anchetei sociologice	53
6.3. Validarea direcțiilor strategice curente.....	57
6.4. Operaționalizarea Strategiei Culturale a Județului Timiș pentru perioada 2018-2022.....	62
7. Concluzii și recomandări	78
Bibliografie	79
Anexe	80

Sumar

Strategia de dezvoltare județeană reprezintă cadrul pentru o viziune pe termen lung asupra dezvoltării județene, în care cinci domenii de acțiune strategică (dezvoltare urbană și infrastructură de transport, mediu și energie, dezvoltare economică, resurse umane, inclusiv sănătate, sport și cultură și turism) merg mână în mână și se sprijină reciproc. Strategia Culturală a Județului Timiș vine ca un răspuns la noile provocări ale societății actuale, ea va încerca să răspundă nevoilor și așteptărilor cetățenilor județului și nu numai. De asemenea Strategia Culturală a Județului Timiș a devenit o necesitate pentru a construi o relație viabilă, sănătoasă și corectă cu stakeholderii locali.

Prezentul document reprezintă o actualizare a Strategiei culturale a județului Timiș pentru perioada 2018-2022 realizată de către Fundația Universității de Vest din Timișoara prin Departamentul de Sociologie al Universității de Vest din Timișoara. Actualizarea Strategiei culturale a județului Timiș pentru perioada 2018-2022 este o necesitate datorită fluidității crescute și a evoluțiilor rapide în domeniul economic și social cu impact în domeniul cultural.

Actualizarea Strategiei culturale a județului Timiș este realizată în concordanță cu planurile de dezvoltare regională care contribuie la realizarea celor trei obiective de bază ale politicii de dezvoltare regională în România (Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională):

- diminuarea dezechilibrelor regionale existente prin stimularea dezvoltării echilibrate, recuperarea accelerată a întârzierilor în domeniul economic și social a zonelor mai puțin dezvoltate, ca urmare a unor condiții istorice, geografice, economice, sociale, politice, precum și preîntâmpinarea producerii de noi dezechilibre;
- corelarea politicilor sectoriale guvernamentale la nivelul regiunilor prin stimularea inițiativelor și prin valorificarea resurselor locale și regionale, în scopul dezvoltării economico-sociale durabile și al dezvoltării culturale a acestora;
- stimularea cooperării interregionale, interne și internaționale, transfrontaliere, inclusiv în cadrul euroregiunilor, precum și participarea regiunilor de dezvoltare la structurile și organizațiile europene care promovează dezvoltarea economico-socială și instituțională a acestora, în scopul realizării unor proiecte de interes comun, în conformitate cu acordurile internaționale la care România este parte.

Strategia Culturală a Județului Timiș respectă și ține cont de cele trei obiective principale ale Strategiei UE în zona relațiilor culturale:

- Susține posibilitățile oferite de către cultură și creație în materie de dezvoltare economică și socială durabilă a județului Timiș.
- Consolidează cooperarea între instituții publice și cele din sfera acțiunilor private în zona patrimoniului cultural.
- Susține promovarea păcii și luptei împotriva radicalizării prin intermediul dialogului intercultural.
- În concordanță cu aceste directive europene, patrimoniul cultural este recunoscut ca fiind o formă importantă de expresie a diversității culturale și este nevoie să fie protejat și promovat cu responsabilitate de către toți actorii culturali și nu numai.

1. Metodologie

1.1. Coordonate generale

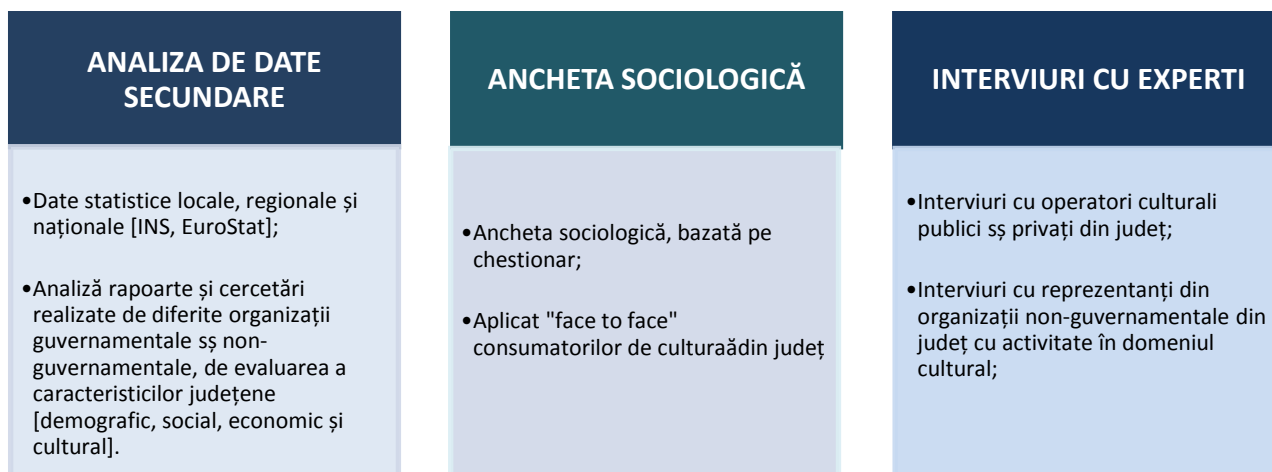
Metodologia utilizată pentru realizarea acestui studiu a fost una mixtă, bazată pe colectarea de date pe bază de anchetă sociologică și prelucrarea de date din surse secundare. Adicional a fost organizată o consultare publice cu minim 50 persoane. Discuțiile libere și orientate au fost utilizate ca sursă de date suplimentară pentru atingerea obiectivelor cercetării.

Obiectivul general a constat în elaborarea strategiei culturale a județului Timiș pentru perioada 2018-2022, identificarea percepțiilor și a opiniilor referitoare la fenomenul cultural județean, identificarea profilului consumatorului de cultură, structura publicului pe criterii socio-demografice.

Obiectivele specifice au constat în verificarea direcțiilor strategice pentru a fi în concordanță cu nevoia culturală existentă în teren; realizarea activităților necesare elaborării metodologiei de calcul a indicatorilor statistici privind direcțiile strategice, în conformitate cu normele și standardele sociologice; colectarea datelor și prelucrarea datelor existente și încadrarea în strategiile existente, corelarea cu strategiile deja existente.

Pentru atingerea obiectivelor enunțate, a fost aplicată o abordare metodologică mixtă care combină elemente specifice cercetării de tip cantitativ cu elemente specifice cercetării de tip calitativ (fig. 1).

Figura 1: Abordarea metodologică

Sfera de cuprindere a anchetei corespunde principalului ei obiectiv – acela de a efectua o cercetare sociologică în vederea fundamentării strategiei culturale a județului Timiș pentru perioada 2018-2022.

1.2. Prelucrarea datelor secundare

În cadrul acestei secvențe de cercetare au fost extrase și analizate date statistice din bazele de date ale Institutului Național de Statistică și Eurostat. Adicional au fost analizate rapoarte și cercetări realizate de diferite organizații guvernamentale și non-guvernamentale, de evaluare a caracteristicilor județene [demografic, social, economic și cultural]. În cazul acestora din urmă validitatea și fiabilitatea au fost determinate pe baza caracterului formal al sursei și al prestigiului acestuia.

Prelucrarea și analiza datelor secundare au furnizat un profil complet din punct de vedere cultural al județului Timiș. Aceste date au reprezentat cadrul de bază pentru configurarea unei machete SWOT ca parte integrată a strategiei de dezvoltare culturală propusă pentru intervalul 2018-2022.

1.3. Ancheta sociologică

Ancheta sociologică s-a realizat pe bază de chestionar administrat de către operatori specializați. Evaluarea percepțiilor de factură culturală prin ancheta sociologică s-a realizat cu ajutorul unor itemi specifici integrați în două cercetări separate: una realizată în aria metropolitană a municipiului Timișoara (Barometrul Municipiului Timișoara) și una realizată la nivelul județului Timiș (Barometrul de Opinie al Județului Timiș), ambele realizate de către Departamentul de Sociologie al Universității de Vest din Timișoara.

Unitatea de înregistrare statistică a fost persoana cu vârstă 15+ ani din localitatea Timișoara. Numărul de chestionare aplicate a fost de 1150 în cazul municipiului Timișoara și 1350 în cazul județului Timiș. În aceste condiții, marja de eroare teoretică a fost de 5% la un nivel de încredere de 95%.

1.4. Interviuurile cu experți

Interviurile cu experți au reprezentat secvența calitativă a cercetării. Respondenții au fost selectați ținând cont de conectarea lor în calitate de actori activi la fenomenul cultural local și județean. Baza teoretică în selecția respondenților a fost ca aceștia să fie reprezentativi pentru scopul cercetării.

Adicional, un set de interviuri focusate pe validarea direcțiilor strategice pentru dezvoltarea culturală specifică a spațiului timișean precum și evaluarea nivelului de implementare a acestora, au fost realizate cu operatorii culturali din județ.

Respondenților li s-au adresat întrebări folosindu-se un ghid semi-structurat, însă au avut libertatea de a nu răspunde la unele întrebări sau de a dezvolta teme colaterale, dar în legătură cu fenomenul cultural. Au fost, de asemenea încurajați să prezinte propriile lor experiențe în ceea ce privește participarea la fenomenul cultural județean.

2. Contextul elaborării strategiei culturale

2.1. Direcții strategice

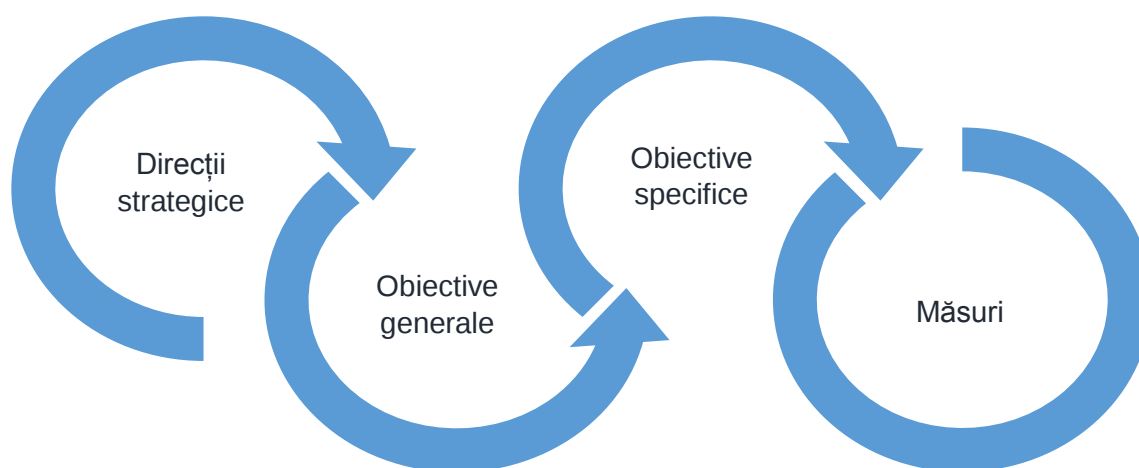
Strategia Culturală a Județului Timiș este elaborată pe baza documentele de programare comune entităților membre:

- Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României; Orizonturi 2013-2020-2030;
- Documentele Cadru de Implementare ale Programelor Operaționale;
- Politica de Coeziune a Uniunii Europene, Orientările Strategice Comunitare și acquis-ului comunitar;
- Programul de Guvernare 2017-2020;

Strategia Culturală a Județului Timiș a fost concepută să cuprindă următoarele direcții strategice:

- Direcția strategică 1 - Dezvoltarea unei vieți culturale diversificate și competitive la nivel european ca element definitoriu pentru afirmarea identității naționale și coeziunii sociale din spațiul timișean.
- Direcția strategică 2 – Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale
- Direcția strategică 3 – Integrarea culturii timișene în circuitul național și european de valori
- Direcția strategică 4 – Dezvoltarea ofertei culturale timișene în contextul titlului "Timișoara, capitală culturală europeană - 2021"

Figura 2. Diagrama flowchart a modului de operaționalizare a Strategiei Culturale a Județului Timiș

Sursa: elaborare proprie pe baza Strategiei Culturale a Județului Timiș

2.2. Obiective generale

Obiectivele generale reflectă scopurile Strategiei Culturale a Județului Timiș. Ele cuprind enunțuri referitoare la rezultatele așteptate ale implementării direcțiilor strategice. Acestea furnizează orientarea globală la a cărei realizare trebuie să contribuie strategia.

Obiectivele generale ale Strategiei Culturale a Județului Timiș sunt:

- Stimularea activităților specifice și a instituțiilor implicate în educația culturală a cetățenilor
- Diversificarea expresiilor culturale și dezvoltarea publicului
- Creșterea accesului cetățenilor la cultură pe întreg teritoriul județului Timiș
- Dezvoltarea profesională a resurselor umane specifice
- Asigurarea unei infrastructuri culturale adecvate
- Promovarea produsului cultural
- Realizarea de proiecte și programe culturale cu instituții și organizații culturale europene similare
- Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale în spațiul timișean
- Dezvoltarea capacității de cooperare culturală internațională
- Afirmarea valorilor cultural-artistice timișene în circuitul cultural național și internațional
- Dezvoltarea colaborării în cadrul euroregiunii DKMT
- Dezvoltarea gustului estetic al consumatorului cultural în context contemporan
- Dezvoltarea comunicării între operatorii culturali în vederea îmbunătățirii ofertei culturale

2.3. Obiective specifice

Obiectivele specifice asigură trecerea de la viziunea largă declarată în direcțiile strategice la proiecte și planuri specifice. Lista obiectivelor specifice este evidențiată mai jos:

- Educarea și formarea artistică a consumatorului cultural
- Dezvoltarea unei societăți cu repere durabile, de conservare și transmitere mai departe a valorilor pozitive pentru noile generații
- Dezvoltarea învățământului de specialitate în vederea formării viitorilor actanți culturali
- Sprijinirea creativității și talentului
- Dezvoltarea vieții cultural-artistice în comunele și orașele județului
- Dezvoltarea activităților cultural-artistice în cartiere
- Dezvoltarea ofertei culturale pentru anumite grupuri sociale
- Dezvoltarea și promovarea culturii scrise
- Dezvoltarea artelor vizuale
- Dezvoltarea artei neprofesionale
- Creșterea abilităților profesionale ale angajaților din mediul cultural
- Optimizarea structurii de personal
- Optimizarea cadrului de desfășurare a actului cultural
- Optimizarea condițiilor pentru creșterea confortului consumatorului cultural
- Construirea unor noi spații cu destinație specifică
- Asigurarea unei calități superioare, precum și a accesului la patrimoniul cultural, prin prezervarea, conservarea și restaurarea patrimoniului cultural mobil, cu prioritate din colecțiile muzeelor timișorene, dar și a bisericilor sau cultelor, bibliotecilor, arhivelor.
- Dezvoltarea unei politici unitare de marketing la nivelul județului
- Atragerea și valorificarea altor resurse pentru dezvoltarea sferei culturale
- Dezvoltarea unei politici de marketing care să permită realizarea de programe comune

-
- Atragerea și valorificarea resurselor externe pentru dezvoltarea sferei culturale
 - Sprijinirea dezvoltării vieții culturale asociative
 - Încurajarea dezvoltării proiectelor interculturale
 - Crearea unui cadru politico-administrativ pentru promovarea ofertei culturale
 - Promovarea ofertei culturale prin mijloacele specifice mediului de afaceri
 - Integrarea ofertanților culturali în rețelele culturale europene
 - Susținerea participării actorilor culturali locali la evenimentele culturale naționale și internaționale
 - Includerea ofertei culturale a județului Timiș în cadrul unor importante evenimente culturale naționale și internaționale
 - Introducerea patrimoniului cultural timișean mobil și imobil în circuitul turistic
 - Dezvoltarea cadrului cooperării culturale euroregionale
 - Promovarea schimburilor culturale și turistice în euroregiunea DKMT
 - Promovarea formelor de expresie artistică contemporană
 - Dezvoltarea culturii tradiționale prin intermediul formelor de expresie artistică contemporană
 - O mai bună deschidere și implicare a Timișoarei la dinamica culturală națională și internațională
 - Îmbunătățirea ofertei culturale prin produse culturale competitive la nivel național și internațional
 - Promovarea produsului cultural în contextul noilor platforme multimedia

Acestea se operaționalizează prin seturi de măsuri care reprezintă pașii practici și măsurabili care conduc la atingerea obiectivelor.

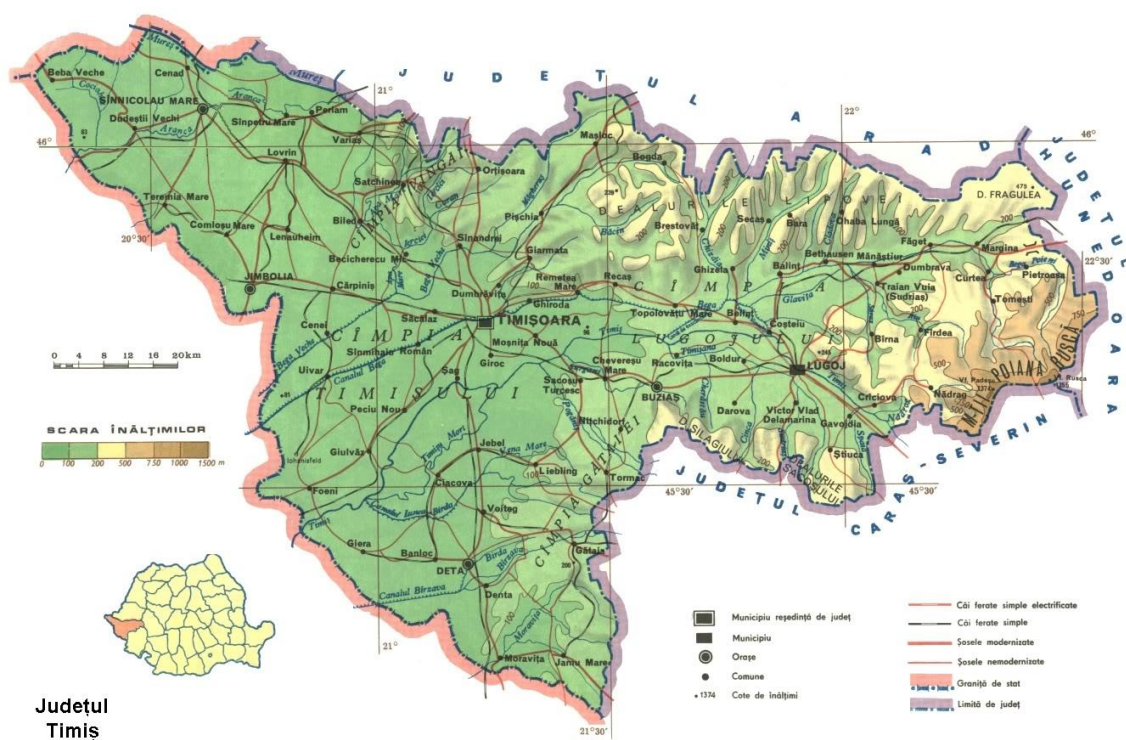
Obiectivele generale, obiectivele specifice și măsurile aferente fiecărei direcții strategice sunt prezentate în Anexa 1.

3. Județul Timiș: specificități culturale, sociale economice și demografice

3.1. Caracteristicile geografice

Județul Timiș este situat în partea de Vest a României. Este cel mai mare județ al țării, având o suprafață totală de 8.697 km², reprezentând 3,6% din suprafața totală a României. Se învecinează, la Nord, cu județul Arad, la Est cu județul Hunedoara, la Sud-Est cu județul Caraș-Severin, la Sud-Vest cu regiunea autonomă Voivodina (Serbia), iar la Vest cu județul Csongrád (Ungaria).

Figura 3. Harta geografică a județului Timiș

Sursa: elaborare proprie

Din punctul de vedere al reliefului, forma geografică predominantă a județului Timiș este câmpia (joasă, în partea vestică și înaltă în zona centrală). Dealurile sunt prezente în zonele de nord (Dealurile Lipovei) și de est (Dealurile Silagiului, Dealurile Sacoșului) ale județului, iar forme de relief cu înălțimi mai mari sunt întâlnite în extremitatea nord-vestică (Vf. Padeșu – 1.374 m, Munții Poiana Ruscă).

Rețeaua hidrografică a județului Timiș este dominată de râurile Timiș și Bega (care străbat județul de la est la sud-vest) și afluenții acestora (Pogăniș, Bârzava etc.). Timișul izvorăște în Munții Semenic, din județul Caraș-Severin și are o lungime totală de aproape 340 km, vărsându-se în Dunăre la Pančevo, în Serbia. Râul Bega izvorăște în Munții Poiana Ruscă, are o lungime totală

de 256 km și se varsă în Tisa la Titel, în Serbia. În timpul stăpânirii Habsburgice au fost realizate o serie de intervenții asupra cursurilor râurilor din Banat, implicit din actualul județ Timiș. Îndiguirea râului Timiș, implicit desființarea mlaștinilor care dominau la sud de Timișoara, a fost realizată începând cu anul 1759, prin strădaniile inginerului olandez Fermault. Acestuia i s-au încredințat și lucrările de intervenție asupra râului Bega. Se construiește un canal prin intermediul căruia Bega devine navigabilă și se asigură legătura cu porturi de pe actualul teritoriu al Serbiei și diferite mărfuri ori produse ajung la și de la Budapesta ori Viena (Olaru, 2006). Dincolo de acestea, intervențiile și ameliorările hidrotehnice (uzine de apă și sisteme de ecluză) au fost realizate la cele mai înalte standarde ale vremurilor și reprezintă, astăzi, adevărate comori ale patrimoniului cultural și de istorie a tehnicii (Jancsó, 2010).

Din punct de vedere administrativ-teritorial, județul Timiș face parte din regiunea istorică Banat, din regiunea Vest (începând cu anul 1998) și din macroregiunea 4 (din anul 2001, împreună cu Regiunea Sud-Vest). În privința organismelor transfrontaliere, Timișul deține din anul 1997 statutul de membru al Euroregiunii Dunăre-Criș-Mureș-Tisa, un organism al cooperării între România, Ungaria și Serbia, creat în virtutea unei tradiții de bună înțelegere și de colaborare între etniile care au conviețuit pe teritoriul Banatului istoric: Români, Maghiari și Sârbi. De fapt, întreg teritoriul cuprins între granițele naturale ale Mureșului, Tisei și Dunării, cunoscut și sub numele de Banat Timișan, a reprezentat în ultimele patru secole un spațiu al conviețuirii pașnice, al interculturalității și multilingvismului.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Banatul Timișan (Timiș, Torontal și Caraș) a fost anexat prin decret imperial Ungariei. Mai apoi, după Marea Unire, va fi înființat în anul 1925 județul Timiș-Torontal, unitate administrativ-teritorială care își va înceta existența în anul 1950, când, după model sovietic, teritoriul României va fi împărțit în 28 de regiuni, plus municipiul București. În anul 1968 a avut loc o nouă reformă administrativ-teritorială, Timișul dobândindu-și configurația pe care o are și în prezent.

3.2. O scurtă istorie a județului Timiș

Creionarea unei istorii a județului Timiș nu se poate face fără a lua în considerare istoria Banatului și a Timișorii (Szentmiklosi, 2016; Benea, 2013; Hategan, 2005; Neumann, 2015). Toate epocile istorice sunt reprezentate în pleiada descoperirilor de situri și piese arheologice, a edificiilor și a documentelor vremii de pe teritoriul județului Timiș. Ca atare, punctăm cronologic doar câteva repere mai importante.

- Preistorie: numeroase așezări, necropole și descoperiri izolate din Neolitic, Epoca bronzului, prima și a doua vârstă a fierului;
- Cca. 6000 a.Chr.: Sanctuarul neolitic de la Parța, descoperit în anii '70, unicul sanctuar neolitic din România și unul dintre puținele de pe teritoriul Europei;
- Mileniul V a.Chr.: Așezarea neolitică de la Uivar, aparținătoare culturii Vinča;
- 1500-1000 a.Chr.: fortificația de epoca bronzului Cornești-Iarcuri, una dintre cele mai mari fortificații de acest gen din Europa;
- Sec. I a.Chr. – sec. II p.Chr.: numeroase așezări și descoperiri de factură dacică;
- Sec. II-IV: peste 200 de așezări romane și post-romane, atestate arheologic;
- Sfârșitul secolului IV – 454: prima formațiune statală de după retragerea stăpânirii romane, temeliile acesteia au fost puse de hunii conduși de Uldin, Charatron, Attila, Bleda și Ellak;
- 927: înființarea voievodatului independent condus de Glad;

- 934: voievodatul lui Glad este atacat de cetele migratoare maghiare, conduse de Zuard, Cadusa și Boyta;
- După anul 1002 ducele Ahtum a construit la Morisena (Cenadul de azi) o mănăstire închinată Sfântului Ioan Botezătorul, în care au activat călugări bizantini;
- 1028-1030, Ahtum poartă mai multe lupte cu Chanadinus, care îl înfrânge în bătălia decisivă de la Tomnatic. De acum Chanadinus conduce teritoriile lui Ahtum în cadrul Regatului maghiar sub Ștefan I;
- 1315-1323: Carol Robert de Anjou își stabilește reședința, implicit capitala Regatului Ungariei la Timișoara;
- 1441-1446: Ioan de Hunedoara este comite și conte de Timiș;
- 30 iulie 1552: partea centrală și de Vest a Banatului intră sub stăpânire otomană și este constituit Pașalâcul Timișoara;
- 1696-1698: habsburgii încearcă să cucerească Banatul, dar eșuează;
- Septembrie 1716: asediul cetății Timișoara de către trupele habsburgice;
- 12-13 octombrie 1716: garnizoana otomană, condusă de Mehmed Pașa, capitulează iar Eugeniu de Savoya preia cetatea;
- 21 iulie 1718: Tratatul de pace de la Passarowitz;
- 1722-1726: primul val de coloniști șvabi;
- 1728/1771/1783: este realizată regularizarea râului Bega;
- 1738-1739: epidemie de ciumă;
- 1737-1739: războiul turco-austriac pe teritoriul Banatului;
- 1738: răscoala românilor bănățeni;
- 1753: primul teatru permanent;
- 1762-1763: epidemie de ciumă;
- 1763-1772: al doilea val de coloniști șvabi;
- 1760: Timișoara devine primul oraș din Imperiul Habsburgic, cu iluminat public cu lămpi de seu și petrol;
- 1782-1786: al treilea val de coloniști șvabi;
- 1815: la inițiativa librarului Josef Klapka este înființată prima bibliotecă de împrumut public din Imperiul Austriac, la Timișoara;
- 26 aprilie-8 august 1849: Timișoara este asediată de forțele revoluționare maghiare;
- 1852: Timișoara este legată de Viena printr-o linie de telegraf;
- 1855: Timișoara devine primul oraș al Imperiului Habsburgic, cu străzile iluminate cu gaz;
- 1857: Inaugurarea primei căi ferate din Câmpia Banatului, de 112 km, pe ruta Timișoara - Jimbolia - Kikinda - Szeged;
- 5 februarie 1867: este creat statul dualist Austro-Ungar, iar Banatul devine parte integrantă a Ungariei;
- 12 noiembrie 1884: Timișoara devine primul oraș din Europa, cu străzile iluminate electric;
- 28 iulie 1919: se instaurează administrația română în Banat (2/3 din Banatul istoric);
- 12 septembrie 1944: armata sovietică intră în Timișoara;
- 1953: Timișoara devine primul oraș din Europa cu trei teatre de stat: român, german și maghiar;
- 16 decembrie 1989: Revoluția de la Timișoara;
- 16 septembrie 1996: Tratatul de la Timișoara, de prietenie și bună vecinătate între România și Ungaria;
- 2008: demararea lucrărilor de decolmatare a canalului Bega, prim pas în reluarea navigației.

Castelul Huniazilor

Inscripție, Primăria veche, Timișoara

Cetatea Timișoara

Sursa: Foto S. Pribac

Coloana Fidelității, dovada recunoștinței împăratului Franz Joseph, față de trupele locale care au apărut Timișoara timp de 107 zile, în perioada 1848-1849

Începând ca doua jumătate a secolului al XIX-lea, viața urbană în județul Timiș evoluează ca și consecință directă a unei industrializări pe ansamblu sesizabilă în cadrul Imperiului Habsburgic. În funcție de resursele naturale existente apar profesii noi (de exemplu, în anul 1820, la Tomești, este înființată fabrica de sticlărie), iar în localitățile de câmpie o industrie agrară. Implicat este sesizabilă apariția unor centre comerciale importante (Timișoara, Lugoj, Jimbolia, Sânnicolau Mare, Ciacova etc.). Timișoara, prin poziționarea în extremitatea sud-estică a imperiului, cunoaște o semnificativă creștere în importanță ca centru strategic și militar. Concomitent începe să se realizeze o diferențiere socială mai accentuată între populația rurală și urbană, procesul de afirmare a burgheziei fiind alert. Dezvoltarea economică și industrială, în mod special, au fost favorizate de diversitatea și cantitatea resurselor materiale. Banatul a devenit pentru imperiu unul din marii furnizori de produse agricole, materii prime metalurgice, dar fiind în același timp și o importantă piață de desfacere pentru produsele industriale din imperiu, care puteau fi achiziționate de o populație cu un nivel de trai în continuă creștere. Începutul secolului XX găsește actualul teritoriu al județului Timiș în postura de provincie prosperă a Imperiului.

Creșterea economică, climatul politic și raporturile existente între etniile Banatului au generat mai de grabă o concurență constructivă între locuitorii de etnii diferite și nicidecum stări conflictuale interetnice, situație care și-a pus amprenta și asupra dezvoltării culturale a întregii regiuni.

Spre deosebire de alte zone ale Europei, spațiul timișean se caracteriza printr-o relativă **armonie interetnică**, nefiind invocate în mod special apartenența etnică și șansele uneia sau alteia dintre etnii de a accede în mod strict doar pe criterii etnice sau religioase, în condițiile în care, de multe ori, imaginea despre celălalt este distorsionată, alterul fiind privit din perspectiva propriului set de valori din perspectivă etnocentristă, prin „*ochelari ideologici*” (Melwisch-Birăescu, 2010). De asemenea, un alt fenomen benefic, care a generat progresul în zonă, a fost preluarea **experienței pozitive inter-indivizi** care era cultivată, ajungându-se mai de grabă la **cooperare** decât la o competiție pe alte criterii naționalist-exclusiviste, distructive de cele mai multe ori. Diferențele etnice în Banat, ca realitate concretă, ca proces uman și social, reprezintă o bogăție locală, nicidecum un neajuns sau o amenințare, așa cum se întâmplă în alte regiuni ale lumii (Semprini, 2000).

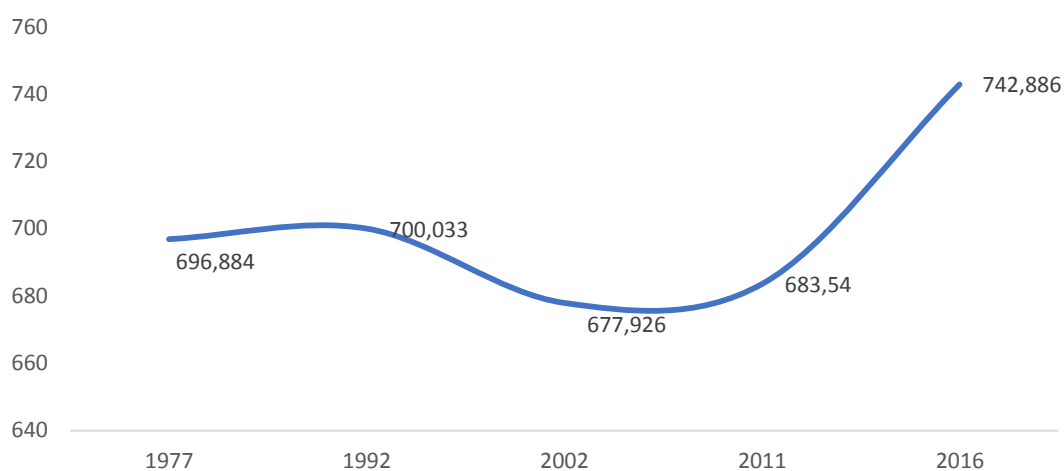
Apropierea dintre comunitățile etnice din Timiș a avut ca și consecințe principale deschiderea către nou și dobândirea abilității de a comunica în mai multe limbi. Conviețuirea minorităților cu majoritatea românească a influențat benefic viziunea celorlalte etnii conlocuitoare, oferind în acest fel modele culturale noi și un comportament de toleranță inter-individuală, dincolo de politica oficială promovată de stăpânirile vremelnice.

3.3. Populația județului Timiș

În prezent, județul Timiș este compus din 10 orașe (Buziaș, Ciacova, Deta, Făget, Gătaia, Jimbolia, Lugoj, Recaș, Sănnicolau Mare și Timișoara), 89 de comune și 313 sate. Timișoara (332.983 locuitori) și Lugoj (47.702 locuitori) au și rangul de municipiu. Al treilea cel mai mare oraș al județului (din punctul de vedere al numărului populației) este orașul Sănnicolau Mare (14.682 locuitori), urmat de orașul Jimbolia (13.597 locuitori).

Din anul 1968, când județul Timiș și-a dobândit actuala structură administrativă, populația a fluctuat în felul următor:

Figura 4. Dinamica populației județului Timiș

Sursa: elaborare proprie pe baza datelor INS

În anul 2016, populația județului Timiș era de 742.886 locuitori, putându-se observa așadar o creștere demografică față de datele furnizate de recensămintele anterioare ale populației, creștere datorată în mare parte migrației interne din România. Aportul acesta de populație se datorează în principal dezvoltării economice a județului și de nevoia crescută de forță de muncă. Din cei 742.886 de locuitori ai județului, 358.191 sunt de sex masculin, iar 384.695 de sex feminin. Majoritatea populației județului Timiș locuiește în mediul urban (453.903 de locuitori), iar populația rurală este de 288.983 locuitor (Pisică, et al, 2016).

La *Recensământul Populației și al Locuințelor*, realizat în anul 2011 (Rezultate definitive ale Recensământului Populației și al Locuințelor – 2011), structura pe etnii a populației județului Timiș indică faptul că, în ultimii 30 de ani s-au produs o serie de transformări generate de declinul demografic și de fenomenul emigrării. În afara românilor majoritari, cea mai numeroasă etnie este constituită de populația maghiară, urmată de romi și de membrii comunităților de sârbi, croați și sloveni. Prezența maghiarilor și a sârbilor, croaților și slovenilor reprezintă o constantă seculară în județul Timiș, datorată pe de o parte realităților istorico-demografice existente în Banatul istoric, iar pe de altă parte învecinării cu țările învecinate - Ungaria și Serbia. În cazul comunităților șvăbești (germane) din județul Timiș, începând cu a doua jumătate a secolului XX poate fi observat un declin demografic accentuat, datorat în principal emigrărilor/repatrierilor masive în Germania în anii '80 (Moldovan, 2009) și mai ales după anul 1990.

Alături de românii majoritari, minoritățile etnice din județul Timiș și din Banat, în general, au contribuit la construirea unui model cultural aparte, bazat pe diversitate și pe împrumut cultural, elemente care în cazul oricărei strategii culturale trebuie conservate și valorificate.

Tabelul 1. Populația județului Timiș pe etnii

Etnia	1977	1992	2002	2011
Români	472.912	561.200	565.639	550.836
Maghiari	77.525	62.866	50.556	35.295
Romi	9.828	14.836	16.084	14.525
Sârbi/Croați/Sloveni	21.782	17.548	13.698	10.344
Germani	98.296	26.722	14.174	8.504
Ucraineni	3.773	6.437	7.321	5.950
Bulgari	7.151	6.466	5.562	4.478
Slovaci	2.128	2.229	1.908	1.424
Evrei	1.799	625	441	220
Cehi	796	389	283	185
Turci	38	44	74	127
Ruși/Lipoveni	340	160	144	109
Greci	55	55	209	75
Polonezi	177	107	79	65
Armeni	50	38	32	30
Tătari	10	6	8	16
Alte etnii	194	270	1.563	1.967

Sursa: elaborare proprie pe baza datelor INS

Conform datelor furnizate de recensământul din 2011 (Rezultate definitive ale Recensământului Populației și al Locuințelor – 2011), din cele 683.540 persoane chestionate, din punct de vedere religios, populația județului Timiș este formată din: 507.506 ortodocși, 6.773 ortodocși-sârbi, 54.547 romano-catolici, 8.271 greco-catolici, 9.372 reformați, 26.094 penticostali, 8.680 bapțiști, 1.998 adventiști de ziua a șaptea, 1.117 musulmani, 514 evanghelici, 232 mozaici precum și alte confesiuni și denominații cu un număr mai redus de membri (martorii lui Iehova, creștini după evanghelie, creștini de rit vechi, armeni etc.).

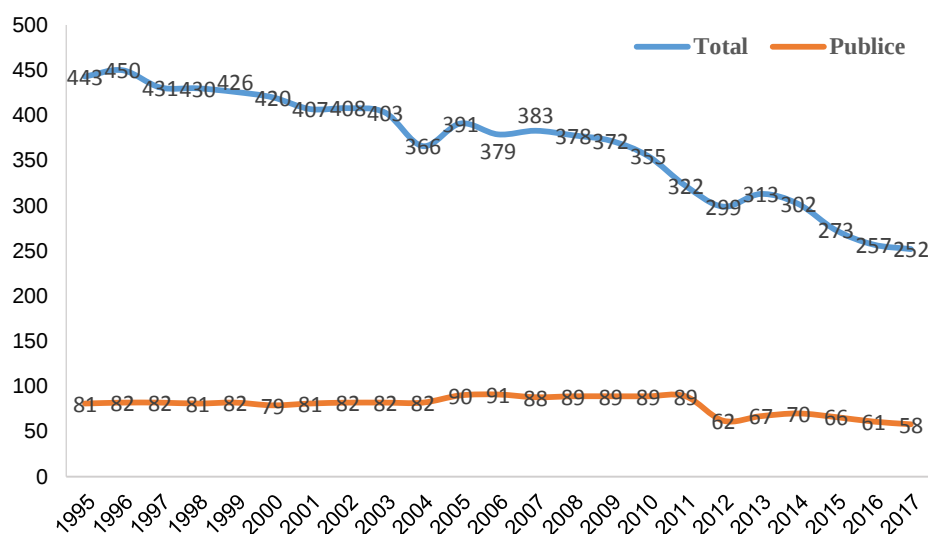
3.4. Infrastructura culturală

Evidențierea coordonatelor fundamentale ale infrastructurii culturale la nivelul județului Timiș se axează pe analiza situației bibliotecilor, cinematografelor și instalațiilor cinematografice, respectiv a muzeelor în perioada 1995/2002/2005-2017.

Potrivit Institutului Național de Statistică (2018), biblioteca este „instituția, compartimentul sau structura specializată ale cărei atribuții principale sunt: (i) constituirea, organizarea, prelucrarea, dezvoltarea și conservarea colecțiilor de cărți, publicațiilor seriale, a altor documente de bibliotecă și a bazelor de date, pentru a facilita utilizarea acestora în scop de informare, cercetare, educație sau recreere; (ii) inițierea, organizarea și desfășurarea de proiecte și programe culturale, inclusiv în parteneriat cu autorități și instituții publice, cu alte instituții de profil sau prin parteneriat public-privat” (INS-TEMPO, 2018).

În perioada 1995-2017, numărul total de biblioteci a scăzut semnificativ în județul Timiș, de la 443 în 1995 la 252 în 2017, aceeași tendință negativă fiind înregistrată și în cazul bibliotecilor publice (biblioteca de tip enciclopedic pusă în slujba unei comunități), însă abia începând cu anul 2012, numărul bibliotecilor publice ajungând la 58 în 2017. Trendul descrescător al numărului de biblioteci în județul Timiș este îngrijorător, mai ales în contextul în care în cadrul societății informației biblioteca are rol de importanță strategică.

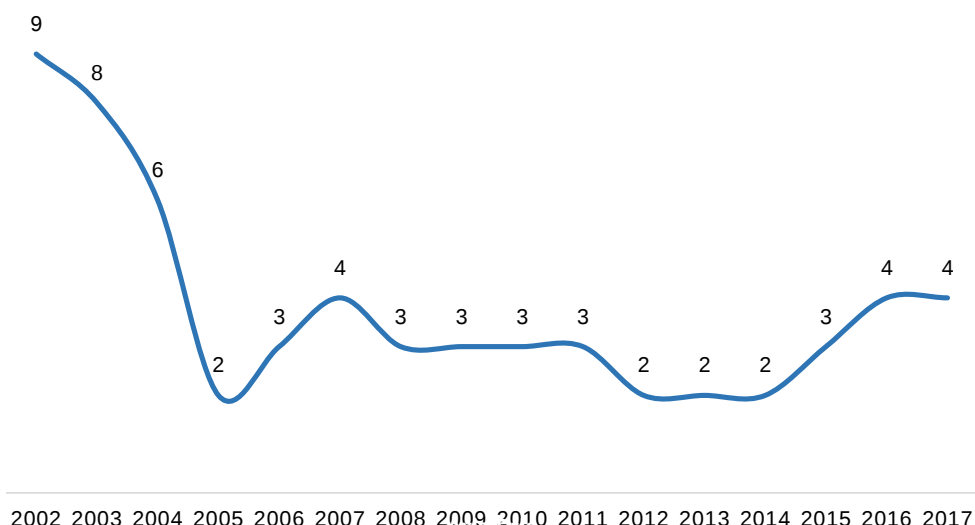
Figura 5. Evoluția numărului de biblioteci la nivelul județului Timiș, 1995-2017

Sursa: Institutul Național de Statistică (2019) – TEMPO Online

Cinematograful este o „unitate culturală dotată cu echipament cinematografic (stabil sau mobil) în vederea prezentării publice, prin proiecție, pe ecrane, a unui film, care a funcționat în anul de referință. În funcție de echipamentul cinematografic folosit poate fi: - stabilă - când are asigurată în permanență o sală sau grădină de spectacole cu ecran și echipamentul aferent; - mobilă (caravana cinematografică) care se deplasează dintr-o localitate în alta, pentru a prezenta spectacole cinematografice” (Institutul Național de Statistică, INS-TEMPO, 2018). Figura 6 surprinde evoluția numărului de cinematografe și instalații cinematografice în județul Timiș în perioada 2002-2017 și evidențiază aceeași tendință negativă, descrescătoare, regăsită și în cazul numărului de biblioteci.

Figura 6. Evoluția numărului de cinematografe și instalații cinematografice în județul Timiș (2002-2017)

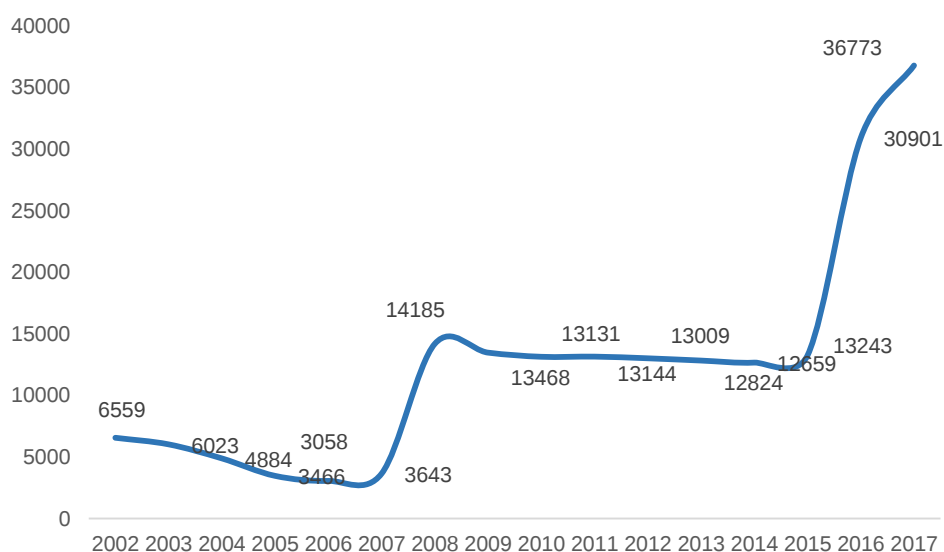

Sursa: Institutul Național de Statistică (2019) – TEMPO Online

Datele sunt furnizate de INS prin Studioul Cinematografic al Ministerului Culturii, Societatea Română de Televiziune, Centrul Național al Cinematografiei (R.A.D.E.F. ROMANIAFILM, Sahiafilm, Castelfilm, Animafilm, Atlantisfilm etc.).

Pe de altă parte, numărul de spectacole cinematografice a crescut fulminant în județul Timiș în aceeași perioadă 2002-2017, de la 6559 spectacole cinematografice în 2002 la 36773 în anul 2017. Creșterea a fost mult mai accentuată între anii 2015-2017, când au fost organizate peste 20000 de spectacole noi comparativ cu anii anteriori.

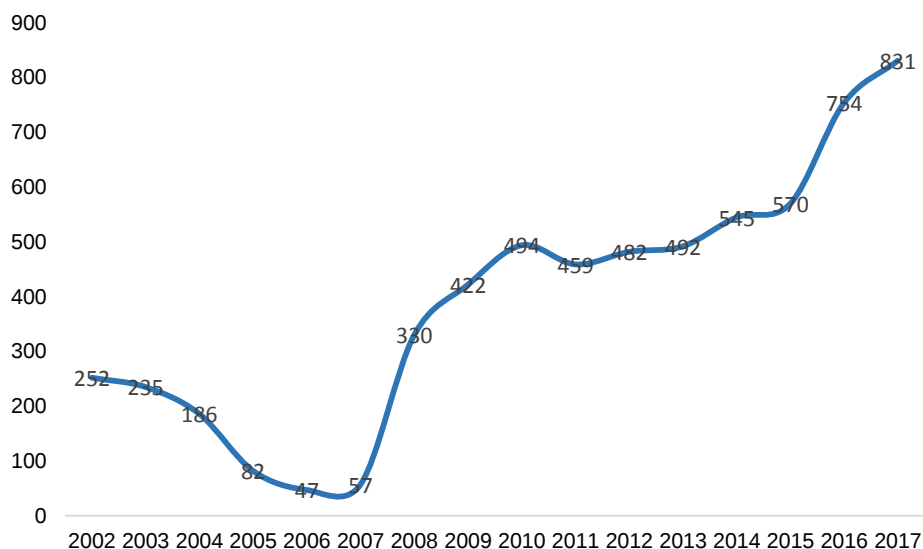
Figura 7. Evoluția numărului de spectacole cinematografice în județul Timiș, 2002-2017

Sursa: Institutul Național de Statistică (2019) – TEMPO Online

Același trend puternic ascendent a fost înregistrat și în ceea ce privește numărul de spectatori la cinematografe în județul Timiș, cu o creștere semnificativă între anii 2007-2010 și 2015-2017.

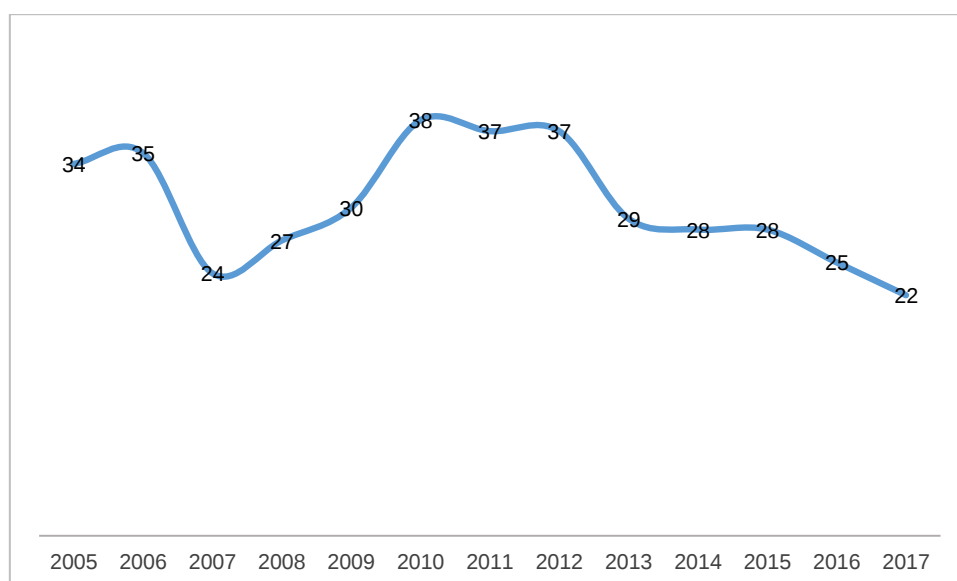
Figura 8. Evoluția numărului de spectatori la cinematografe (mii spectatori) în județul Timiș, 2002-2017

Sursa: Institutul Național de Statistică (2019) – TEMPO Online

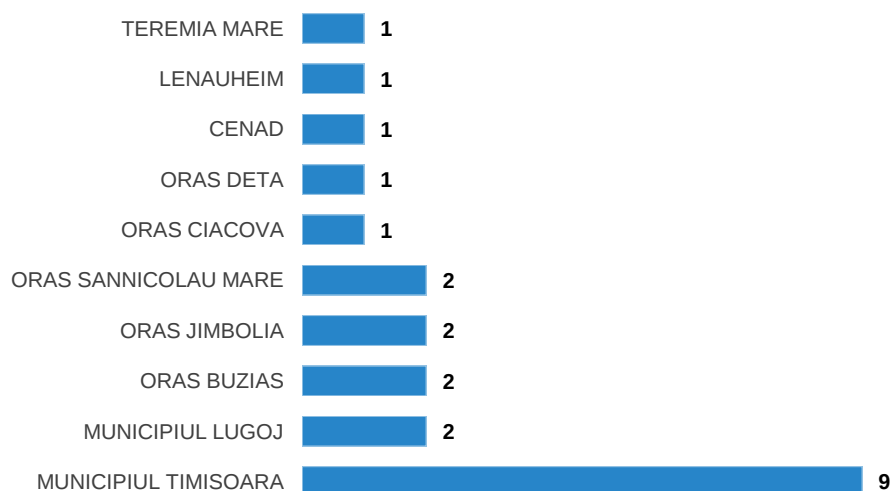
Muzeul este „instituția culturală care colecționează, conservă, cercetează, restaurează, comunică și expune în scopul cunoașterii, educării și recreerii, mărturii materiale și spirituale ale existenței și evoluției comunităților umane, precum și ale mediului înconjurător. Ansamblul bunurilor culturale și naturale existente în cadrul muzeului sau, după caz, în cadrul colecției publice constituie patrimoniul muzeal” (Institutul Național de Statistică, INS-TEMPO, 2018).

Figura 9a. Evoluția numărului de muzee și colecții publice la nivelul județului Timiș, 2005-2017

Sursa: Institutul Național de Statistică (2019) – TEMPO Online

Figura 9b. Numărul de muzee și colecții publice pe localități ale județului Timiș, 2017

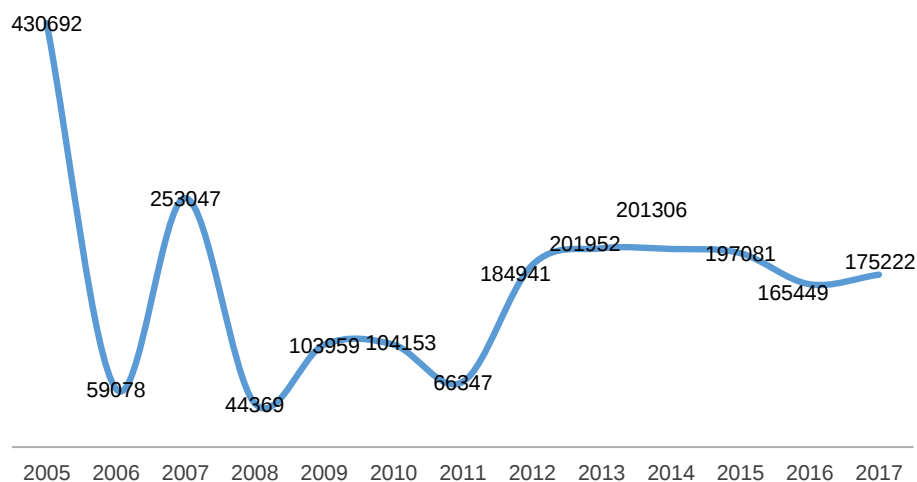

Sursa: Institutul Național de Statistică (2019) – TEMPO Online

Numărul de muzee și colecții publice a scăzut semnificativ în județul Timiș începând cu anul 2010, de la 38 muzee ajungând la doar 22 muzee în 2017 (după o perioadă de redresare a activității culturale prin prisma muzeelor între 2007-2010). Cel mai ridicat număr de muzee și colecții publice din județul Timiș se regăsește în Municipiul Timișoara (9 muzee), urmat de Sannicolau Mare, Jimbolia, Buziaș și Lugoj (2 muzee) și, respectiv, Teremia Mare, Lenauheim, Cenad, Deta și Ciacova (câte 1 muzeu).

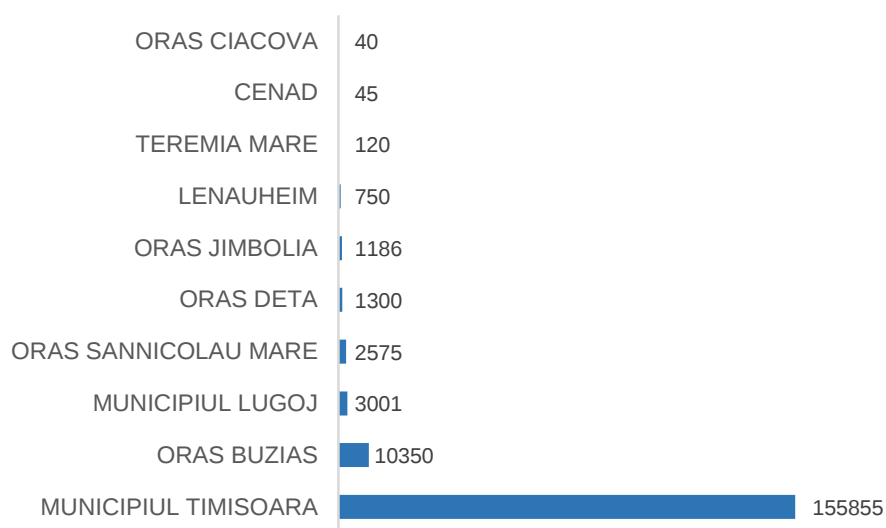
Vizitatorul este „persoana care vizitează un muzeu sau colecție publică, individual sau în grup, pentru a privi bunurile muzeale expuse. Statistic se înregistrează numărul vizitatorilor pe baza biletelor vândute, precum și numărul vizitatorilor participanți la "Noaptea muzeelor" (Institutul Național de Statistică, INS-TEMPO, 2018).

Figura 9c. Evoluția numărului de vizitatori în muzee și colecții publice (număr persoane) la nivelul județului Timiș, 2005-2017

Sursa: Institutul Național de Statistică (2019) – TEMPO Online

Figura 9d. Numărul de vizitatori în muzee și colecții publice (persoane) pe localități ale județului Timiș, 2017

Sursa: Institutul Național de Statistică (2019) – TEMPO Online

Numărul de vizitatori a scăzut semnificativ în aceeași perioadă ca urmare a trendului descendent al numărului de muzee și colecții publice, de la 430.629 persoane în 2005 la 175.222 în anul 2017. Municipiul Timișoara a înregistrat cel mai mare număr de vizitatori în muzee și colecții publice, fiind urmat de Buziaș, Lugoj, Sânnicolau Mare, Deta și Jimbolia.

4. Potențialul cultural al județului Timiș

4.1. Considerații generale

Cultura joacă un rol important în sprijinirea evoluțiilor normale pe care le susține dezvoltarea umană și este nevoie să susțină dinamica mondială.

UNESCO definește patrimoniul cultural ca un tot care cuprinde „întregul corpus de semne materiale, atât artistice, cât și simbolice, transmise din trecut fiecărei culturi și, prin urmare, întregii umanități. Ca parte constitutivă a afirmării și îmbogățirii identităților culturale, precum și ca moștenire ce aparține întregii umanități, patrimoniul cultural conferă fiecărui loc caracteristici specifice și este depozitarul experienței umane”. Patrimoniul cultural reprezintă un atuu major de care dispune Europa și este o componentă importantă a proiectului european, contribuind la definirea identității europene.

Dezvoltarea durabilă alături de patrimoniului cultural sunt elemente de responsabilitate publică, putând deveni un ajutor reciproc pentru dezvoltarea onestă, responsabilă a societății europene în ansamblul ei și al celei românești în special. Patrimoniul cultural poate fi privit ca o sursă inepuizabilă de beneficii pentru comunitate, iar prin politicile care susțin dezvoltarea durabilă a unei zone geografice, ori a unei comunități, se pot găsi cele mai bune metode de valorificare a patrimoniului.

Patrimoniul cultural sub toate formele sale, material sau imaterial, mobil, ori imobil, reprezintă o moștenire a societății omenești. El însumează o multitudine de realizări ale generațiilor trecute care s-au păstrat până în prezent și pe care avem obligația, nu doar morală, de a o transmite mai departe generațiilor viitoare. Pentru a putea realiza această îndatorire e necesar ca mai întâi să cunoaștem, ori recunoaștem, să cercetăm, să protejăm și să punem în valoare toate aceste elemente care constituie patrimoniul cultural național și chiar internațional. De asemenea patrimoniul cultural contribuie la îndepărtarea disparităților sociale, facilitează incluziunea socială și participă la viața culturală și socială a unei societăți. Patrimoniul cultural în ansamblul său poate fi privit ca un promotor al diversității și al dialogului intercultural.

Comunitățile locale și societatea în ansamblul ei au o responsabilitate publică pentru protejarea patrimoniului cultural. Tot mai mult în ultimii ani la nivel mondial politicile culturale și patrimoniul cultural sunt teme de interes pentru noi toți. Dezvoltarea durabilă, asemeni patrimoniului cultural sunt elemente de responsabilitate publică, putând deveni un ajutor reciproc. Patrimoniul cultural poate fi privit ca o sursă inepuizabilă de beneficii pentru comunitate, iar prin politicile care susțin dezvoltarea durabilă a unei zone geografice ori a unei comunități se poate găsi cea mai bună metodă de valorificare a patrimoniului.

4.2. Patrimoniul cultural material imobil al județului Timiș

În anul 2015, Ministerul Culturii și Comisia Națională a Monumentelor Istorice au redactat Lista Monumentelor Istorice din România (LMI) (<https://patrimoniu.ro/images/lmi-2015/LMI-TM.pdf>). În funcție de natura lor, monumentele au fost clasificate în monumente de arheologie, monumente de arhitectură, monumente de for public și monumente funerare și memoriale, structurate în categoriile A (monumente de interes național) și B (monumente de interes local).

Pentru județul Timiș, în *Lista Monumentelor Istorice din România*, anexată Ordinului ministrului culturii nr. 2.828/2015, sunt cuprinse monumente istorice, reflectând și reprezentând epocile istoriei, începând cu primele perioade și culminând cu monumente industriale sau ale tehnicii din secolul XX. Sunt cuprinse **monumente arhitecturale** - fortificații, cetăți (Cetatea Timișoara, Cetatea Jdioarei), castele (Castelul Huniade din Timișoara, Castelul Mercy din Carani), palate (Palatul Baroc, Palatul Dejan și Palatul Dicasterial din Timișoara), conace (Conacul Nako din Sânnicolau Mare, Conacul Banloc etc.), turnuri (turnurile de apă din Timișoara, turnul de apărare de la Ciacova etc.), ansambluri urbane, ansambluri de arhitectură balneară (Buziaș), biserici de lemn de secol XVII, XVIII și XIX (Bătești, Bulza, Dobrești, Jupânești etc.), biserici și ansambluri mănăstirești, ansambluri tradiționale rurale, monumente de arhitectură populară, arhitectură industrială, inclusiv ecluze și alte amenajări hidrotehnice (Casa Baraj de la Sânmihaiu Român, EcLuza de la Uivar, Centrala Hidroelectrică Timișoara); **monumente arheologice** – complexe paleolitice, așezări și necropole din neolitic, eneolitic, epoca bronzului și din prima epocă a fierului, așezări de factură dacică și daco-romană etc.). Pe lângă acestea, patrimoniul cultural imobil din județul Timiș cuprinde o multitudine de monumente istorice de for public și de monumente cu caracter memorial/funerare (case memoriale, grupuri statuare, busturi, plăci comemorative, cimitire și morminte (Antoniuc et al. 2010). Regimul de proprietate asupra patrimoniului cultural material imobil, din județul Timiș, este împărțit între public și privat. În ultimii ani, la nivel de județ, au existat preocupări de conservare și restaurare a patrimoniului imobil, atât din partea autorităților publice, cât și din partea proprietarilor privați, cu toate acestea, o foarte mare parte din patrimoniu se află în avansată stare de degradare și exemplele abundă în acest sens.

Tabelul 2. Monumente de interes național

Nr. crt.	Cod LMI	Denumire	Localitate	Datare
1.	TM-I-s-A-06050	Fortificațiile cetății Timișoara	Timișoara	sec. XVIII
2.	TM-I-s-A-06055	Cetatea Morisena	Cenad	sec. X - XVII
3.	TM-I-s-A-06059	Cetatea medievală de la Făget	Făget	sec. XV - XVII
4.	TM-I-s-A-06062	Așezarea fortificată de la Herneacova	Herneacova	Hallstatt, Latène
5.	TM-I-s-A-06067	Cetatea Jdioarei	Jdioara	sec. XIII - XVI
6.	TM-II-m-A-06093	Biserica de lemn "Sf. Arhangheli"	Timișoara/MSB	1750 - 1800
7.	TM-II-m-A-06094	Centrală hidroelectrică	Timișoara/Bega	1907 - 1910
8.	TM-II-s-A-06095	Situl urban Cartierul "Cetatea Timișoara"	Timișoara	sec. XVIII - XX
9.	TM-II-a-A-06097	Ansamblul urban "Fabric" (II) ¹	Timișoara	sec. XX
10.	TM-II-a-A-06103	Cetatea Timișoara	Timișoara	1723 - 1730
11.	TM-II-m-A-06103.03	Fragment fortificație	Timișoara	1723 - 1730
12.	TM-II-a-A-06159	Ansamblul Liceului Piarist	Timișoara	1908
13.	TM-II-m-A-06118	Teatrul Național	Timișoara	1874, 1923-1928
14.	TM-II-m-A-06122	Turn de apă, Str. Barițiu G. 3	Timișoara	1912-1914
15.	TM-II-m-A-06123	Biserica romano-catolică "Sf. Ecaterina"	Timișoara	1752-1755
16.	TM-II-m-A-06103.02	Fragment fortificație str. Brediceanu	Timișoara	1723 - 1730
17.	TM-II-m-A-06158	Casa turcească str. Evlia Celebi	Timișoara	sec. XVIII
18.	TM-II-m-A-06103.01	Fragment fortificație str. Al.I. Cuza	Timișoara	1723-1730

¹ Pod Neptun - Splaiul Nistrului - Str. Linția Dionisie, profesor - Str. 3 August 1919 (nr. 33) - Str. Mircești (până la intersecția cu Str. Abrud) - Piața Romanilor - Str. Nischbach Joseph, episcop

19.	TM-II-m-A-06132	Biserica romano-catolică Iosefin	Timișoara	1774
20.	TM-II-m-A-06134	Abator	Timișoara	1904 - 1905
21.	TM-II-m-A-06135	Palatul Dicasterial	Timișoara	1855 - 1860
22.	TM-II-m-A-06137	Casa Prințului Eugeniu de Savoya	Timișoara	1817
23.	TM-II-m-A-06140	Castelul Huniade	Timișoara	Sec. XV-XIX
24.	TM-II-m-A-06120	Biserica sârbească "Sf. Nicolae"	Timișoara	1792-1796, 1819-1820
25.	TM-II-m-A-06141	Spitalul Militar	Timișoara	Sec. XVIII-XIX
26.	TM-II-m-A-06142	Primăria veche	Timișoara	Sec. XVIII-XIX
27.	TM-II-m-A-06143	Cazinoul Militar	Timișoara	1788
28.	TM-II-m-A-06149	Spitalul orășenesc	Timișoara	1744-1757
29.	TM-II-m-A-06150	Sinagoga din Cetate	Timișoara	1863-1865
30.	TM-II-m-A-06152	Turn de apă, str. Samuil Micu 16	Timișoara	1912-1914
31.	TM-II-m-A-06154	Palatul Episcopal romano-catolic	Timișoara	1743-1752
32.	TM-II-m-A-06162	Palatul Dejan	Timișoara	1735, 1802
33.	TM-II-m-A-06163	Casa Contelui Mercy	Timișoara	sec. XVIII
34.	TM-II-m-A-06138	Catedrala mitropolitană "Sf. Trei Ierarhi"	Timișoara	1936-1946
35.	TM-II-a-A-06164	Spitalul și biserica Mizericordienilor	Timișoara	1735-1851
36.	TM-II-m-A-06165	Biserica greco-catolică "Nașterea Maicii Domnului"	Timișoara	1763
37.	TM-II-a-A-06167	Ansamblul fabricii de bere	Timișoara	sec. XVIII-XX
38.	TM-II-m-A-06169	Biserica sârbească "Sf. Gheorghe"	Timișoara	1745 - 1755
39.	TM-II-m-A-06172	Clastrul mănăstirii Franciscanilor	Timișoara	1733 - 1736
40.	TM-II-m-A-06173	Biserica Sârbească "Sf. Nicolae"	Timișoara	1744-1792
41.	TM-II-m-A-06174	Palatul baroc	Timișoara	1754-1885
42.	TM-II-m-A-06176	Domul romano-catolic "Sf. Gheorghe"	Timișoara	1736 - 1774
43.	TM-II-a-A-06115	Ansamblul urban interbelic "Corso"	Timișoara	sec. XX
44.	TM-II-a-A-06177	Ansamblul conacului Banloc	Banloc	1793, sec. XIX
45.	TM-II-m-A-06179	Biserica de lemn "Cuvioasa Paraschiva"	Bătești	sec. XVIII
46.	TM-II-m-A-06181	Biserica "Sf. Născătoare de Dumnezeu"	Beba Veche	1779
47.	TM-II-m-A-06183	Biserica "Mutarea moaștelor Sf. Nicolae"	Becicherecu Mic	1823-1844
48.	TM-II-m-A-06185	Biserica "Învierea Domnului"	Belinț	1787
49.	TM-II-m-A-06186	Biserica "Sf. Mucenic Gheorghe"	Beregsău Mare	1793
50.	TM-II-m-A-06188	Biserică romano-catolică	Bobda	1860
51.	TM-II-a-A-06191	Ansamblul de arhitectură balneară "Zona cu parcul", cu colonada, Hotelul "Bazar", Hotelul "Grand" și cazinoul	Buziaș	1811-1870
52.	TM-II-m-A-06192	Castelul Contelui Mercy	Carani	1733-1734
53.	TM-II-m-A-06193	Biserica romano-catolică "Înălțarea Crucii"	Carani	1734
54.	TM-II-m-A-06194	Biserica de lemn "Adormirea Maicii Domnului"	Căpăt	sec. XVIII
55.	TM-II-m-A-06195	Biserica de lemn "Sf. Gheorghe"	Cebza	1758
56.	TM-II-s-A-06198	Situl rural "Satul Charlottenburg"	Charlottenburg	1772
57.	TM-II-m-A-06201	Turn de apărare	Ciacova	sec. XIV
58.	TM-II-m-A-06203	Biserica sârbească "Maica Domnului"	Ciacova	1768
59.	TM-II-a-A-06202	Ansamblul urban "Piața Cetății"	Ciacova	sec. XVIII-XIX
60.	TM-II-m-A-06206	Biserica "Adormirea Maicii Domnului"	Comloșu Mare	sec. XVIII-XIX
61.	TM-II-m-A-06209	Han	Coșava	sec. XVIII
62.	TM-II-m-A-06212	Casa Stăvilar	Coșteiu	1759-1760
63.	TM-II-m-A-06214	Biserica de lemn "Cuvioasa Paraschiva"	Crivina de Sus	1676
64.	TM-II-m-A-06216	Biserica de lemn "Cuvioasa Paraschiva"	Curtea	1794
65.	TM-II-m-A-06218	Biserica de lemn "Cuvioasa Paraschiva"	Dobrești	1832
66.	TM-II-m-A-06219	Biserica (ucraineană) de lemn "Nașterea Domnului"	Dragomirești	1754
67.	TM-II-m-A-06220	Biserica de lemn "Sf. Dumitru"	Dubești	sec. XVII
68.	TM-II-m-A-06221	Biserica romano-catolică "Sf. Vendelin"	Dudeștii Noi	1750-1751
69.	TM-II-m-A-06222	Biserica romano-catolică "Sf. Maria"	Dudeștii Vechi	1804
70.	TM-II-m-A-06224	Cazinou "Cassina"	Făget	1860
71.	TM-II-m-A-06226	Conacul familiei Mocioni	Foeni	1750
72.	TM-II-m-A-06237	Biserica de lemn "Adormirea Maicii Domnului"	Groși	1741
73.	TM-II-m-A-06238	Biserica de lemn "Adormirea Maicii Domnului"	Hezeriș	sec. XVIII
74.	TM-II-m-A-06246	Casa Nikolaus Lenau	Lenauheim	sec. XVIII
75.	TM-II-m-A-06252	Hanul Poștei	Lugoj	1726
76.	TM-II-m-B-06253	Teatrul vechi	Lugoj	1835
77.	TM-II-a-A-06254	Fosta mănăstire a minorităților	Lugoj	1733
78.	TM-II-a-A-06251	Ansamblul urban "Piața I.C. Drăgan"	Lugoj	sec. XVIII - XX

79.	TM-II-m-A-06256	Turnul fostei biserici "Sf. Nicolae"	Lugoj	1726
80.	TM-II-m-A-06257	Biserica "Adormirea Maicii Domnului"	Lugoj	1759-1766
81.	TM-II-m-A-06258	Biserica de lemn "Cuvioasa Paraschiva"	Margina	1737
82.	TM-II-a-A-06262	Mănăstirea sârbească "Sf. Gheorghe"	Birda	1793-1794
83.	TM-II-m-A-06267	Biserica "Adormirea Maicii Domnului"	Oloșag	sec. XVIII
84.	TM-II-a-A-06270	Mănăstirea Partoș	Partoș	sec. XVI-XVIII
85.	TM-II-m-A-06274	Biserica de lemn "Cuvioasa Paraschiva"	Poieni	1791
86.	TM-II-m-A-06275	Biserica de lemn "Sf. Arhangheli"	Povergina	1782 - 1783
87.	TM-II-m-A-06276	Conacul Ambrozi	Remetea Mare	1820
88.	TM-II-m-A-06277	Biserica de lemn "Nașterea Sf. Ioan Botezătorul"	Românești	sec. XVIII
89.	TM-II-m-A-06286	Biserica ortodoxă sârbească "Adormirea Maicii Domnului"	Sânnicolau Mare	1783 - 1787
90.	TM-II-m-A-06287	Conacul Nako	Sânnicolau Mare	1864
91.	TM-II-m-A-06294	Biserica "Schimbarea la Față" a Mănăstirii "Săraca"	Șemlacu Mic	sec. XV
92.	TM-II-m-A-06299	Biserica de lemn "Sf. Apostoli Petru și Pavel"	Zolt	sec. XVIII
93.	TM-III-m-A-06306	Statuia "Sf. Ioan Nepomuk"	Timișoara, Str. Dragalina 13	1722
94.	TM-III-m-A-06309	Statuia "Sf. Maria" și "Sf. Ioan Nepomuk"	Timișoara, Piața Libertății	1756
95.	TM-III-m-A-06313	Monumentul "Sf. Treime", Piața Unirii	Timișoara	1740
96.	TM-III-m-A-06315	Statuia "Sf. Florian"	Jimbolia	sec. XIX
97.	TM-III-m-A-06317	Statuia poetului Nikolaus Lenau	Lenauheim	sec. XX
98.	TM-III-m-A-06323	Statuia "Sf. Ioan Nepomuk"	Sânnicolau Mare	1757
99.	TM-III-m-A-06325	Monumentul "Sf. Treime"	Teremia Mare	1806
100.	TM-IV-m-A-06330	Monumentul militar austriac, dedicat evenimentelor de la 1848- 1849	Timișoara, Cimitirul Eroilor	1852
101.	TM-IV-m-A-06332	Mausoleul familiei Mocioni	Foeni	sec. XIX

Tabelul 3. Monumente de interes local:

Nr. crt.	Cod LMI	Denumire	Localitate	Datare
1.	TM-I-s-B-06049	Situl arheologic	Timișoara-Ronaț	
2.	TM-I-s-B-06051	Cetate de pământ	Alioș	sec. XIV - XV
3.	TM-I-s-B-06052	Situl arheologic "Dealul Crucii"	Becicherecu Mic	sec. XIV - XV
4.	TM-I-s-B-06053	Cetatea "Dosul"	Bencecu de Jos	sec. XII - XIV
5.	TM-I-s-B-06054	Tell-ul de la Bucovăț	Bucovăț	Neolitic
6.	TM-I-s-B-06056	Câmp de tumuli	Checea	Epoca bronzului
7.	TM-I-s-B-06057	Tell-ul de la Chișoda	Chișoda	Neolitic
8.	TM-I-s-B-06058	Val roman	Chișoda	Epoca romană
9.	TM-I-s-B-06060	Cetate	Giarmata	sec. XIV - XV
10.	TM-I-s-B-06061	Cetate de pământ	Giroc	Epoca bronzului
11.	TM-I-s-B-06063	Situl arheologic de la Hodoni	Hodoni	sec. XI - XII
12.	TM-I-s-B-06064	Așezare	Hodoni	sec. III - IV
13.	TM-I-s-B-06065	Cetate turcească	Ianova	sec. XIV - XVI
14.	TM-I-s-B-06066	Așezare	Izvin	Paleolitic
15.	TM-I-s-B-06068	Cetate medievală	Margina	sec. XIV - XVI
16.	TM-I-s-B-06069	Cetate de pământ	Mașloc	sec. XIV
17.	TM-I-s-B-06070	Așezarea și biserica medievală Mănăstur	Mănăstur	sec. XIV - XVII
18.	TM-I-s-B-06071	Așezare	Moravița	Neolitic
19.	TM-I-s-B-06072	Tumuli	Moșnița Veche	Epoca bronzului
20.	TM-I-s-B-06073	Câmp de tumuli	Nerău	Epoca bronzului
21.	TM-I-s-B-06074	Tumuli	Ofsenița	Epoca bronzului
22.	TM-I-s-B-06075	Fortificație medievală	Opațița	sec. XII - XVI
23.	TM-I-s-B-06076	Așezare	Pădureni	Neolitic
24.	TM-I-s-B-06077	Necropolă	Periam	mil. I a. Chr.
25.	TM-I-s-B-06078	Situl arheologic de la Remetea Mare, punct "Gomila lui Gabor"	Remetea Mare	Preistorie, ev mediu
26.	TM-I-s-B-06079	Ruinele mănăstirii	Remetea Mare	sec. XII - XVI
27.	TM-I-s-B-06080	Așezare	Românești	Paleolitic
28.	TM-I-s-B-06081	Situl arheologic de la "Peștera cu Apă"	Românești	Preistorie
29.	TM-I-s-B-06082	Cetate de pământ	Satchinez	sec. XIII - XVI
30.	TM-I-s-B-06083	Așezare	Sânnicolau	Epoca bronzului

31.	TM-I-s-B-06084	Așezare romană	Mare Sănnicolau Mare	Epoca romană
32.	TM-I-s-B-06085	Așezare medievală	Mare Sănnicolau Mare	sec. XII - XIII
33.	TM-I-s-B-06086	Cetate de pământ	Seceani	sec. XII - XIV
34.	TM-I-s-B-06087	Așezare	Stanciova	Paleolitic
35.	TM-I-s-B-06088	Așezare	Unip	Paleolitic
36.	TM-I-s-B-06089	Așezare	Unip	Paleolitic
37.	TM-I-s-B-06090	Tumuli	Vizejdia	Epoca bronzului
38.	TM-I-s-B-06091	Așezare medievală	Voiteg	sec. XII - XIV
39.	TM-I-s-B-06092	Situl arheologic de la Voiteg	Voiteg	Preistorie, Ev mediu
40.	TM-II-s-B-06096	Situl urban "Fabric" (I)	Timișoara ²	sec. XVIII - XIX
41.	TM-II-s-B-06098	Situl urban "Vechiul cartier Iosefin"	Timișoara ³	sec. XIX - XX
42.	TM-II-a-B-06099	Ansamblul urban I	Timișoara ⁴	sec. XVIII - XX
43.	TM-II-a-B-06100	Ansamblul urban II	Timișoara ⁵	sec. XIX - XX
44.	TM-II-a-B-06101	Cămine muncitorești interbelice	Timișoara ⁶	sec. XX
45.	TM-II-a-B-06102	Ansamblul urban III	Timișoara ⁷	sec. XIX - XX
46.	TM-II-a-B-06104	Ansamblul urban IV	Timișoara ⁸	sec. XIX - XX
47.	TM-II-a-B-06105	Ansamblul urban V	Timișoara ⁹	sec. XIX - XX
48.	TM-II-a-B-06106	Ansamblul urban VI	Timișoara ¹⁰	sec. XX
49.	TM-II-a-B-06107	Ansamblul urban VII	Timișoara ¹¹	sec. XX
50.	TM-II-a-B-06114	Ansamblul urban IX	Timișoara ¹²	sec. XIX - XX
51.	TM-II-s-B-06116	Muzeul Satului Bănățean	Timișoara	sec. XIX - XX
52.	TM-II-m-B-06117	Cazarma pompierilor din Iosefin	Timișoara	sec. XX
53.	TM-II-m-B-06119	Casă Str. Alecsandri Vasile 3	Timișoara	sec. XVIII
54.	TM-II-m-B-06121	Institutul de Igienă	Timișoara	1929 - 1937
55.	TM-II-a-B-06108	Ansamblul urban "Str. Badea Cârțan"	Timișoara	sec. XIX
56.	TM-II-m-B-06124	Casa cu axul de fier	Timișoara	sec. XVIII
57.	TM-II-m-B-06125	Casă Piața Ionel I.C. Brătianu 2	Timișoara	sec. XVIII
58.	TM-II-m-B-06126	Sinagogă Str. I.L. Caragiale 2	Timișoara	sec. XIX - XX
59.	TM-II-m-B-06127	Casă Str. George Coșbuc 3	Timișoara	sec. XVIII
60.	TM-II-m-B-06128	Sinagoga din Fabric	Timișoara	sec. XVIII
61.	TM-II-m-B-06129	Casă Str. Dacilor 4	Timișoara	sec. XVIII
62.	TM-II-m-B-06130	Casă Str. Dacilor 13	Timișoara	sec. XVIII
63.	TM-II-m-B-06131	Casa cu Atlanți	Timișoara	înc. sec. XVIII
64.	TM-II-a-B-06109	Ansamblul urban VIII ¹³	Timișoara	sec. XIX
65.	TM-II-m-B-06133	Pod metalic Str. Ady Endre	Timișoara	1871
66.	TM-II-m-B-06136	Casă Str. Eugeniu de Savoya 14	Timișoara	sec. XVIII
67.	TM-II-m-B-06139	Casă Str. Francesco Grisellini 2	Timișoara	sec. XVIII
68.	TM-II-m-B-06144	Școala Superioară de Comerț, azi Primăria	Timișoara	1914

² Str. Timocului - Str. Dacilor (ambele fronturi) - Str. Ștefan cel Mare (ambele fronturi) - Str. Școlii - Str. Comănești - Piața Suluțu Sterca Al., mitropolit - Piața Vlaicu Aurel

³ Splaiul Tudor Vladimirescu - Str. General Ion Dragalina - Str. 16 Decembrie 1989 - Str. Odobescu - Str. Romulus - Str. Gheorghe Doja - Str. Brașov

⁴ Str. Memorandului (între nr. 1-114) - Piața Vasile Adamachi

⁵ Piața Iancu Huniade - Str. 20 Decembrie 1989 - Bd. C.D. Loga - Str. Patriarh Miron Cristea

⁶ Bd. Take Ionescu - Str. Baader - Str. Înfrățirii

⁷ Str. Virtuții (nr. 4) - Str. Mihail Kogălniceanu (nr. 19, 21)

⁸ Intersecția Bd. Regele Carol I cu Str. I. Văcărescu

⁹ Intersecția Bd. Regele Carol I cu Str. Iuliu Maniu

¹⁰ Str. 1 Decembrie (între nr. 2-10), Str. Feldioara (între nr. 2-6)

¹¹ Str. Dr. Liviu Gabor (nr. 1, 4), Str. Paris (nr. 1)

¹² Bd. Revoluției din 1989 și Piața Eftimie Murgu (între nr. 1-7, 15-17), cu Poșta, Banca Națională, Institutul de Medicină, două cămine studențești

¹³ Str. Gheorghe Doja (de la Piața Bălcescu la Str. Virgil Onițu)

		Municipiului Timișoara		
69.	TM-II-m-B-06145	Biserica de lemn "Sf. Dimitrie" Bd. Loga C.D. 7	Timișoara	1774
70.	TM-II-m-B-06146	Liceul C.D. Loga	Timișoara	1902-1903
71.	TM-II-m-B-06147	Vilă Bd. Loga C.D. 44	Timișoara	1911-1912
72.	TM-II-m-B-06148	Liceul Carmen Sylva	Timișoara	1903-1904
73.	TM-II-m-B-06151	Casă Str. Florimund Mercy 4	Timișoara	sec. XVIII
74.	TM-II-a-B-06153	Ansamblul Facultății de Mecanică	Timișoara	1923
75.	TM-II-a-B-06110	Ansamblul urban "Bd. Mihai Viteazul" Bd. Mihai Viteazul 3, 26, 28	Timișoara	sec. XX
76.	TM-II-m-B-06155	Casă Str. Episcop Augustin Pacha 8	Timișoara	sec. XIX
77.	TM-II-m-B-06156	Casă Str. Paul Chinezul 1	Timișoara	sec. XVIII
78.	TM-II-m-B-06157	Casă Str. Paul Chinezul 4	Timișoara	sec. XVIII
79.	TM-II-a-B-06111	Ansamblul urban "Str. Pestalozzi", Str. Pestalozzi 14-16	Timișoara	sec. XIX
80.	TM-II-m-B-06160	Fabrica de țigări Timișoara	Timișoara	1846
81.	TM-II-m-B-06161	Casa cu "Pomul breslelor"	Timișoara	sec. XIX
82.	TM-II-a-B-06112	Ansamblul urban "Str. Anton Seiller"	Timișoara	sf. sec. XIX
83.	TM-II-m-B-06166	Biserica "Sf. Ilie"	Timișoara	1911, pictată 1913
84.	TM-II-a-B-06113	Ansamblul urban "Splaiul N. Titulescu"	Timișoara	sf. sec. XIX
85.	TM-II-m-B-06168	Corpul administrativ al Fabricii de pălării	Timișoara	sec. XX
86.	TM-II-m-B-06170	Casă Piața Traian 7	Timișoara	sec. XVIII
87.	TM-II-m-B-06171	Casă Piața Țepeș Vodă 1	Timișoara	sec. XVIII, transf. sec. XIX
88.	TM-II-m-B-20931	Casă Str. Ungureanu Emanuil 8	Timișoara	sec. XVIII - XIX
89.	TM-II-m-B-06175	Casă Piața Unirii 10	Timișoara	sec. XVIII
90.	TM-II-m-B-06178	Casă nr. 539	Banloc	1865
91.	TM-II-m-B-06180	Casă nr. 91	Bârna	1890
92.	TM-II-m-B-06182	Casă nr. 307	Beba Veche	1900
93.	TM-II-m-B-06184	Casă nr. 644	Becicherecu Mic	1914
94.	TM-II-m-B-06187	Casă nr. 377	Biled	1909
95.	TM-II-m-B-06189	Casă nr. 37	Boldur	1928
96.	TM-II-m-B-06190	Biserica de lemn "Sf. Ioan Teologul"	Bulza	1820
97.	TM-II-a-B-20994	Ansamblul Parohiei Evanghelice Luterane	Butin	sec. XIX
98.	TM-II-m-B-21091	Spitalul orășenesc Buziaș	Buziaș	1937
99.	TM-II-m-B-06196	Casă nr. 714	Cenad	1874
100.	TM-II-m-B-06197	Casă nr. 76	Cenei	1924
101.	TM-II-m-B-06199	Casă nr. 82	Chizătău	sf. sec. XIX
102.	TM-II-m-B-06200	Biserica "Nașterea Maicii Domnului"	Chizătău	1827
103.	TM-II-m-B-06204	Conacul "Petala"	Clopodia	1840
104.	TM-II-m-B-06205	Casa Teodor Tibor	Comloșu Mare	1870
105.	TM-II-m-B-06207	Han	Comloșu Mare	sec. XVIII
106.	TM-II-m-B-06208	Conacul "San Marco"	Comloșu Mare	1840-1856
107.	TM-II-m-B-06210	Casă nr. 133	Coșava	1900
108.	TM-II-m-B-06211	Biserica de lemn "Sf. Ap. Petru și Pavel"	Coșevița	1776
109.	TM-II-m-B-06213	Casă nr. 193	Criciova	1919
110.	TM-II-m-B-06215	Biserica de lemn "Nașterea Maicii Domnului"	Crivobara	1780
111.	TM-II-a-B-06217	Ansamblul urban "Străzile Victoriei și Mihai Viteazul"	Deta	sec. XIX - XX
112.	TM-II-m-B-06223	Casă nr. 882	Dudeștii Vechi	1800
113.	TM-II-m-B-20179	Depozit de cereale	Ferendia	sf. sec. XIX

114.	TM-II-m-B-06225	Pod de cărămidă	Foeni	1749
115.	TM-II-m-B-06227	Casă nr. 427	Foeni	1913
116.	TM-II-m-B-20180	Conacul Gudenus	Gad	înc. sec. XIX
117.	TM-II-m-B-06228	Conac	Gad	1800 - 1850
118.	TM-II-m-B-06229	Casă nr. 26	Găvojdia	1900
119.	TM-II-m-B-06230	Casă nr. 111	Găvojdia	1860
120.	TM-II-m-B-06231	Biserica ortodoxă sârbească "Sf. Ioan Botezătorul"	Gelu	1746
121.	TM-II-m-B-06232	Casă nr. 171	Giarmata	înc. sec. XX
122.	TM-II-m-B-06233	Biserica romano-catolică "Sf. Iosif"	Giarmata	1730
123.	TM-II-m-B-06234	Depozit de cereale	Giera	sec. XIX
124.	TM-II-m-B-06235	Biserica "Sf. Dumitru"	Giroc	1759
125.	TM-II-m-B-06236	Casă nr. 55	Groși	1900
126.	TM-II-m-B-06239	Conac	Hodoni	sf. sec. XVIII
127.	TM-II-m-B-06240	Biserica de lemn "Adormirea Maicii Domnului"	Homojdia	1782 - 1804
128.	TM-II-m-B-06241	Biserica sârbească "Sf. Arhanghel Gavriil"	Ivanda	1851
129.	TM-II-m-B-06242	Casă șvăbească, Str. Diel 4	Jimbolia	sec. XIX
130.	TM-II-m-B-06243	Conacul Csekonics	Jimbolia	sec. XVIII
131.	TM-II-m-B-06244	Biserica de lemn "Cuvioasa Paraschiva"	Jupânești	sec. XVIII
132.	TM-II-m-B-06245	Biserica romano-catolică "Sf. Tereza"	Lenauheim	1778
133.	TM-II-m-B-06247	Casă nr. 222	Liebling	1880
134.	TM-II-a-B-06248	Ansamblul conacului Liptay	Lovrin	sec. XIX
135.	TM-II-m-B-06249	Casă Str. Nisipului 119	Lovrin	1906
136.	TM-II-m-B-06250	Biserica sârbească de lemn "Sf. Gheorghe"	Lucareț	1750
137.	TM-II-m-B-06253	Teatrul vechi	Lugoj	1835
138.	TM-II-m-B-06255	Casă, fost atelier de cizmar, Str. A. Iancu 59	Lugoj	1878
139.	TM-II-m-B-06259	Casă nr. 62	Margina	1900
140.	TM-II-m-B-06260	Casă nr. 112	Margina	1900
141.	TM-II-m-B-06261	Conac	Mașloc	1855
142.	TM-II-m-B-06263	Casă, Str. Urseni 132	Moșnița Nouă	1920
143.	TM-II-m-B-21014	Conacul din Murani	Murani	1780 - 1800
144.	TM-II-m-B-06264	Biserica de lemn "Sf. Nichita Romanul"	Nemeșești	1798
145.	TM-II-m-B-06265	Casă nr. 67	Oloșag	1926
146.	TM-II-m-B-06266	Casă nr. 72	Oloșag	1902
147.	TM-II-m-B-06268	Biserică romano-catolică	Orțișoara	1786
148.	TM-II-m-B-06269	Biserica "Înălțarea Domnului"	Parța	1851
149.	TM-II-m-B-06271	Casă nr. 20	Pădurani	sec. XIX
150.	TM-II-m-B-06272	Biserica romano-catolică "Sf. Ioan Nepomuk"	Periam	1750-1900
151.	TM-II-m-B-06273	Biserica de lemn "Adormirea Maicii Domnului"	Pietroasa	1779
152.	TM-II-m-B-06278	Conacul Nikolici	Rudna	sec. XIX
153.	TM-II-m-B-06280	Casă nr. 96	Sacoșu Mare	1733
154.	TM-II-m-B-06279	Casă nr. 186	Sacoșu Mare	1878
155.	TM-II-m-B-06281	Casă nr. 234	Sacoșu Mare	1922
156.	TM-II-a-B-06282	Gospodărie (două corpuri) nr. 234	Sacoșu Mare	1907
157.	TM-II-m-B-06283	Casa Baraj (stăvilă)	Sânmihaiu Român	sec. XIX
158.	TM-II-m-B-06284	Școala de Agricultură	Sânnicolau Mare	sec. XIX
159.	TM-II-m-B-06285	Casă, Str. Bărnuțiu Simion 35	SÂNNICOLAU	1820
160.	TM-II-m-B-06288	Casă, nr. 103	Sculia	1904

161.	TM-II-m-B-06289	Casă, nr. 67	Secaș	1879
162.	TM-II-m-B-06290	Casă, nr. 86	Sintești	1920
163.	TM-II-m-B-06291	Casă, nr. 89	Sintești	1900
164.	TM-II-m-B-06292	Casă, Str. I 45	Șag	1850
165.	TM-II-a-B-06293	Ansamblul rural "Zona Pieței"	Șandra	înc. sec. XX
166.	TM-II-a-B-06295	Ansamblul rural "Zona Pieței și parcul"	Teremia Mare	sec. XVIII – XIX
167.	TM-II-m-B-06296	Casă, nr. 544	Teremia Mare	1906
168.	TM-II-m-B-06297	Biserica romano-catolică "Pogorârea Duhului Sfânt"	Teremia Mare	sec. XVIII, ref. 1867, 1928
169.	TM-II-m-B-06298	Casa Iuliana Suba	Uliuc	1920
170.	TM-III-m-B-06300	Monumentul lui Vicențiu Babeș, Parcul Central	Timișoara	1934
171.	TM-III-m-B-06301	Bustul lui Barbu Ștefănescu Delavrancea, Parcul Central	Timișoara	1933
172.	TM-III-m-B-06302	Bustul lui Mihai Eminescu, Parcul Cinematografului "Capitol"	Timișoara	1960
173.	TM-III-m-B-06304	Monumentul Dr. A. Căndea, Bd. Babeș Victor 2 (Parcul botanic)	Timișoara	1931
174.	TM-III-m-B-06305	Bustul lui Victor Babeș, Bd. Babeș Victor 16	Timișoara	1934
175.	TM-III-m-B-06303	Bustul lui Eremia Grigorescu, Str. Dima Gh. (Parcul botanic)	Timișoara	1928
176.	TM-III-m-B-06307	Obelisc în memoria celor căzuți la 1848, Calea Ghirardei 12	Timișoara	sec. XIX
177.	TM-III-m-B-06308	Monumentul lui Emanuil Ungureanu, Piața I. Huniade	Timișoara	1931
178.	TM-III-m-B-06310	Monumentul lui Traian, Bd. M. Viteazu	Timișoara	1930
179.	TM-III-m-B-06311	Monumentul lui Anton Sailer, Piața Regina Maria	Timișoara	1906
180.	TM-III-m-B-06312	Monumentul lui Eftimie Murgu	Timișoara	1965
181.	TM-III-m-B-06314	Monumentul Lupa Capitolina, Piața Victoriei	Timișoara	1926
182.	TM-III-m-B-06316	Statuia doctorului Diel	Jimbolia	1935
183.	TM-III-m-B-06322	Monumentul generalului Ion Dragalina	Lugoj	sec. XX
184.	TM-III-m-B-06318	Monumentul lui Coriolan Brediceanu	Lugoj	sec. XX
185.	TM-III-m-B-06319	Bustul lui Traian Grozăvescu	Lugoj	sec. XX
186.	TM-III-m-B-06320	Monumentul lui Ion Vidu, Splaiul Brediceanu	Lugoj	sec. XX
187.	TM-III-m-B-06321	Monumentul Eroilor de la 1916-1918, Piața Drăgan	Lugoj	sec. XX
188.	TM-III-m-B-06324	Bustul lui Mihai Eminescu	Sânnicolau Mare	sec. XX
189.	TM-III-m-B-06326	Monumentul lui Traian Vuia	Traian Vuia	1962
190.	TM-IV-m-B-06327	Mormântul lui Ioachim Miloia, Str. Cosminului 13	Timișoara	1942
191.	TM-IV-m-B-06328	Mormântul medicului Paul Vasici, Str. Cosminului 13	Timișoara	1881
192.	TM-IV-m-B-06329	Mormântul pictorului Ioan Zaicu, Str. Cosminului 13	Timișoara	1915
193.	TM-IV-m-B-06331	Casa scriitorului Dositei Obradovici	Ciacova	sec. XVIII
194.	TM-IV-m-B-06333	Mormântul colectiv din timpul epidemiei de ciumă din 1834 (Der Grabatzer Kalvarienberg)	Grabaț	1838
195.	TM-IV-m-B-06334	Casa scriitorului Ion Popovici Bănățeanu	Lugoj	sec. XIX
196.	TM-IV-m-B-06335	Casa poetului V. V. Delamarina	Lugoj	sec. XIX
197.	TM-IV-a-B-06336	Ansamblul cimitirului ortodox	Lugoj	sec. XIX - XX
198.	TM-IV-m-B-06337	Casa artistului Traian Grozăvescu	Lugoj	1843
199.	TM-IV-m-B-06338	Casa compozitorului Ion Vidu	Lugoj	1870

4.3. Patrimoniul material mobil

Conform Legii 182/2000, "Patrimoniul cultural național mobil este alcătuit din bunuri cu valoare istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, reprezentând mărturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relațiilor omului cu acesta, ale potențialului creator uman și ale contribuției românești, precum și a minorităților naționale la civilizația universală." În această categorie putem include toate acele elemente ale proprietății culturale mobile deținute public, ori aflate în proprietate privată, sau în proprietatea unor entități religioase.

Cea mai mare parte a acestor obiecte cuprinse în categoria patrimoniului cultural mobil se află în colecții ale muzeelor, fie ele publice, fie private. Dintre cele publice, o parte se află sub coordonarea directă a Consiliului Județean Timiș, în timp ce altele se află sub gestionarea autorităților locale. Indiferent de instituția în care se află aceste obiecte aparținătoare patrimoniului cultural mobil, ele trebuie să fie protejate conform prevederilor legale.

Patrimoniul cultural muzeal beneficiază de un cadru legislativ complet, care reglementează atât modul de organizare și funcționare al **muzeelor și colecțiilor publice**, cât și modalitățile de protejare a **bunurilor culturale mobile**.

Patrimoniul cultural mobil se află în următoarele tipuri de muzee în arealul județului Timiș:

- de artă;
- de arheologie și istorie;
- de știință și istorie;
- de etnografie și antropologie;
- specializate.

Este important să se precizeze faptul că valoarea acestor proprietăți crește când un element individual este parte a unui grup original sau când acesta aparține unei colecții, într-un muzeu sau într-o arhivă. În mod asemănător, valoarea unui articol crește dacă este păstrat în locația originală.

Chiar dacă există deja prevederi legale, o atenție deosebită va trebui acordată arhivelor cu valoare culturală patrimonială, incluzând arhive digitale din media modernă. Astfel de eforturi se desfășoară deja la nivelul Uniunii Europene. De altfel muzeele din județul Timiș, prin personalul de specialitate sunt preocupate de inventarierea și înregistrarea și electronică a acestor piese.

Atingerea celor mai înalte standarde de către muzee trebuie să devină o prioritate în toate aspectele activității lor, de la tehnicile de conservare la documentări ale colecțiilor, management, tehnici de expunere, cât și cu privire la serviciile oferite vizitatorilor. Muzeele au trecut într-o nouă eră, cea digitală, iar maniera în care acest patrimoniu cultural mobil este prezentat publicului trebuie să țină cont de acest fapt. Este nevoie de mai multă preocupare din partea custozilor de expoziții ca acestea să utilizeze mijloace moderne, poate neconvenționale, care să iasă din tiparele secolului XX atunci când aceste obiecte sunt expuse publicului. De altfel muzeul în prezent a devenit mai mult un spațiu de învățare activă, de recreere, de deschidere către publicul care simte nevoia să afle, să învețe lucruri noi indiferent de vârstă. Iată că muzeele au trecut pe locul secund rolul lor de păstrătoare a patrimoniului, a devenit mult mai important modul de deschidere către public decât acela de depozitar al patrimoniului cultural mobil.

Muzeele care nu au resursele în a începe îmbunătățirea sau promovarea lor și a patrimoniului cultural pe care îl păstrează pot apela la resurse ale comunităților locale sau ale ONG-urilor, acestea din urmă putând deveni o alternativă viabilă.

Un alt aspect important care nu trebuie pierdut din vedere se referă la faptul că accesul la cultură în general, și la patrimoniul cultural în special, nu trebuie să fie limitat sau să discrimineze. De aceea, o preocupare importantă a muzeelor și colecțiilor care adăpostesc patrimoniul cultural ar trebui să se îndrepte spre îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități, dar și de a găsi facilități de acces pentru persoane care provin dintr-un mediu social defavorizat susținând faptul că muzeele pot fi un element important în politicile de incluziune socială.

Sub coordonarea Consiliului Județean Timiș se află următoarele instituții muzeale care păstrează și gestionează patrimoniul cultural mobil: Muzeul Național al Banatului, Muzeul Satului Bănățean, Muzeul de Artă.

Profilul **Muzeului Național al Banatului**, de importanță națională, este de arheologie preistorică, arheologie daco-romană, arheologie medievală, istorie și științele naturii. La inițiativa marelui om de cultură Ormós Zsigmond, prefectul comitatului Timiș și a unui grup de intelectuali, în 25 iulie 1872 s-a înființat prima societate științifică din Banat, cu denumirea Societatea de Istorie și Arheologie, care a avut ca scop constituirea unui muzeu istorico-arheologic în Timișoara. Primele obiecte de patrimoniu înregistrate în inventarul său au fost depozitate inițial într-o încăpere din Palatul Episcopiei de Cenad, acestea provenind din donații, descoperiri arheologice întâmplătoare și achiziții. Câțiva ani mai târziu, în 1877 a avut loc deschiderea oficială a Muzeului Banatului pentru public. După anul 1950, colecțiile Muzeului Banatului s-au îmbogățit cu piese muzeale valoroase. Până în anul 2000, cuprindea următoarele secții: Istorie, Științele Naturii, Artă, Etnografie, Muzeul Satului Bănățean, Laboratorul zonal de restaurare, constituind o instituție culturală de referință a Banatului. În anul 2000 secția de etnografie este alipită Muzeul Satului Bănățean care primește statut de instituție de sine stătătoare. În anul 2006 se mai desprinde și secția de artă care devine contribuie la constituirea Muzeului de Artă.

Castelul Huniade

În colecțiile Muzeului Național al Banatului se află peste 75000 de piese care pot fi incluse în categoria patrimoniului mobil. De asemenea dispune de o serie de piese de valoare istorică

națională, chiar mondială și patrimonială, piese care au fost incluse în categoria tezaur în urma expertizelor realizate pe astfel de piese.

Ideea înființării unui **Muzeu al Satului Bănățean**, cu caracter etnografic, în aer liber, a fost formulată pentru prima oară de către Ioachim Miloia, fost director al Muzeului Bănățean între anii 1928-1940. În anul 1967 muzeul a primit actuala suprafață de teren pe care s-a dezvoltat muzeul etnografic în aer liber al Banatului, deschis pentru public la 20 august 1971. Până în anul 2000 el a funcționat ca secție a Muzeului Banatului, după care a devenit instituție separată. Muzeul Satului Bănățean poate fi privit ca o mărturie a civilizației populare tradiționale a românilor și minorităților naționale din această provincie, constituind un armonios dialog interetnic.

Intrarea în Muzeul Satului Bănățean

Muzeul cuprinde o alee unică în peisajul muzeal- Aleea Etniilor- care își propune să ofere vizitatorilor interesați o imagine asupra culturii și civilizației etniilor conlocuitoare din Banat. Începând cu anul 2000 au fost inaugurate Casa Maghiară, Casa Germană, Casa Slovacă, Casa Ucraineană și Casa Sârbă. Un alt element care face ca acest muzeu să fie unic îl reprezintă Centrul Civic conceput ca un spațiu viu de viață culturală, socială și administrativă, alcătuit din Primăria din Sărăzani (subzona Făget, sec. XVIII), Casa Națională din Babșa (1927, subzona Lugoj), vama Timișoara (care fusese plasată pe drumul principal dinspre Lipova, 3/4 XIX), Școala din Bârna, Birtul din Bârna (sec. XIX) și Biserica din Topla (sec. XVIII, subzona Făget).

Centrul civic din Muzeul Satului Bănățean cu biserica și primăria

Cele peste 10500 de piese de patrimoniu mobil fac o parte consistentă obiectul a patru colecții mari: țesături (costum popular și țesături de interior-covoare, ponievi, ștergare), icoane, arta prelucrării lemnului și ceramică. La aceste patru colecții se adaugă obiecte de uz casnic din metal sau alte materiale, unelte și recipiente necesare unor ocupații străvechi, respectiv albinărit, pescuit și vânătoare, obiecte de cult, măști populare, pictură naivă, figurine, albume, jucării.

Muzeul de Artă s-a constituit ca și muzeu de sine stătător în 2006 din Muzeul Banatului. El se află într-o clădire monument istoric, mai exact în Palatul Baroc din Pța. Unirii. În categoria obiecte de patrimoniu mobil includem colecțiile de pictură românească, bănățeană și pictură religioasă, alături de colecțiile de artă contemporană, decorativă și europeană. De asemenea trebuie să amintim că în colecțiile muzeului se află 90 de piese ce constituie o colecție unică de lucrări și obiecte personale ale pictorului Corneliu Baba, colecție care cuprinde în mare parte tablouri și care a fost donată de către soția artistului. Cele două colecții pe care le deține muzeul alături de cele amintite mai sus sunt: colecția de artă decorativă care cuprinde aproximativ 1500 de piese și colecția de grafică europeană.

Muzeul de Artă din Timișoara

Alături de aceste trei muzee care se află sub autoritatea Consiliului Județean Timiș, în Timișoara mai funcționează alte instituții muzeale aflate sub controlul Primăriei ori a altor instituții publice sau chiar private (Muzeul de transport public Corneliu Miklosi, Memorialul Revoluției din decembrie 1989, Muzeul Militar din Timișoara, Muzeul Kindlein, Muzeul Catedralei Ortodoxe Mitropolitane din Timișoara, Colecția de Artă Bisericească a Episcopiei Ortodoxe Sârbe, Colecția de Artă Bisericească a Episcopiei romano-catolice etc.).

Muzeul de transport public Corneliu Miklosi

Muzeul Kindlein

Alte muzee sau puncte muzeale le mai întâlnim și în celelalte orașe. De altfel în majoritatea orașelor din județul Timiș se află un muzeu care adăpostește piese din patrimoniul cultural mobil: Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă Lugoj, Muzeul și Colecția de Etnografie "Iuliana Florea Troceanu" din Buziaș, Muzeele din Ciacova, Deta, Recaș, Sânnicolau Mare, Muzeul Traian Vuia, și cele patru muzee din Jimbolia (Muzeul Ștefan Jäger, Muzeul Pompierilor Florian, Muzeul Presei Sever Bocu, Muzeul Căilor Ferate).

Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă Lugoj

Muzeul Traian Vuia

4.4. Patrimoniul imaterial

Patrimoniul imaterial cuprinde toate acele aspecte culturale ale vieții moștenite din trecut și care definesc modul de viață al societății și care fac referire la practici locale, activități sociale, politice și economie, activități simbolice și ritualuri ale diferitelor comunități, obiceiuri și credințe și care în general sunt exprimate în și prin limbaj.

Prin patrimoniu cultural imaterial se înțelege *“ansamblul de practici, reprezentări, expresii, cunoștințe, abilități pe care comunitățile, grupurile și indivizii le recunosc ca făcând parte din moștenirea lor culturală, transmisă din generație în generație și recreată în permanență”*.

Patrimoniul cultural imaterial se regăsește în special în următoarele domenii: tradiții și expresii orale - limba ca principalul lor vector; artele spectacolului; practici sociale, ritualuri și evenimente festive; cunoștințe și practici legate de natură și univers; artizanatul tradițional ș.a.

Responsabilități privind conservarea, păstrarea și valorificarea patrimoniului cultural imaterial revin pentru o serie de instituții și așezăminte de cultură (muzee, cămine culturale, Centrul județean pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale, școli populare de artă, case de cultură, formații și ansambluri artistice).

Patrimoniul în general și cel imaterial în mod special contribuie la conturarea memoriei colective, făcând parte integrantă din identitatea colectivă a unei societăți, a unui popor, ori a unei comunități, reușind în același timp să devină și parte integrantă din identitatea celor care îl cercetează, redescoperă ori conservă (Sonkonly 2001, apud Ispas 2009).

La nivel național s-a constituit prin Ordinul nr. 2236 din 12 aprilie 2008 organizarea, funcționarea și atribuțiile Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial. Cultura tradițională este diversă și complexă, dar în același timp ea este cea mai ușor de alterat ori chiar să ajungă în situația în care să se piardă sub influența contemporanului, a faptului că o serie de datini, obiceiuri, meșteșuguri să nu mai aibă cui să fie transmise mai departe și astfel e nevoie permanentă și de o strategie de recuperare a acestor manifestări de patrimoniu imaterial. Satul românesc în general, și cel bănățean în special, cu greu își mai păstrează rolul de păstrător al tradițiilor și obiceiurilor tradiționale. Ca atare este nevoie de o implicare mai mare a autorităților locale și județene în a sprijini cercetările specialiștilor în domeniu, dar și a unor activități de anvergură, bine coordonate care să reușească să mențină dorința de a transmite mai departe ceea ce ține de sfera patrimoniului material și care pentru Banat este unul foarte complex dacă îl privim prin prisma interculturalității și multiculturalității specifice acestui spațiu geografic.

Stakeholderii în sectorul patrimoniului imaterial sunt foarte diverși, de la instituții specializate în sectorul patrimonial până la universități și agenții de promovare a turismului sau a imaginii României, dar se pot include și cluburi, organizații culturale, ONG-uri și Consiliile Locale.

Din Agenda Culturală a județului Timiș se pot observa care au fost tendințele și direcțiile de interes ale județului: susținerea festivalurilor de muzică populară, de port popular, de colinde și obiceiuri, festival al mărtișorului, al Condeierilor Plugari etc. Poate unul dintre cele mai apreciate festivaluri din Timiș este Festivalul Etniilor care se desfășoară în luna iunie în incinta Muzeului Satului Bănățean.

Festivalul Etniilor

Referitor la meșteșugurile tradiționale care sunt și ele cuprinse în sfera patrimoniului cultural imaterial, în județul Timiș sunt organizate mai multe târguri de profil sau târguri în cadrul cărora sunt invitați și meșteri populari care să își expună produsele lor. Un sprijin pentru meșterii populari îl găsesc în Centrul de Cultură și Artă al județului Timiș prin Compartimentul Cultură Tradițională. Un târg care deja și-a câștigat un loc de frunte în rândul căutătorilor și cunoscătorilor de produse meșteșugărești tradiționale este Târgul Meșterilor Populari care se desfășoară de ani buni în cadrul Muzeului Satului Bănățean la începutul lunii septembrie. Promovarea meșteșugurilor tradiționale rămâne o preocupare importantă a factorilor decizionali ai județului Timiș.

Târgul Meșterilor Populari

De cele mai multe ori lipsește totuși o cercetare la scară largă a acestei categorii patrimoniale. Atunci când ea s-a realizat s-a constatat starea de fapt a patrimoniului imaterial și s-au făcut o serie de propuneri. Mare parte din aceste propuneri pot fi asumate și de către fiecare Consiliu Județean, instituții de cultură care sunt păstrătoare și se îngrijesc ca aceste acțiuni care intră în sfera patrimoniului cultural imaterial să nu se piardă, dar și ONG-uri și asociații care doresc să se implice în protejarea acestei categorii de patrimoniu. Dintre aceste recomandări făcute de o serie de specialiști amintim câteva:

- artizanatul ca formă de transmitere generațiilor viitoare a meșteșugurilor tradiționale;

-
- meșteșugurile tradiționale pot deveni o industrie culturală capabilă să se dezvolte cu succes și care să se constituie într-un mijloc de dezvoltare economică și culturală a comunităților locale;
 - turismul cultural poate să valorizeze această resursă;
 - prin intermediul meșteșugurilor tradiționale poate fi promovată diversitatea culturală și etnică a județului.

Consiliul Județean Timiș își propune ca prin intermediul strategiei sale culturale să acorde sprijin și suport pentru protejarea tuturor formelor și modalităților de exprimare, revalorizarea patrimoniului imaterial în comunitățile locale, mai ales în rândul tinerilor, să protejeze autenticitatea culturii bănățene și să transmită generațiilor următoare zestrea culturală pe care o deține.

4.5. Peisajele culturale

România ca și semnatară a Convenției Europene a Peisajului (la 20 octombrie 2000 apoi a ratificat această Convenție prin Legea nr. 451/8 iulie 2002) își asumă rolul său de țară angrenată în dezvoltarea și susținerea peisajelor culturale.

Peisajele culturale sunt zone unde se îmbină cu succes elemente naturale cu cele antropice, astfel că spațiile folosite de societate sunt legătura dintre istoria trecutului cu cea a prezentului și conduc la scrierea unei istorii a identității. Cu alte cuvinte, peisajul cultural este expresia directă a intervenției omului priceput, care nu dorește să distrugă, asupra spațiului geografic, iar rezultatul acestei intervenții calculate, conștiente și cu bune intenții poartă denumirea de peisaj cultural.

Referindu-ne la peisaj este nevoie să ținem cont de toate valorile implicite integrate în peisaj, ceea ce include și nevoia unei abordări multidisciplinare care să implice numeroși stakeholderi. Peisajul Cultural se constituie într-un bun cultural cu cea mai mare participare a cetățenilor, astfel încât fiecare se poate constitui drept un stakeholder în cadrul peisajului cultural. Ministerului Culturii și Cultelor are responsabilitatea să protejeze peisajul cultural prin adoptarea de legi specifice.

Traseele turistice care să includă un număr cât mai mare din monumentele care compun patrimoniul cultural imobil al județului Timiș nu și-au atins un nivel ridicat de atenție și de exploatare culturală. Putem spune că peisajele culturale din județul Timiș își mențin în umbră potențialul lor care încă nu a găsit cele mai bune posibilități și mijloace care să permită atingerea potențialului atrăgător de care îl au aceste peisaje.

Caracterul multi și interetnic al județului Timiș rezidă din toate categoriile de componente ale patrimoniului cultural de care dispune. Acest fapt poate și trebuie să aducă un plus pentru toate acțiunile care se organizează și care pun în lumină și aduc la cunoștința consumatorului cultural patrimoniul de care dispune. O mai mare implicare pe această cale, de deschidere către public pentru a-l educa și informa în egală măsură asupra potențialului cultural al județului este o preocupare permanentă a autorităților județene.

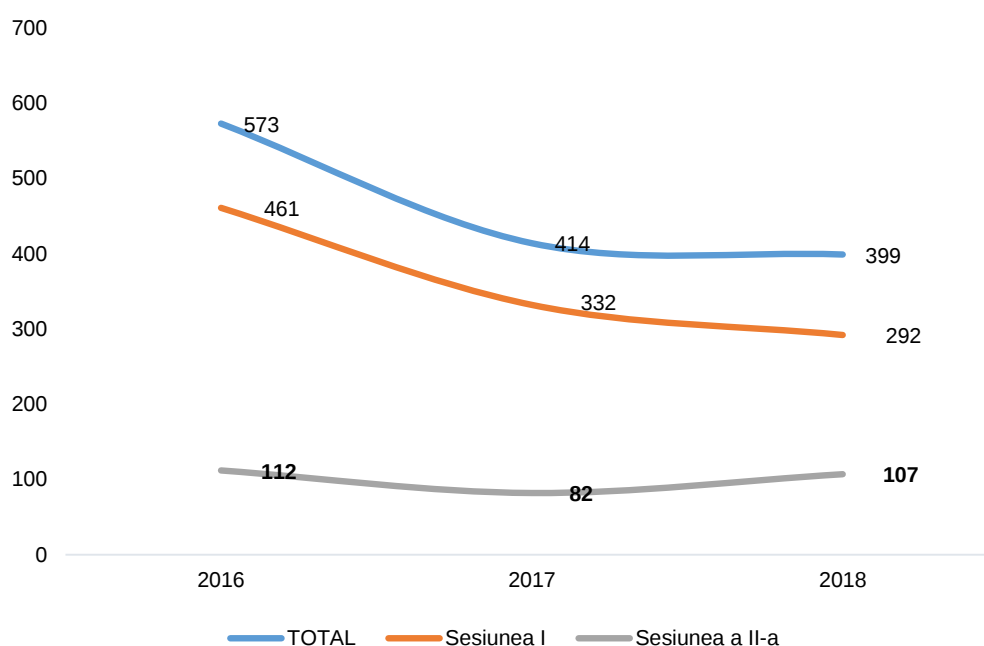
5. Dinamica fenomenului cultural la nivelul județului Timiș

5.1. Analiza descriptiva si statistica a fenomenului cultural

Analiza principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret a fost realizată în baza datelor din Agenda Culturală a Consiliului Județean Timiș.

În perioada 2016-2018 au fost solicitate și aprobate spre finanțare din bugetul C.J. Timiș un număr de *1386 manifestări cultural-artistice și de tineret*, pe cele două sesiuni aferente fiecărui an, din care 573 manifestări în anul 2016, 414 în anul 2017 și 399 în anul 2018 (Figura 10).

Figura 10. Manifestări cultural-artistice și de tineret finanțate din bugetul C.J. Timiș în perioada 2016-2018 (număr)

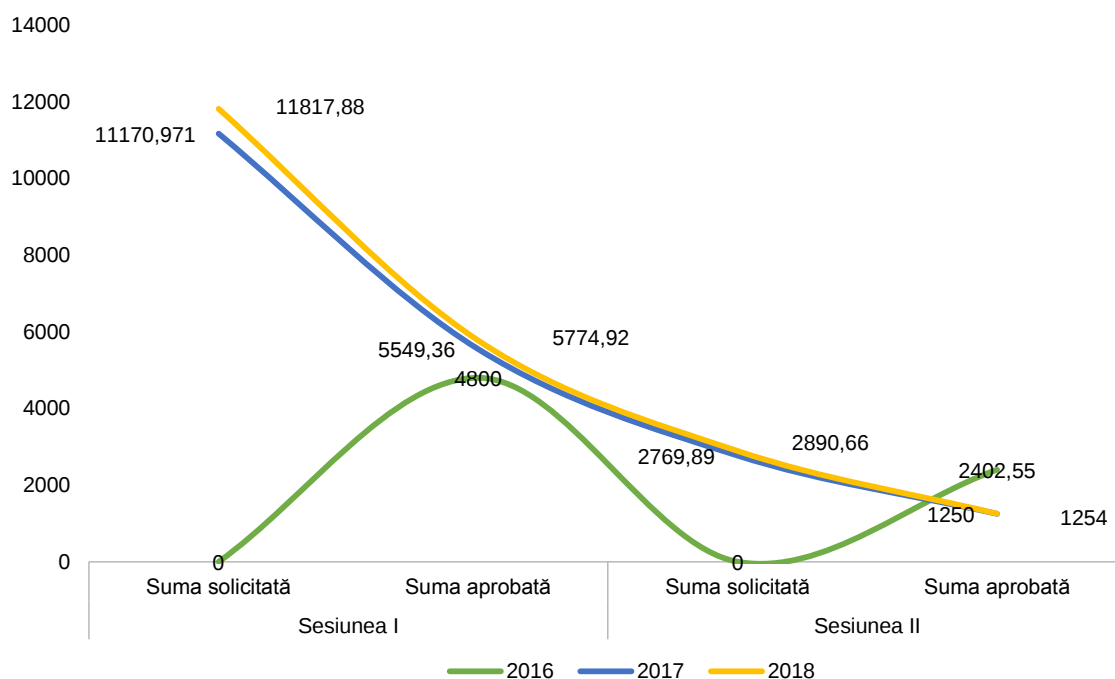

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2016-2018

Sumele totale aprobate din bugetul C.J. Timiș pentru organizarea manifestărilor cultural-artistice și de tineret în perioada 2016-2018 se ridică la 21030,83 mii lei (16124,28 mii lei pentru sesiunea I, respectiv 4906.55 mii lei pentru sesiunea a II-a de proiecte) (Figura 11).

Sumele aprobate sunt sub pragul de 50% din sumele totale solicitate pe diverse capitole.

Figura 11. Sumele solicitate și aprobate pentru manifestări cultural-artistice și de tineret finanțate din bugetul C.J. Timiș în perioada 2016-2018 (mii lei)

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2016-2018

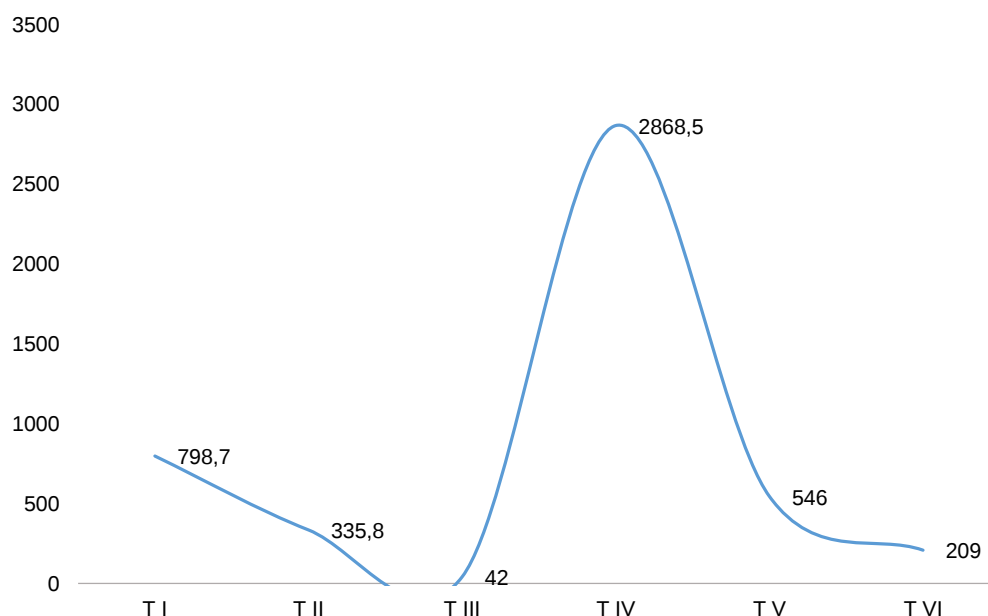
I. La nivelul anului 2016, în cadrul agendei principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret în județul Timiș, au fost solicitate și aprobate numeroase manifestări culturale (573 în total) grupate pe următoarele categorii:

A. Sesiunea I – Suma totală aprobată a fost de 4800,0 mii lei

- 23 manifestări culturale realizate de instituțiile de cultură profesionale din județul Timiș în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2016 în județul Timiș (T I) – suma aprobată 798,7 mii lei;
- 53 manifestări culturale realizate de consiliile locale în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2016 în județul Timiș (T II) – suma aprobată 335,80 mii lei (89,0 mii lei total orașe, respectiv 246,8 mii lei total comune);
- 11 manifestări culturale realizate comunitățile românești din alte țări, parteneriate cu alte regiuni și colaborări cu minoritățile naționale din județul Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” finanțată din bugetul C.J. Timiș pe anul 2016 (T III) – suma aprobată 42,0 mii lei;
- 152 manifestări culturale realizate de organizațiile neguvernamentale în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2016 în județul Timiș (T IV) – suma aprobată 2868,5 mii lei;
- 187 manifestări culturale realizate de Inspectoratul Școlar Județean Timiș împreună cu C.J. Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2016 în județul Timiș (T V) – suma aprobată 546,0 mii lei;
- 35 manifestări asociate categoriei Editare și tipărire de carte prin „Agenda culturală și de tineret” finanțată din bugetul C.J. Timiș pe anul 2016 (T VI) – suma aprobată 209,0 mii lei;

Astfel, în prima sesiune din 2016 au fost solicitate finanțări pentru 461 manifestări culturale, suma totală aprobată pentru acestea fiind de 4800,0 mii lei.

Figura 12. Sumele aprobate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei culturale și de tineret 2016, sesiunea I (TOTAL 4800,0 mii lei)

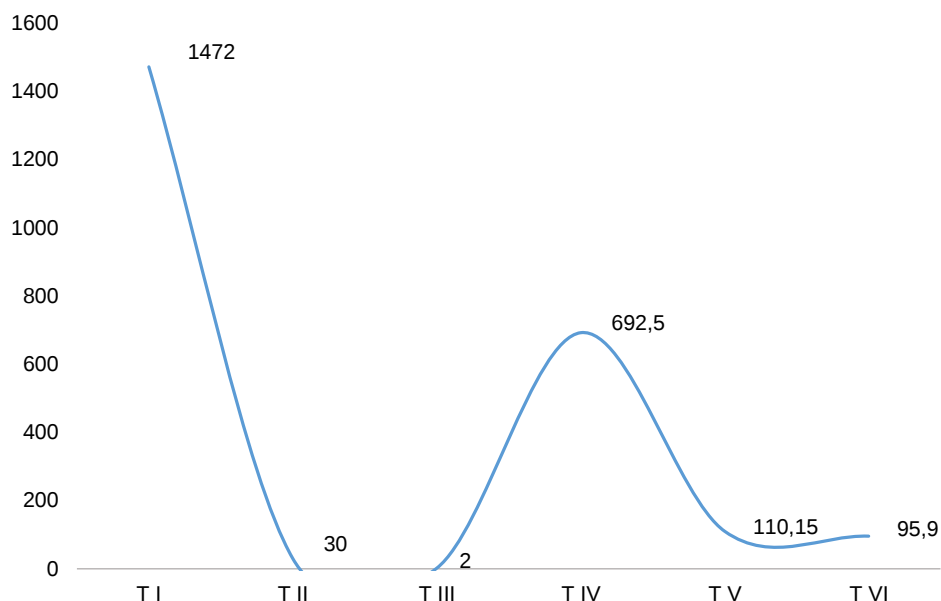
Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2016

B. Sesiunea II – Suma totală aprobată a fost de 2402,55 mii lei

- 11 manifestări culturale realizate de instituțiile de cultură profesioniste din județul Timiș în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2016 în județul Timiș (T I) – suma aprobată 1472,0 mii lei;
- 7 manifestări culturale realizate de consiliile locale în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2016 în județul Timiș (T II) – suma aprobată 30,0 mii lei;
- 1 manifestare culturală realizată de organizațiile neguvernamentale în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” finanțată din bugetul C.J.Timiș pe anul 2016 (T III) – suma aprobată 2,0 mii lei;
- 45 manifestări culturale realizate de organizațiile neguvernamentale în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2016 în județul Timiș (T IV) – suma aprobată 692,5 mii lei;
- 27 manifestări culturale realizate de Inspectoratul Școlar Județean Timiș împreună cu C.J.Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2016 în județul Timiș (T V) – suma aprobată 110,15 mii lei;
- 21 manifestări asociate categoriei Editare și tipărire de carte prin „Agenda culturală și de tineret” finanțată din bugetul C.J.Timiș pe anul 2016 (T VI) – suma aprobată 95,9 mii lei;

Astfel, în cea de-a doua sesiune din 2016 au fost solicitate finanțări pentru 112 manifestări culturale, suma totală aprobată pentru acestea fiind de 2402,55 mii lei.

Figura 13. Sumele aprobate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei culturale și de tineret 2016, sesiunea a II-a (TOTAL 2402,55 mii lei)

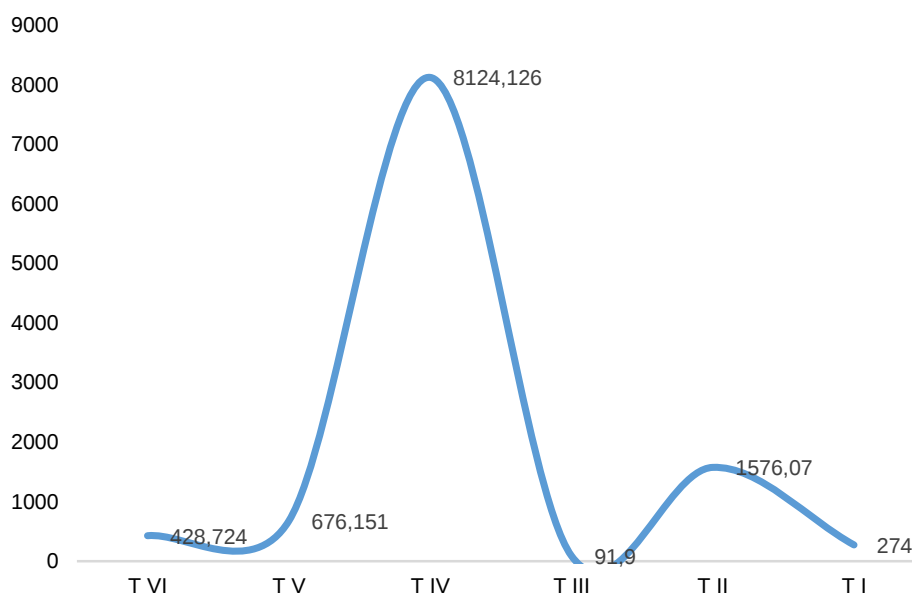
Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2016

II. La nivelul anului 2017, în cadrul agendei principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret în județul Timiș, au fost solicitate și aprobate numeroase manifestări culturale (414 în total) grupate pe următoarele categorii:

- A. Sesiunea I – Suma totală solicitată a fost de 11170,971 mii lei, în timp ce suma aprobată a fost de 5549,36 mii lei (49,67% din suma solicitată)
- 7 manifestări culturale realizate de instituțiile de cultură profesionale din județul Timiș în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda principalelor manifestări cultural - artistice și de tineret” pe anul 2017 în județul Timiș (T I) – suma solicitată 274,0 mii lei, suma aprobată 172 mii lei;
 - 63 manifestări culturale realizate de consiliile locale în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda cultural artistică și de tineret” pe anul 2017 în județul Timiș (T II) – suma solicitată 1576,07 mii lei, suma aprobată 753 mii lei;
 - 7 manifestări culturale realizate în spațiul DKMT în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda cultural artistică și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T III) – suma solicitată 91,9 mii lei, suma aprobată 52,0 mii lei;
 - 137 manifestări culturale realizate de organizațiile neguvernamentale în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda cultural – artistică și de tineret” pe anul 2017 în județul Timiș (T IV) – suma solicitată 8124,126 mii lei, suma aprobată 3884,0 mii lei;
 - 83 manifestări culturale realizate de unitățile de învățământ din județul Timiș împreună cu C.J.Timiș prin „Agenda cultural artistică și de tineret” pe anul 2017 în județul Timiș (T V) – suma solicitată 676,151 mii lei, suma aprobată 431,36 mii lei;
 - 35 manifestări asociate categoriei Editare și tipărire de carte prin „Agenda principalelor manifestări cultural - artistice și de tineret” finanțată din bugetul C.J.Timiș pe anul 2017 (T VI) – suma solicitată 428,724 mii lei, suma aprobată 257,0 mii lei;

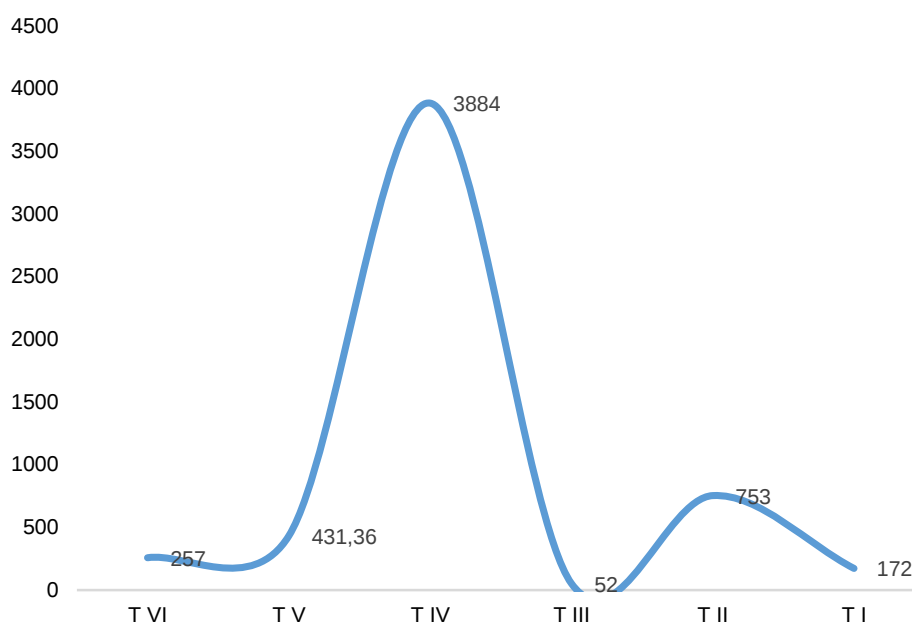
Astfel, în prima sesiune din 2017 au fost solicitate finanțări pentru 332 manifestări culturale în valoare de 11170,971 mii lei, suma totală aprobată pentru acestea fiind de 5549,36 mii lei.

Figura 14a. Sumele solicitate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret 2017, sesiunea I (TOTAL 11170,971 mii lei)

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2017

Figura 14b. Sumele aprobate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret 2017, sesiunea I (TOTAL 5549,36 mii lei)

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2017

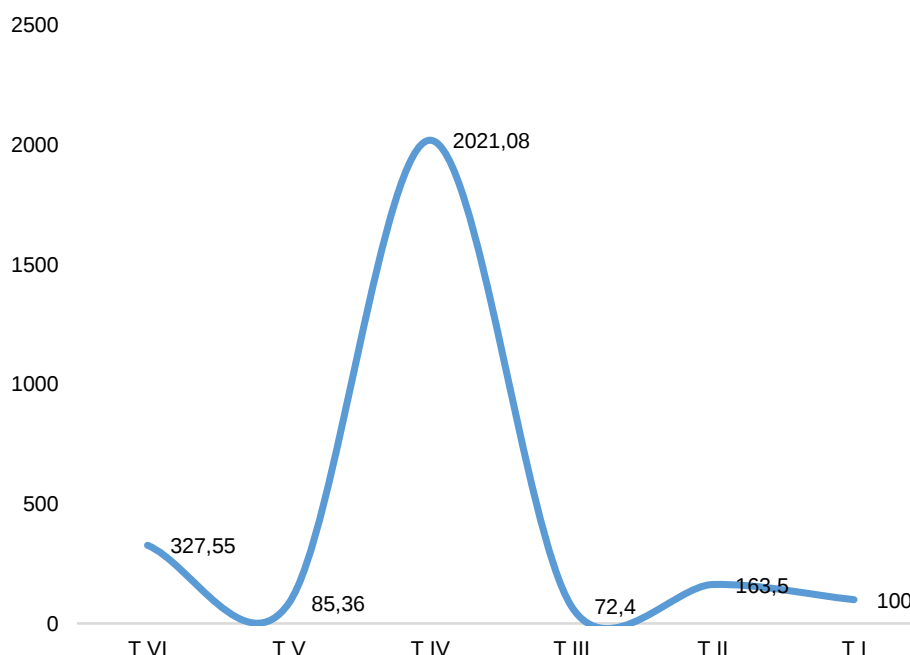
B. Sesiunea II – Suma totală solicitată a fost de 2769,89 mii lei, în timp ce suma aprobată a fost de 1250,0 mii lei (45,13% din suma solicitată)

- 2 manifestări culturale realizate de instituțiile de cultură profesionale din județul Timiș în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda principalelor manifestări cultural - artistice și de tineret” pe anul 2017 în județul Timiș (T I) – suma solicitată 100,0 mii lei, suma aprobată 30,0 mii lei;

- 10 manifestări culturale realizate de consiliile locale în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda cultural - sportivă și de tineret” pe anul 2017 în județul Timiș (T II) – suma solicitată 163,5 mii lei, suma aprobată 83,0 mii lei;
- 3 manifestări culturale realizate în spațiul DKMT în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda cultural - artistică și de tineret” pe anul 2017 în județul Timiș (T III) – suma solicitată 72,4 mii lei, suma aprobată 20,0 mii lei;
- 41 manifestări culturale realizate de organizațiile neguvernamentale în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2017 în județul Timiș (T IV) – suma solicitată 2021,08 mii lei, suma aprobată 906,0 mii lei (din acestea 1 manifestare aparține minorităților – suma solicitată și aprobată 15 mii lei);
- 6 manifestări culturale realizate de unitățile de învățământ din județul Timiș împreună cu C.J.Timiș prin „Agenda culturală și de tineret” pe anul 2017 în județul Timiș (T V) – suma solicitată 85,36 mii lei, suma aprobată 68,0 mii lei;
- 20 manifestări asociate categoriei Editare și tipărire de carte prin „Agenda culturală și de tineret” finanțată din bugetul C.J.Timiș pe anul 2017 (T VI) – suma solicitată 327,55 mii lei, suma aprobată 143,0 mii lei;

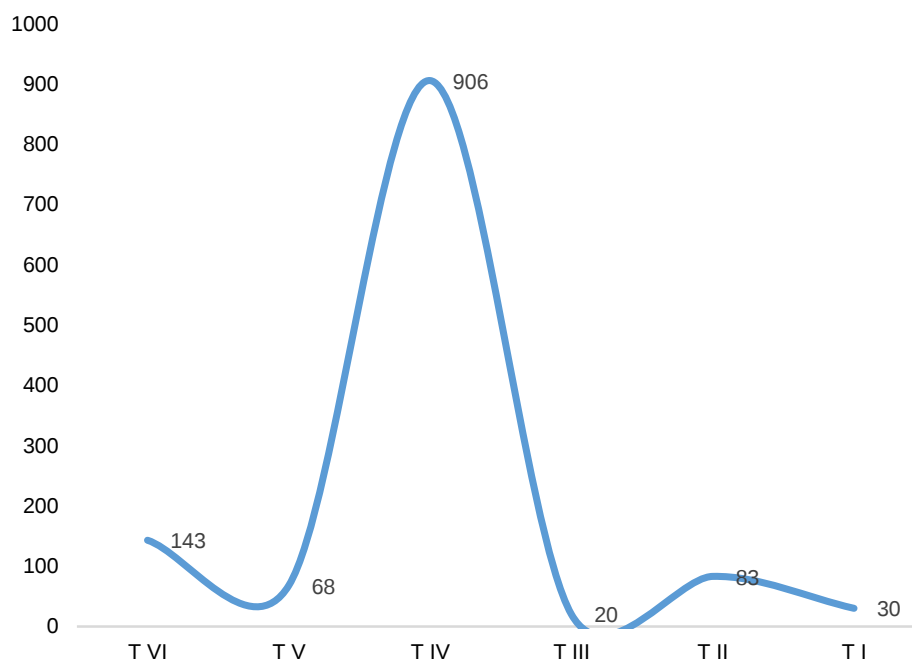
Astfel, în cea de-a doua sesiune din 2017 au fost solicitate finanțări pentru 82 manifestări culturale în valoare de 2769,89 mii lei, suma totală aprobată pentru acestea fiind de 1250,0 mii lei.

Figura 15a. Sumele solicitate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret 2017, sesiunea a II-a (TOTAL 2769,89 mii lei)

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2017

Figura 15b. Sumele aprobate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret 2017, sesiunea a II-a (TOTAL 1250,0 mii lei)

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2017

III. La nivelul anului 2018, în cadrul agendei principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret în jud. Timiș, au fost solicitate și aprobate numeroase manifestări culturale (399 în total) grupate pe următoarele categorii:

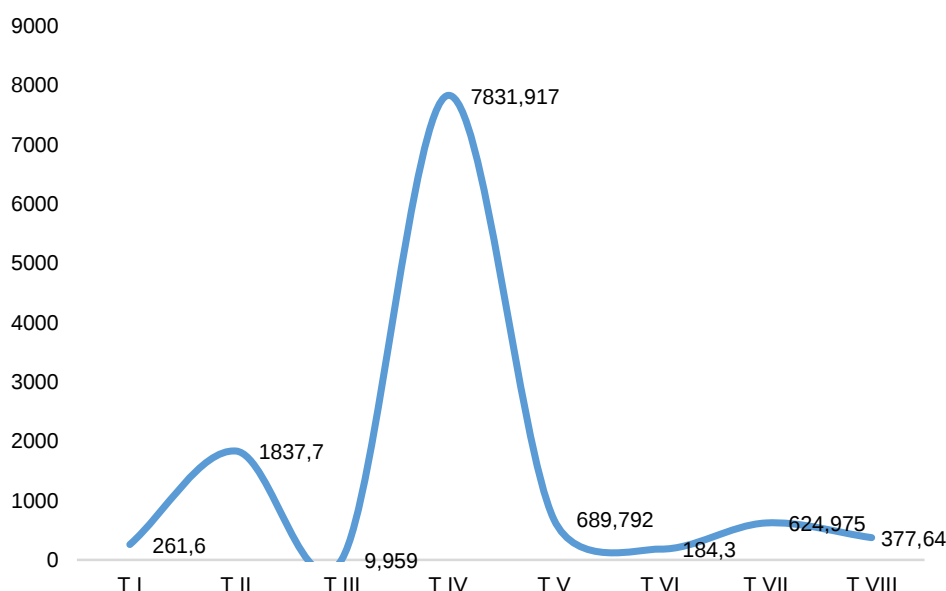
A. Sesiunea I – Suma totală solicitată a fost de 11817,88 mii lei, în timp ce suma aprobată a fost de 5774,92 mii lei (48,86% din suma solicitată) (din care 100,0 mii lei pentru Tineret)

- 4 manifestări culturale realizate de instituțiile de cultură profesioniste din județul Timiș în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda principalelor manifestări cultural - artistice și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T I) – suma solicitată 261,6 mii lei, suma aprobată 90 mii lei;
- 66 manifestări culturale realizate de consiliile locale în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda principalelor manifestări cultural - artistice și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T II) – suma solicitată 1837,7 mii lei, suma aprobată 927 mii lei;
- 2 manifestări culturale realizate în spațiul DKMT în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda principalelor manifestări cultural - artistice și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T III) – suma solicitată 9,959 mii lei, suma aprobată 9,0 mii lei;
- 123 manifestări culturale realizate de organizațiile neguvernamentale în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda cultural – artistică și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T IV) – suma solicitată 7831,9 mii lei, suma aprobată 3641,5 mii lei (din acestea 6 manifestări aparțin minorităților – suma aprobată 34 mii lei);
- 69 manifestări culturale realizate de Inspectoratul Școlar Județean Timiș împreună cu C.J. Timiș prin „Agenda cultural artistică și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T V) – suma solicitată 689,79 mii lei, suma aprobată 513,42 mii lei;
- 16 manifestări asociate categoriei Reviste on line, editare și tipărire de carte - și alte activități complementare editării și tipării - prin „Agenda cultural artistică și de tineret” pe anul 2018 (T VI) – suma solicitată 184,3 mii lei, suma aprobată 141,0 mii lei;
- 10 manifestări culturale realizate de asociații de tineret din județul Timiș, membre FITT, în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda cultural artistică și de tineret” finanțată din bugetul C.J. Timiș pe anul 2018 (T VII) – suma solicitată 624,98 mii lei, suma aprobată 100 mii lei;

- 2 manifestări culturale realizate de Asociația Timișoara Capitală Culturală 2021 în colaborare cu C.J.Timiș prin „Agenda cultural artistică și de tineret” pe anul 2018 (T VIII) – suma solicitată 377,64 mii lei, suma aprobată 353,0 mii lei.

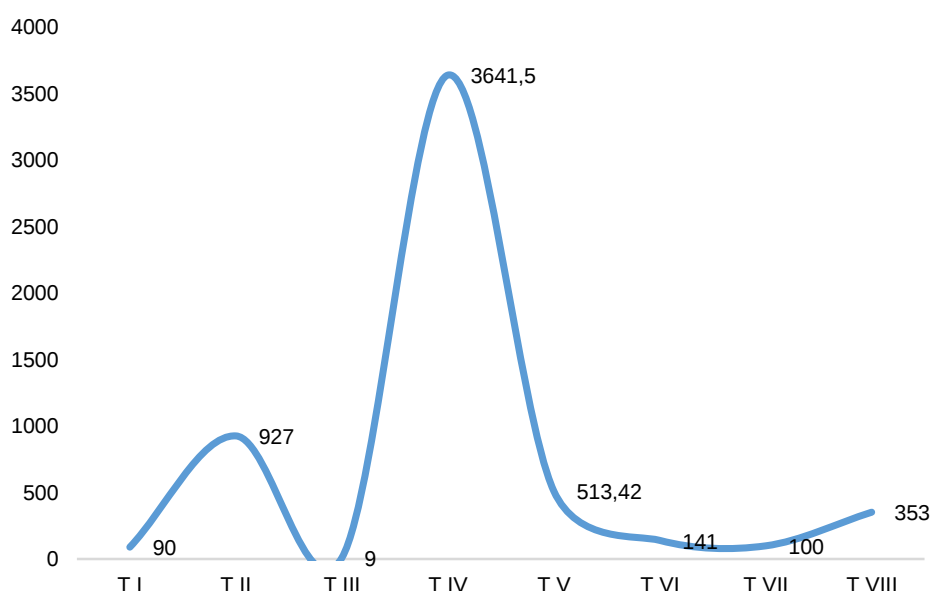
Astfel, în prima sesiune din 2018 au fost solicitate finanțări pentru 292 manifestări culturale în valoare de 11817,88 mii lei, suma totală aprobată pentru acestea fiind de 5774,92 mii lei.

Figura 16a. Sumele solicitate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei cultural-artistice și de tineret 2018, sesiunea I (TOTAL 11817,88 mii lei)

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2018

Figura 16b. Sumele aprobate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei cultural-artistice și de tineret 2018, sesiunea I (TOTAL 5774,92 mii lei)

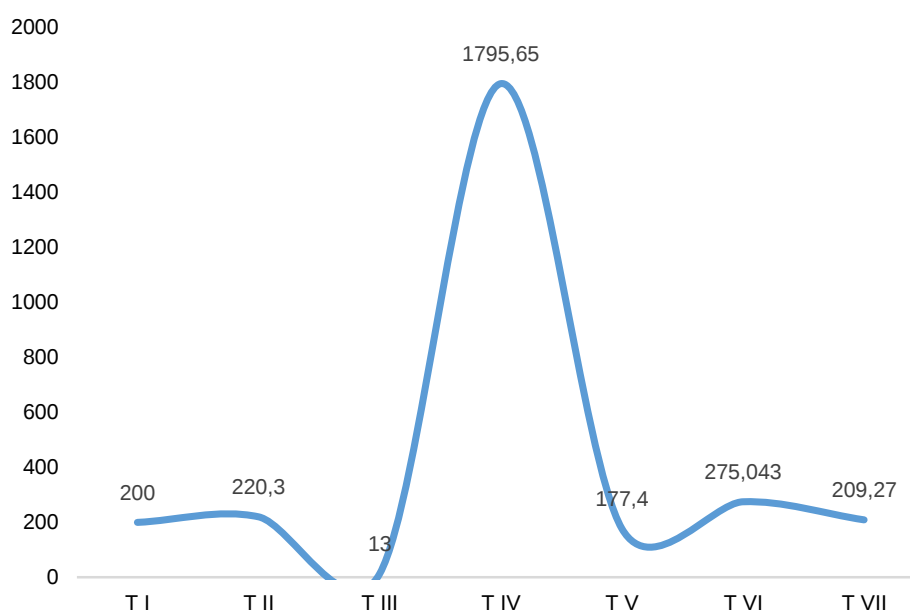

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2018

B. Sesiunea II – Suma totală solicitată a fost de 2890,66 mii lei, în timp ce suma aprobată a fost de 1254,0 mii lei (43,38% din suma solicitată)

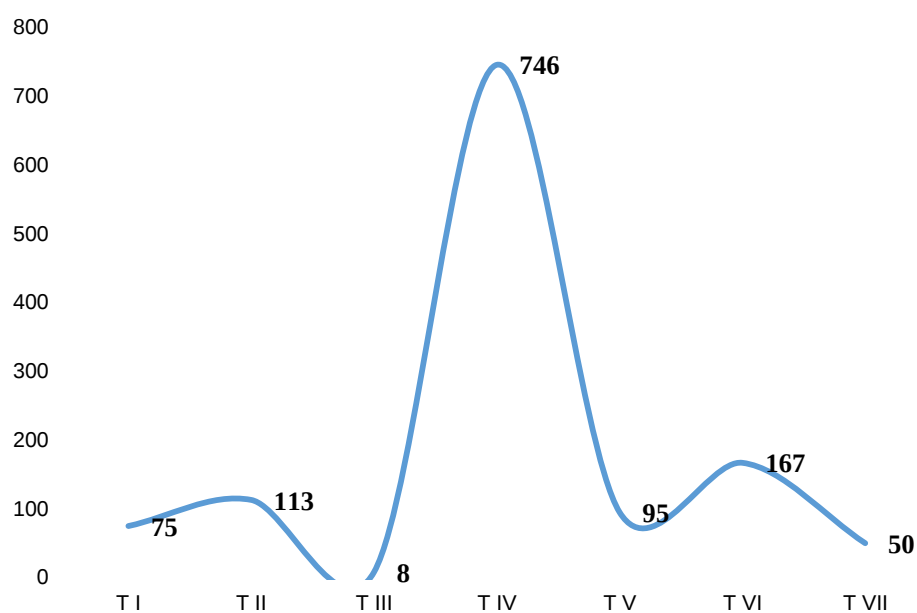
- 3 manifestări culturale realizate de instituțiile de cultură profesioniste din județul Timiș în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda principalelor manifestări cultural - artistice și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T I) – suma solicitată 200,0 mii lei, suma aprobată 75,0 mii lei;
- 12 manifestări culturale realizate de consiliile locale în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda principalelor manifestări cultural - artistice și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T II) – suma solicitată 220,3 mii lei, suma aprobată 113,0 mii lei;
- 1 manifestare culturală realizată în spațiul DKMT în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda principalelor manifestări cultural - artistice și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T III) – suma solicitată 13,0 mii lei, suma aprobată 8,0 mii lei;
- 45 manifestări culturale realizate de organizațiile neguvernamentale în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda cultural – artistică și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T IV) – suma solicitată 1795,65 mii lei, suma aprobată 746,0 mii lei (din acestea 2 manifestări aparțin minorităților – suma aprobată 20 mii lei);
- 13 manifestări culturale realizate de Inspectoratul Școlar Județean Timiș împreună cu C.J. Timiș prin „Agenda cultural artistică și de tineret” pe anul 2018 în județul Timiș (T V) – suma solicitată 177,4 mii lei, suma aprobată 95,0 mii lei;
- 30 manifestări asociate categoriei Reviste on line, editare și tipărire de carte - și alte activități complementare editării și tipării - prin „Agenda cultural artistică și de tineret” pe anul 2018 (T VI) – suma solicitată 275,043 mii lei, suma aprobată 167,0 mii lei;
- 3 manifestări culturale realizate de asociații de tineret din județul Timiș, membre FITT, în colaborare cu C.J. Timiș prin „Agenda cultural artistică și de tineret” finanțată din bugetul C.J. Timiș pe anul 2018 (T VII) – suma solicitată 209,27 mii lei, suma aprobată 50 mii lei;
- Astfel, în cea de-a doua sesiune din 2018 au fost solicitate finanțări pentru 107 manifestări culturale în valoare de 2890,66 mii lei, suma totală aprobată pentru acestea fiind de 1254,0 mii lei.

Figura 17a. Sumele solicitate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret 2018, sesiunea a II-a (TOTAL 2890,66 mii lei)

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2018

Figura 17b. Sumele aprobate pe capitole de manifestări științifice în cadrul Agendei principalelor manifestări cultural-artistice și de tineret 2018, sesiunea a II-a (TOTAL 1254,0 mii lei)

Sursa: prelucrare proprie a datelor Consiliului Județean Timiș, Agenda culturală 2018

5.2. Analiza structurată a operatorilor culturali activi

Agenda Culturală a județului Timiș se dezvoltă pe mai multe capitole principale. În tabelul 2 (sesiunea I) și 3 (sesiunea a II-a) de mai jos este prezentată situația din punct de vedere al bugetului solicitat și alocat, pentru fiecare din principalele capitole ale Agendei Culturale, la nivelul anului 2018.

Tabelul 2: Bugetul solicitat și aprobat în sesiunea I pe fiecare capitol în cadrul Agendei Culturale a județului Timiș, anul 2018 (mii lei)

CAPITOLUL	Repartizare sumă solicitată pentru activități culturale	Repartizare sumă alocată pentru activități culturale
C.J.Timiș și Instituții de cultură profesioniste din județul Timiș	261,6	90,0
C.J.Timiș în colaborare cu Consiliile locale din județul Timiș	1837,7	927,0
C.J.Timiș și acțiuni realizate în spațiul D.K.M.T	9,959	9,0
C.J.Timiș în colaborare cu Organizațiile neguvernamentale	7831,9	3641,5
Colaborarea cu Inspectoratul Școlar Județean Timiș (învățământul preuniversitar din județul Timiș)	689,79	513,42
Reviste on line, editare și tipărire de carte - și alte activități complementare editării și tipăririi	184,3	141,0
C.J.Timiș în colaborare cu asociații de tineret din județul Timiș, membre FITT	624,98	100,0
C.J.Timiș în colaborare cu Asociația Timișoara Capitală Culturală 2021	377,64	353,0
TOTAL AGENDĂ	11817,88	5774,92

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor Consiliului Județean Timiș

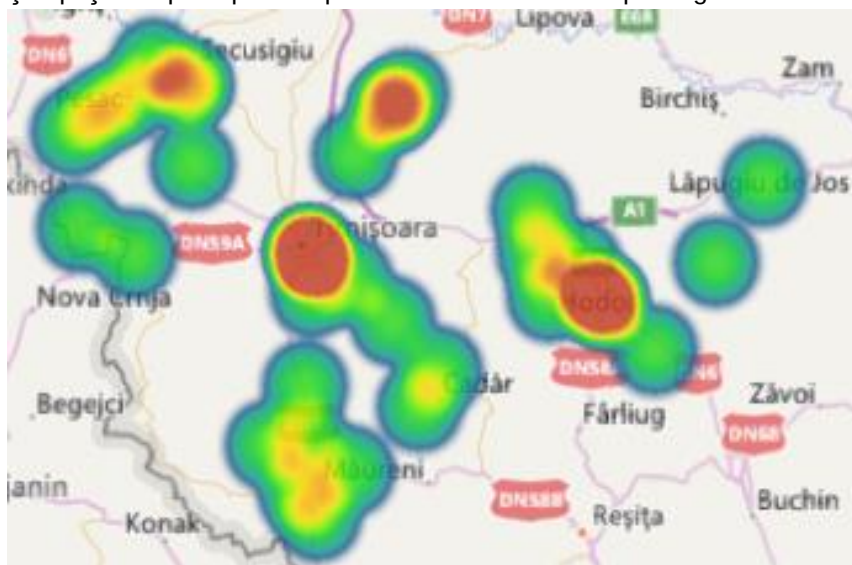
Tabelul 3: Bugetul solicitat și aprobat în sesiunea a II-a pe fiecare capitol în cadrul Agendei Culturale a județului Timiș, anul 2018 (mii lei)

CAPITOLUL	Repartizare sumă solicitată pentru activități culturale	Repartizare sumă alocată pentru activități culturale
C.J.Timiș și Instituții de cultură profesioniste din județul Timiș	200,0	75,0
C.J.Timiș în colaborare cu Consiliile locale din județul Timiș	220,3	113,0
C.J.Timiș și acțiuni în spațiul D.K.M.T	13,0	8,0
C.J.Timiș în colaborare cu Organizațiile neguvernamentale	1795,65	746,0
Colaborarea cu Inspectoratul Școlar Județean Timiș (învățământul preuniversitar din județul Timiș)	177,4	95,0
Reviste on line, editare și tipărire de carte - și alte activități complementare editării și tipăririi	275,043	167,0
C.J.Timiș în colaborare cu asociații de tineret din județul Timiș, membre FITT	209,27	50,0
TOTAL AGENDĂ	2890,66	1254,0

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor Consiliului Județean Timiș

Următoarele două imagini evidențiază care sunt zonele în care se concentrează cei mai mulți operatori culturali care derulează proiecte în cadrul Agendei Culturale a județului Timiș.

Figura 18: Distribuția spațială a principalilor operatori culturali finantati prin Agenda Culturala, 2018

Sursa: prelucrare 3D Map pe baza datelor din Agenda Culturala 2018

Harta evidențiază patru poli importanți din județul Timiș în care se concentrează proiectele finanțate în cadrul Agendei Culturale a județului Timiș. Cum era de așteptat, primul pol este reprezentat de Timișoara și zonele limitrofe. Cel de-al doilea pol important este reprezentat de al doilea municipiu din județ, și anume Lugoj. În mod surprinzător, al treilea pol este reprezentat de localitatea Fibiș. O bună reprezentare este întâlnită și în zona Variaș. Menționăm că datele reflectă distribuția cantitativă a proiectelor.

O reprezentare din punct de vedere al spațializării sumelor alocate pe operatori culturali în anul 2018 se poate vedea în figura 19.

Figura 19: Distribuția spațială a sumelor finanțate prin proiecte în cadrul Agendei Culturale a jud. Timiș, 2018

Sursa: prelucrare 3D Map pe baza datelor din Agenda Culturala 2018

Spațializarea, atât a concentrației principalilor operatori cât și a sumelor obținute prin proiecte finanțate în cadrul Agendei Culturale furnizează informații despre activismul operatorilor culturali la nivelul județului Timiș. Reprezentarea grafică a distribuției sumelor alocate proiectelor câștigate în cadrul Agendei Culturale a județului Timiș arată o situație mai echilibrată comparativ cu distribuția numărului de proiecte.

Suma totală alocată în anul 2016 a fost de 7,02 milioane RON. Rămân în continuare, ca poli importanți în atragerea sumelor din Agenda Culturală a județului cele două municipii - Timișoara și Lugojul.

6.Coordonate strategice privind dezvoltarea culturală a Județului Timiș

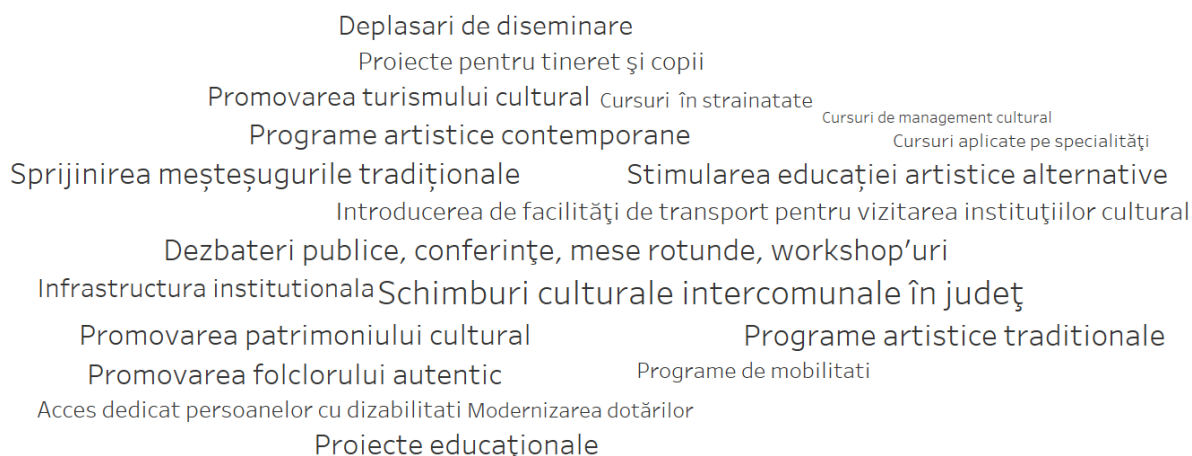
6.1. Rezultatele interviurilor cu operatorii culturali

Cercetarea a avut un caracter prospectiv, pe baza pe interviuri semi-structurate cu experți și specialiști din sectorul cultural al județului Timiș. Rolul interviurilor a fost de a înțelege specificul județean din punct de cultural. De asemenea, ele au contribuit la completarea datelor secundare și identificarea așteptărilor și nevoilor. Prin interpretarea datelor extrase în urma interviurilor am putut configura un ‘tablou’ de tip SWOT, vezi cap. 6.4.

Discuțiile realizate în cadrul interviurilor cu operatori culturali au fost ghidate astfel încât să fie acoperite câteva teme principale (cu mai multe sub-teme adiacente), subsumate direcțiilor strategice definite la început. Au fost analizate opiniile participanților în ceea ce privește măsurile considerate a fi adecvate pentru pentru educarea și formarea artistică a consumatorului cultural, măsurile adecvate pentru dezvoltarea vieții cultural-artistice în comunele și orașele județului și măsurile pentru optimizarea condițiilor pentru creșterea confortului consumatorului cultural.

Importanța acordată sub-temelor de către operatorii culturali intervievați este evidențiată în prezentarea grafică de mai jos.

Figura 20: Măsurile, în funcție de nivelul de importanță

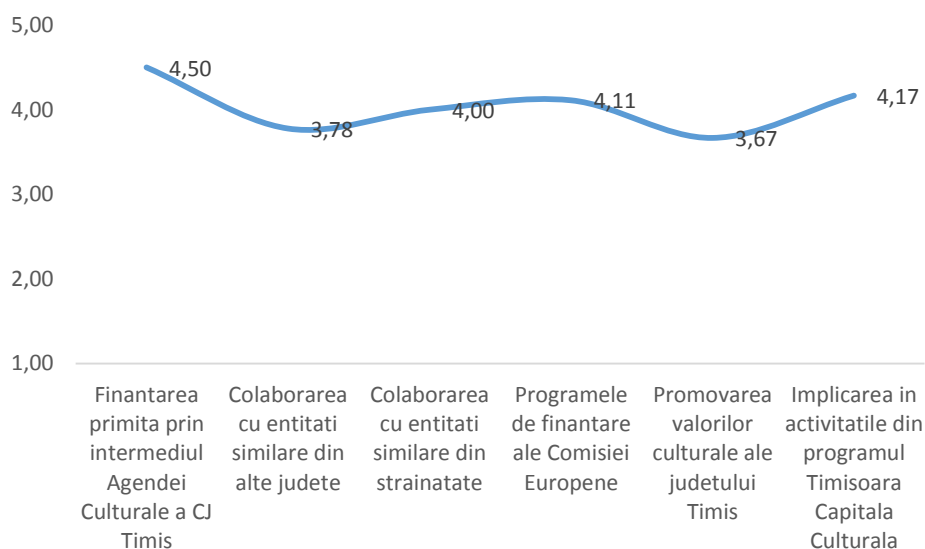

Sursa: Interviuri cu operatori culturali realizate de Departamentul de Sociologie, UVT

Un alt aspect evaluat în discuțiile cu operatorii culturali a fost cel cu privire la importanța unor aspecte din activitatea acestora. Importanța a fost evaluată prin acordarea unor note de la 1 la 5,

unde 1 reprezintă cel mai puțin important, iar 5 cel mai important. După cum se observă, dependența față de finanțarea primită prin intermediul Agendei Culturale este semnificativă. Scorul de 4.50 indică faptul că activitatea operatorilor culturali din județ se sprijină aproape exclusiv pe bugetele alocate prin intermediul Agendei Culturale.

Figura 21: Primele șase aspecte importante pentru operatorii culturali și gradul de importanță al fiecăruia

Sursa: Interviu cu operatori culturali realizate de Departamentul de Sociologie, UVT

În perspectiva anului 2021, se remarcă o focusare semnificativă a operatorilor culturali pe acest eveniment, majoritatea considerându-l foarte important, configurându-și activitatea și în funcție de acesta.

6.2. Opinia consumatorilor de cultură – rezultatele anchetei sociologice

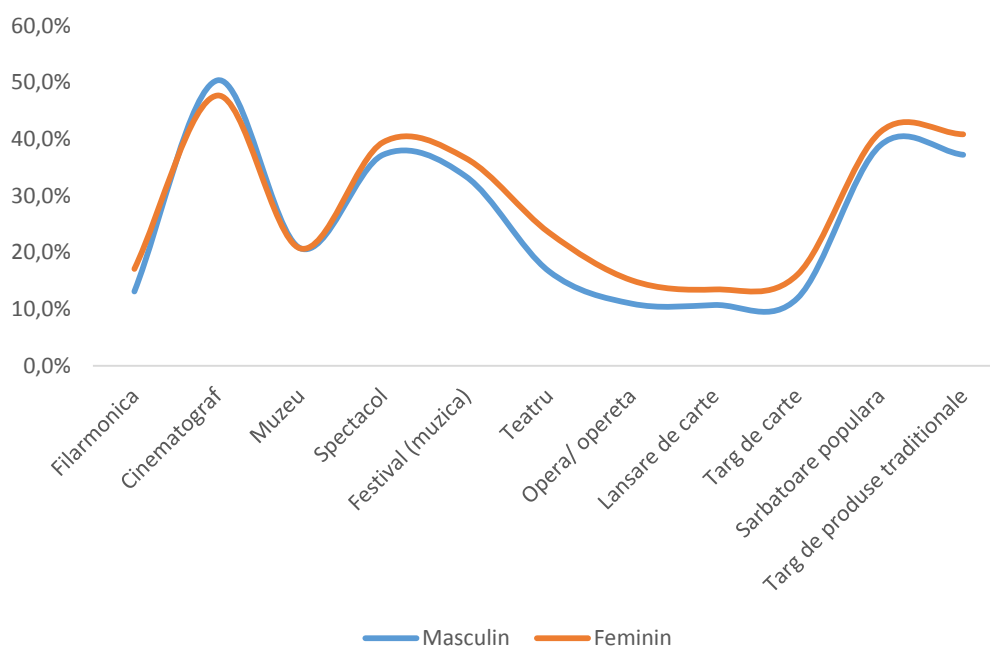
Obiectivele anchetei sociologice au constat în identificarea percepțiilor și a opiniilor referitoare la facilitățile culturale, necesitatea implicării autorităților județene în susținerea activităților culturale în județ, participare culturală și identificarea profilului consumatorilor de cultură.

În cadrul anchetei sociologice a fost utilizat un chestionar aplicat face-to-face, pe teren, de către operatori specializați.

Profilul sociodemografic al consumatorului de cultură este evidențiat în graficele de mai jos.

După cum se observă, ponderea bărbați-femei este aproximativ identică, neexistând diferențe semnificative de gen în ceea ce privește participarea la diverse evenimente culturale.

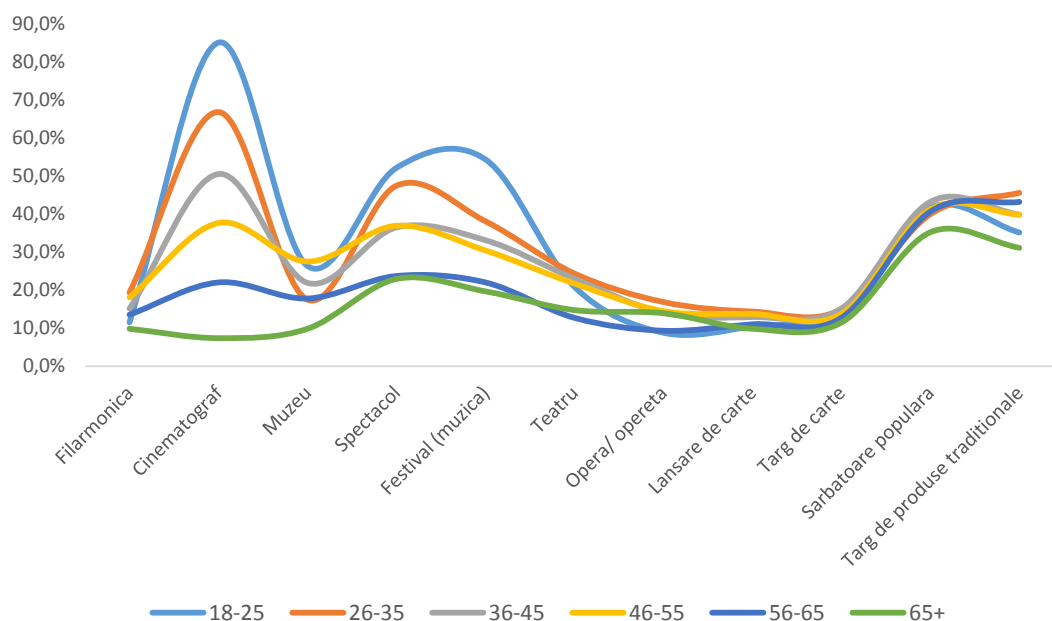
Figura 22: Profilul pe vârste al consumatorului de cultură

Sursa: Anchetă sociologică realizată de Departamentul de Sociologie, Universitatea de Vest din Timișoara

În ceea ce privește structura pe grupe de vârstă, se remarcă segmentul de 18-25 și 26-35, activ în cazul cinematografelor, dar și în cazul evenimentelor de tip spectacol sau festivaluri de muzică; și segmentul peste 65+, activ mai ales în cazul evenimentelor populare. Se remarcă o participare scăzută pentru toate grupele de vârstă la evenimente de tip 'operă/operetă', 'lansări de carte', 'târg de carte'.

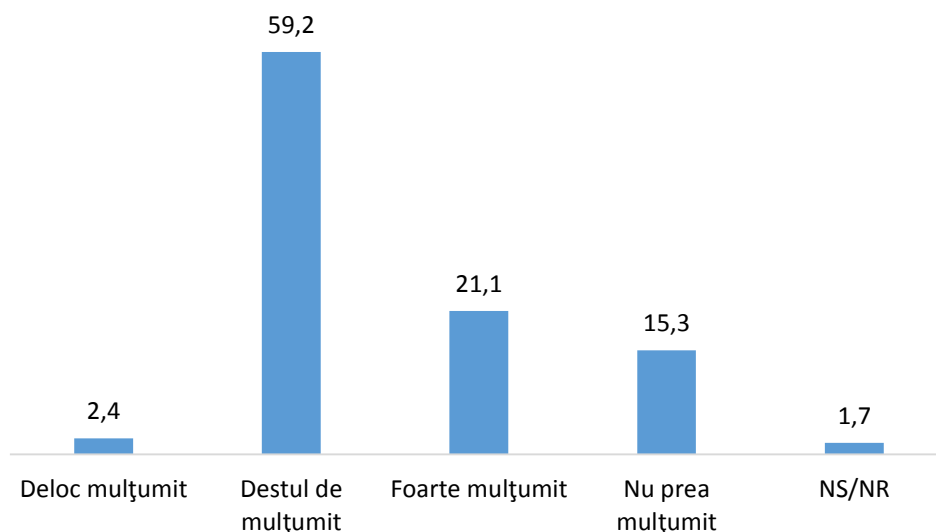
Figura 23: Profilul pe vârste al consumatorului de cultură

Sursa: Anchetă sociologică realizată de Departamentul de Sociologie, Universitatea de Vest din Timișoara

Aceștia se consideră, în general multumiți de modalitățile de petrecere a timpului liber pe care le au la dispoziție, însă trebuie remarcat și procentul totuși semnificativ al celor care se declară nu foarte multumiți, vezi Figura 24:

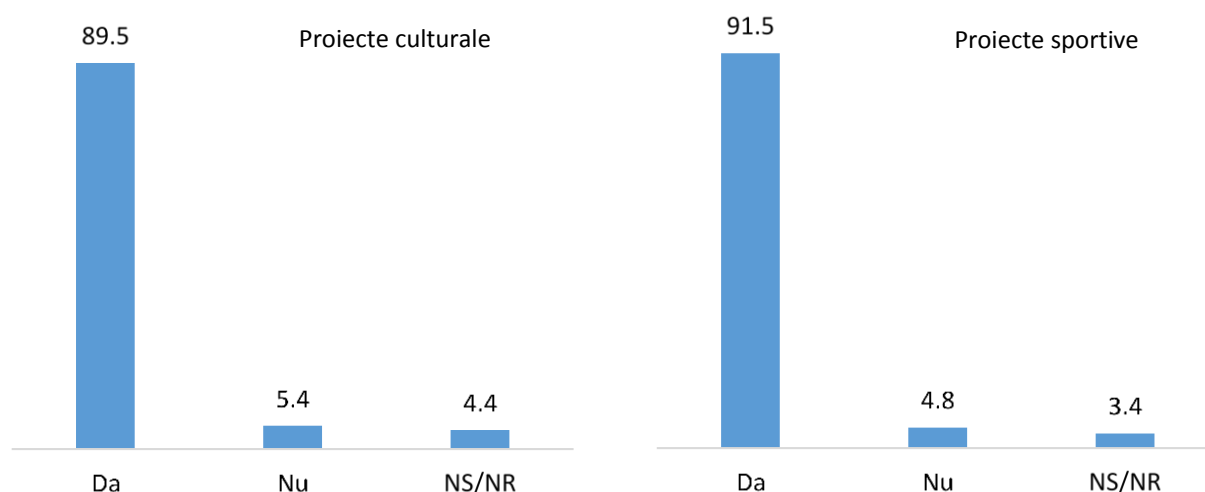
Figura 24: Nivelul de mulțumire cu privire la modalitățile de petrecere a timpului liber

Sursa: Anchetă sociologică realizată de Departamentul de Sociologie, Universitatea de Vest din Timișoara

Respondenții consideră oportună implicarea autorităților locale și județene în susținerea proiectelor culturale (89.9% din respondenți au răspuns cu 'DA' la această întrebare) și sportive (91.5%), vezi figura de mai jos:

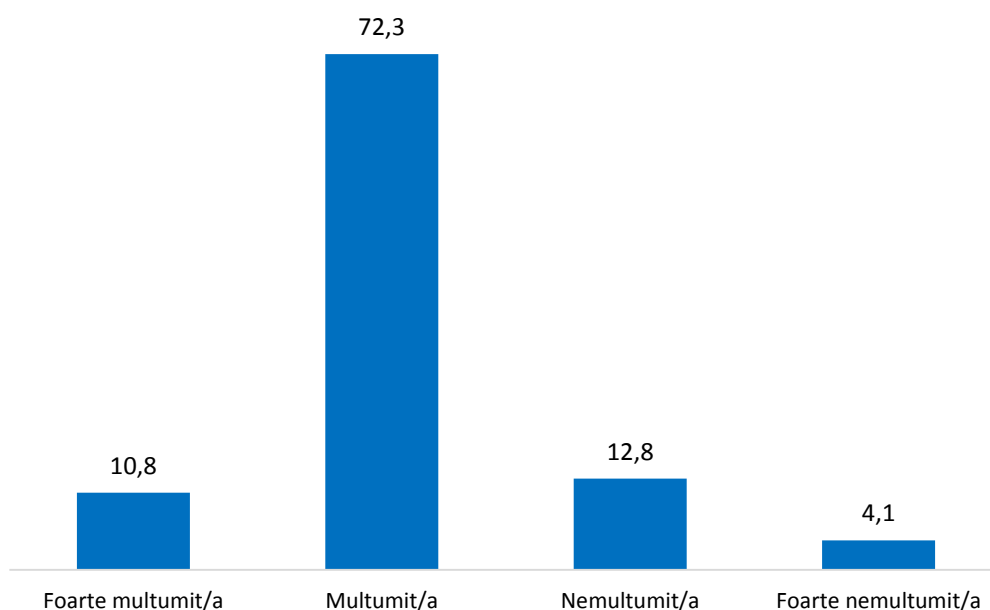
Figura 25: Oportunitatea susținerii de către autorități a unor proiecte culturale și sportive

Sursa: Anchetă sociologică realizată de Departamentul de Sociologie, Universitatea de Vest din Timișoara

Aprecierea facilităților culturale este pozitivă, peste 70% dintre respondenți considerându-se mulțumiți de facilitățile culturale la care au acces, vezi figura 26.

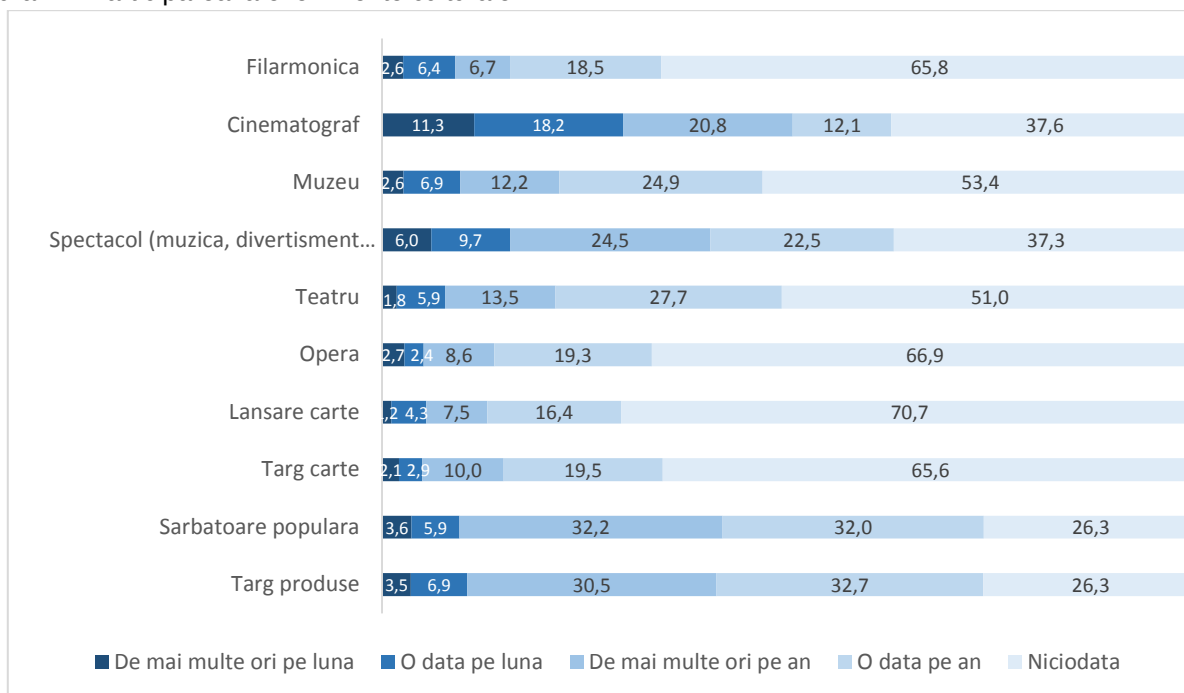
Figura 26: Nivelul de mulțumire cu privire la facilitățile culturale

Sursa: Anchetă sociologică realizată de Departamentul de Sociologie, Universitatea de Vest din Timișoara

Trebuie totuși remarcat faptul că, deși nivelul de mulțumire față de facilitățile culturale este relativ ridicat, frecvența participării la diverse activități cu caracter cultural este scăzută, de multe ori sub 50%, așa cum reiese din graficul de mai jos.

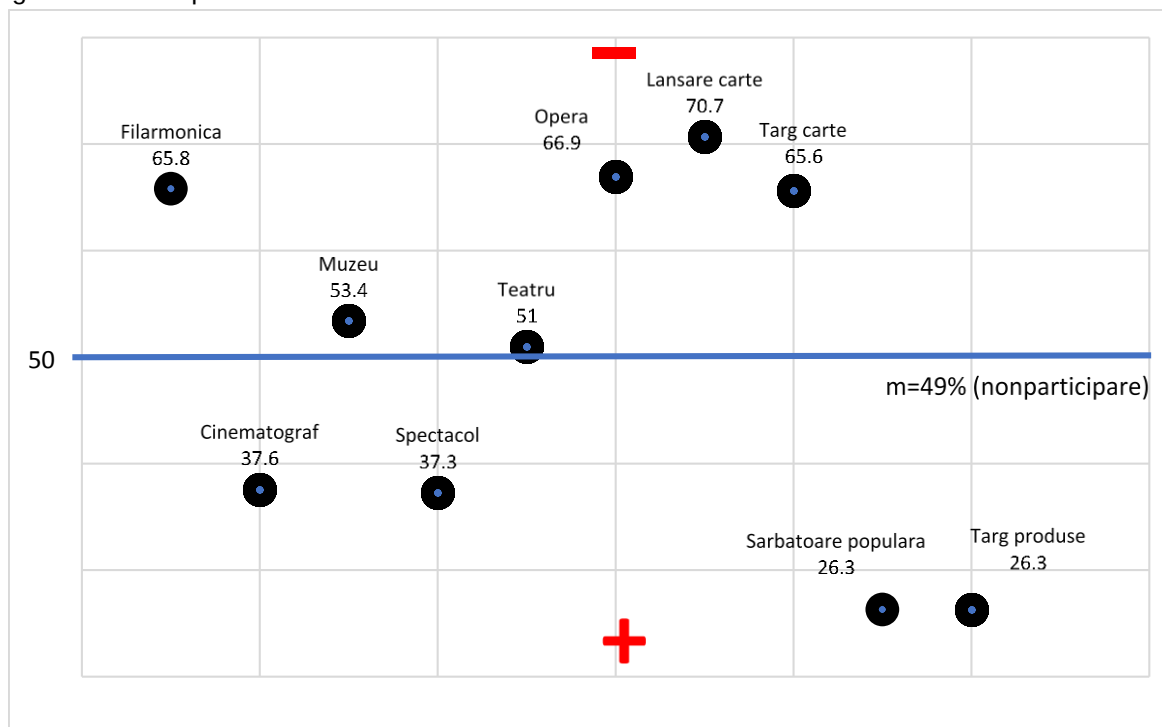
Figura 27: Participarea la evenimente culturale

Sursa: Anchetă sociologică realizată de Departamentul de Sociologie, Universitatea de Vest din Timișoara

O reprezentare mai clară este evidențiată pe axa participare – non-participare în figura 28, mai jos.

Figura 28: Participarea la evenimente culturale

Sursa: Anchetă sociologică realizată de Departamentul de Sociologie, Universitatea de Vest din Timișoara

Datele obținute pe baza anchetei sociologice au fost inserate în matricea finală SWOT, evidențindu-se punctele tari și punctele slabe din perspectiva consumatorului de cultură.

6.3. Validarea direcțiilor strategice curente

Una din secvențele principale ale prezentului demers a constat în validarea direcțiilor strategice curente ale Strategiei Culturale a Județului Timiș.

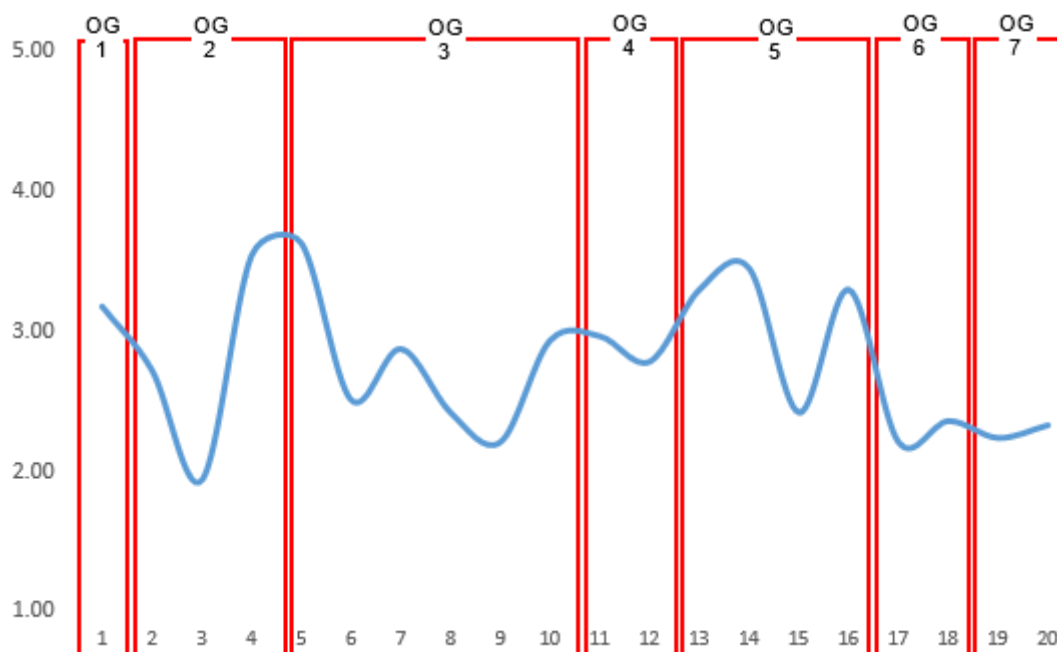
Direcțiile strategice pentru dezvoltarea culturală specifică spațiului timișean sunt următoarele:

- Direcția strategică 1 - Dezvoltarea unei vieți culturale diversificate și competitive la nivel european ca element definitoriu pentru afirmarea identității naționale și coeziunii sociale din spațiul timișean;
- Direcția strategică 2 – Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale;
- Direcția strategică 3 – Integrarea culturii timișene în circuitul național și european de valori;
- Direcția strategică 4 – Dezvoltarea ofertei culturale timișene în contextul titlului “Timișoara, capitală culturală europeană – 2021”.

Validarea s-a realizat pe baza datelor colectate în cadrul interviurilor realizate cu operatorii culturali din județ. Acestora li s-a solicitat să evalueze în ce măsură prin activitatea lor au reușit să atingă obiectivele subsumate celor patru direcții strategice evidențiate mai sus.

Interpretarea datelor este evidențiată mai jos, pe obiective generale (încadrate cu roșu) și obiective specifice (îndicate cu albastru), pentru fiecare direcție strategică separat. Nivelul ‘5’ este cel considerat ‘ideal’. Obiectivele generale și specifice sunt listate sub fiecare grafic.

Figura 29: Nivelul de atingere a obiectivelor din cadrul Direcția Strategice 1 - Dezvoltarea unei vieți culturale diversificate și competitive la nivel european ca element definitoriu pentru afirmarea identității naționale și coeziunii sociale din spațiul timișean.

Sursa: prelucrare proprie pe baza datelor de interviu

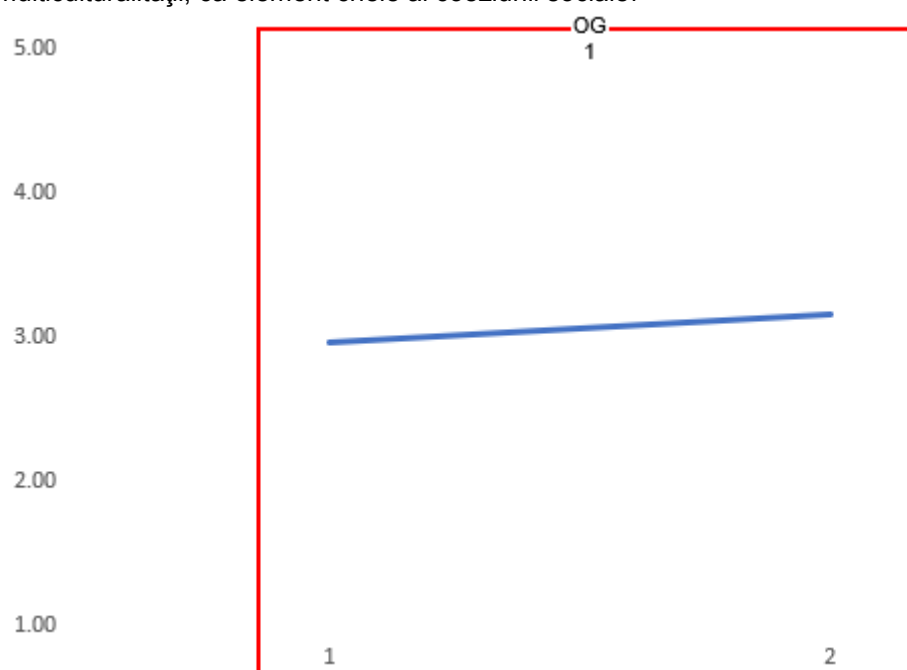
Tabelul 4: Obiectivele generale si specific aferente Directiei Strategice 1

DIRECȚIA STRATEGICĂ 1 Dezvoltarea unei vieți culturale diversificate și competitive la nivel european ca element definitoriu pentru afirmarea identității naționale și coeziunii sociale din spațiul timișean.	
OG. 1. Stimularea activităților specifice și a instituțiilor implicate în educația culturală a cetățenilor	1. Educarea și formarea artistică a consumatorului cultural
OG. 2. Diversificarea expresiilor culturale și dezvoltarea publicului	2. Dezvoltarea unei societăți cu repere durabile , de conservare și transmitere mai departe a valorilor pozitive pentru noile generații
	3. Dezvoltarea învățământului de specialitate în vederea formării viitorilor actanți culturali
	4. Sprijinirea creativitatii si talentului
OG. 3. Creșterea accesului cetățenilor la cultură pe întreg teritoriul județului Timiș	5. Dezvoltarea vieții cultural-artistice în comunele și orașele județului
	6. Dezvoltarea activităților cultural-artistice în cartiere
	7. Dezvoltarea ofertei culturale pentru anumite grupuri sociale
	8. Dezvoltarea și promovarea culturii scrise
	9. Dezvoltarea artelor vizuale
	10. Dezvoltarea artei neprofesionale
OG. 4. Dezvoltarea profesională a resurselor umane specifice	11. Creșterea abilităților profesionale ale angajaților din mediul cultural
	12. Optimizarea structurii de personal
OG. 5. Asigurarea unei infrastructuri culturale adecvate	13. Optimizarea cadrului de desfășurare a actului cultural
	14. Optimizarea condițiilor pentru creșterea confortului consumatorului cultural
	15. Construirea unor noi spatii cu destinatie specifica
	16. Asigurarea unei calități superioare, precum și a accesului la patrimoniul cultural, prin preservarea, conservarea și restaurarea patrimoniului cultural mobil, cu prioritate din colecțiile muzeelor timișorene dar și a bisericilor sau cultelor, bibliotecilor, arhivelor
OG. 6. Promovarea produsului cultural	17. Dezvoltarea unei politici unitare de marketing la nivelul județului
	18. Atragerea și valorificarea altor resurse pentru dezvoltarea sferei culturale
OG. 7. Realizarea de proiecte și programe culturale cu instituții și organizații culturale europene și similare	19. Dezvoltarea unei politici de marketing care să permită realizarea de programe comune
	20. Atragerea și valorificarea resurselor externe pentru dezvoltarea sferei culturale

Sursa: prelucrare proprie pe baza Liniilor Directoare ale Strategiei

Același concept a fost aplicat și pentru celelalte direcții strategice. Graficele cu nivelul declarat de realizare a obiectivelor generale și specifice (cf. rezultatelor interviurilor realizate cu operatorii culturali din județ) și tabelele cu detalierea acestora sunt evidențiate în continuare.

Figura 30: Nivelul de atingere a obiectivelor din cadrul Direcției strategice 2 – Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale.

Sursa: prelucrare proprie pe baza datelor de interviu

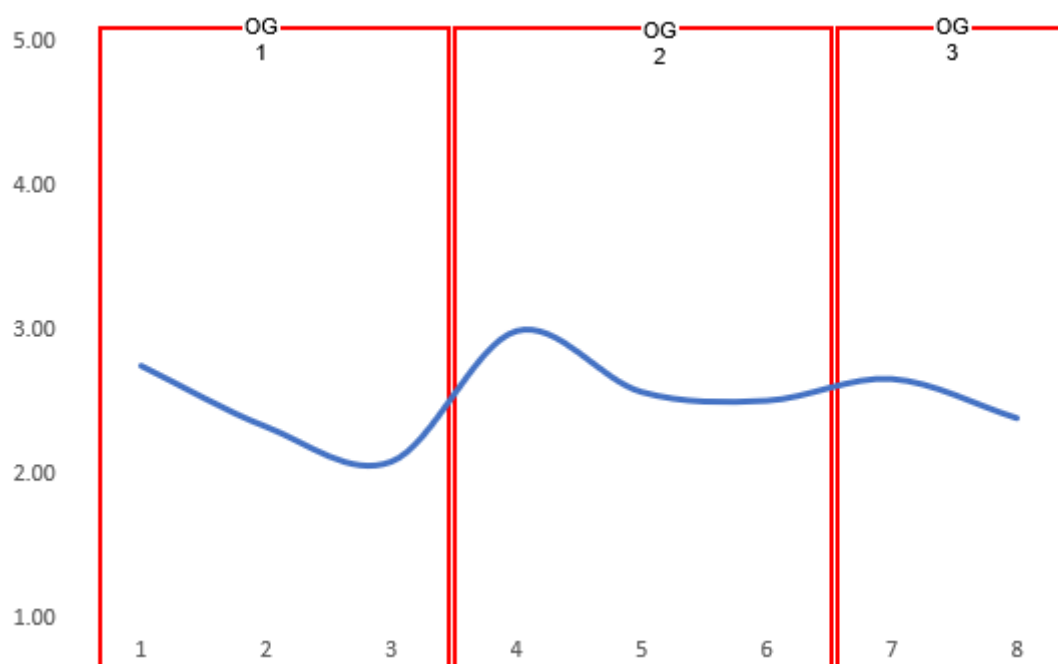
Obiectivele generale și specific aferente Direcției strategice 2 – Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale sunt prezentate în Tabelul 5.

Tabelul 5: Obiectivele generale și specifice aferente Direcției Strategice 2

DIRECȚIA STRATEGICĂ 2 Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale	
OG. 1. Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale în spațiul timișean	1. Sprijinirea dezvoltării vieții culturale asociative
	2. Încurajarea dezvoltării proiectelor interculturale

Sursa: prelucrare proprie pe baza Linii Directoare ale Strategiei

Figura 31: Nivelul de atingere a obiectivelor din cadrul Direcției strategice 3 – Integrarea culturii timișene în circuitul național și european de valori.

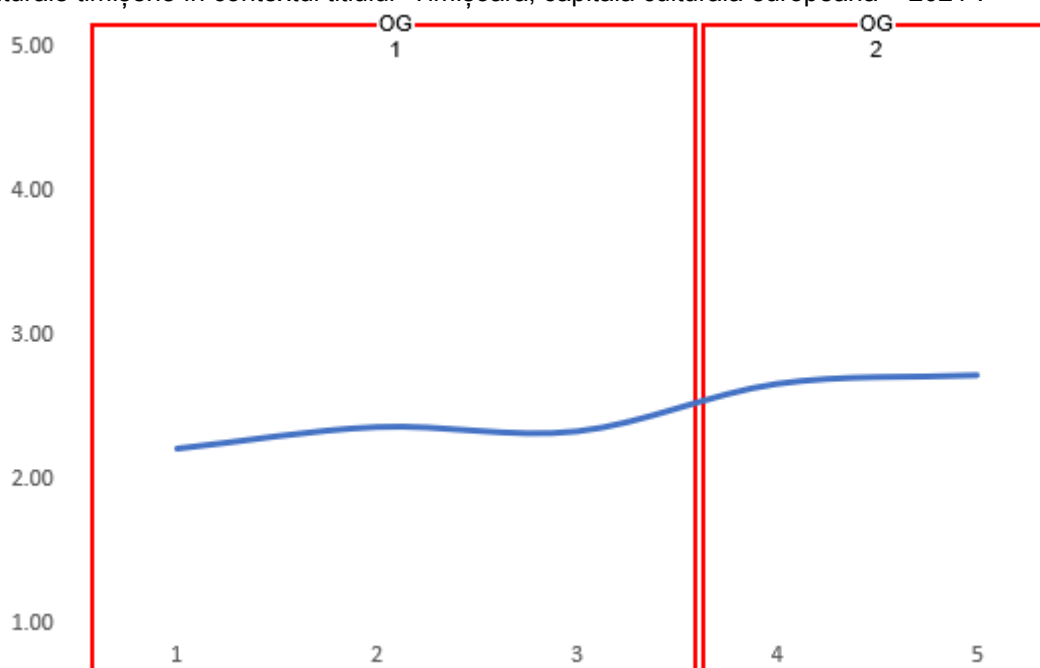
Sursa: prelucrare proprie pe baza datelor de interviu

Tabelul 6: Obiectivele generale și specifice aferente Direcției Strategice 3

DIRECȚIA STRATEGICĂ 3 Integrarea culturii timișene în circuitul național și european de valori	
OG. 1. Dezvoltarea capacității de cooperare culturală internațională	1. Crearea unui cadru politico-administrativ pentru promovarea ofertei culturale 2. Promovarea ofertei culturale prin mijloacele specifice mediului de afaceri 3. Integrarea ofertanților culturali în rețelele culturale europene
OG. 2. Afirmarea valorilor cultural-artistice timișene în circuitul cultural național și internațional	4. Susținerea participării actorilor culturali locali la evenimentele culturale naționale și internaționale 5. Includerea ofertei culturale a județului Timiș în cadrul unor importante evenimente culturale naționale și internaționale 6. Introducerea patrimoniului cultural timișean mobil și imobil în circuitul turistic
OG. 3. Dezvoltarea colaborării în cadrul euroregiunii DKMT	7. Dezvoltarea cadrului cooperării culturale euroregionale 8. Promovarea schimburilor culturale și turistice în euroregiunea DKMT

Sursa: prelucrare proprie pe baza Liniilor Directoare ale Strategiei

Figura 32: Nivelul de atingere a obiectivelor din cadrul Direcției strategice 4 – Dezvoltarea ofertei culturale timișene în contextul titlului “Timișoara, capitală culturală europeană – 2021”.

Sursa: prelucrare proprie pe baza datelor de interviu

Tabelul 7: Obiectivele generale si specifice aferente Direcției Strategice 4

DIRECȚIA STRATEGICĂ 4 Dezvoltarea ofertei culturale timișene în contextul titlului “Timișoara, capitală culturală europeană - 2021”	
	Promovarea formelor de expresie artistică contemporană
OG. 1. Dezvoltarea gustului estetic al consumatorului cultural în context contemporan	Dezvoltarea culturii tradiționale prin intermediul formelor de expresie artistică contemporană
	O mai bună deschidere și implicare a Timișoarei la dinamica culturală națională și internațională
OG2 Dezvoltarea comunicării între operatorii culturali în vederea îmbunătățirii ofertei culturale	Îmbunătățirea ofertei culturale prin produse culturale competitive la nivel național și internațional
	Promovarea produsului cultural în contextul noilor platforme multimedia

Sursa: prelucrare proprie pe baza Liniilor Directoare ale Strategiei

6.4. Operaționalizarea Strategiei Culturale a Județului Timiș pentru perioada 2018-2022

Măsurile propuse pentru intervalul 2018-2022 sunt derivate din matricea SWOT dezvoltată mai jos. Analiza SWOT reprezintă un elementul fundament în construcția Strategiei Culturale a Județului Timiș. Acest instrument face posibilă analizarea rapidă a punctelor strategice cheie, cât și identificarea alternativelor strategice.

În cadrul analizei SWOT realizată, punctele tari și punctele slabe sunt definite pe baza parametrilor descriptivi ai județului extrași din analiza datelor secundare analizate, pe baza datelor de sondaj obținute prin intermediul anchetei sociologice și pe baza datelor de interviu aplicat operatorilor culturali din județ.

Figura 33: Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
Vecinătatea regiunii cu Europa de Vest Spațiu multicultural, pluriethnic și multiconfesional Teatre de stat (român, german, maghiar) Catedrala ortodoxă, catolică, alte biserici Existența unui muzeu de rang național Numeroase obiective de patrimoniu istoric și cultural Evenimentul TCCE în 2021 Infrastructura de transport (autostrada, aeroport) Vestigii industriale Institute de cercetare și universități Mediu antreprenorial dezvoltat și dinamic	Slaba valorificare a potențialului în zona de graniță Deficitul locurilor de cazare Accesul dificil la site-urile culturale rurale Întreținerea deficitară a unor monumente Puține publicații cu specific cultural Arhitectura rurală a satelor în degradare Lipsa structurilor asociative meșteșugărești Lipsa unui sediu specific pentru Filarmonică Lipsa unei expoziții de bază în spațiul expozițional al Muzeului Național al Banatului Număr redus de resurse umane specializate Centre de informare insuficiente
Oportunități	Amenințări
Valorificare oportunităților transfrontaliere Valorificarea potențialului natural turistic Multiple evenimente multietnice Existența ONG-urilor culturale (entice) Turism în creștere Valorificarea multiculturalității bănățene Festivaluri specifice Banatului (chirvai) Trasee turistice tematice Existența ONG-urilor culturale (entice) Existența unor produse cu specific regional Folclorul și tradițiile culinare ale regiunii Dezvoltarea parteneriatului cu mediul de afaceri Valorificarea expertizei specialiștilor din universități Finalizarea autostrăzii Nădlac-Arad –Timișoara – Deva –Sibiu	Emigrația (inclusiv a etnicilor străini) Degradarea unor monumente Dezvoltarea urbană (afectarea spațiilor istorice) Riscul necorelării dintre programele de finanțare a culturii și nevoile locale/regionale Pierderea elementelor identitare Pierderea meșteșugurilor tradiționale Ofertele de turism cultural ale județului nu sunt competitive pe plan internațional

Sursa: elaborare proprie

Pentru operaționalizarea și punerea în practică a Strategiei Culturale a Județului Timiș, pentru perioada 2018 – 2022, au fost definite seturi de măsuri asociate fiecărui obiectiv în parte.

Pentru fiecare măsură propusă au fost definite niveluri de prioritate (pe o scală de la 1 la 3, unde 1 înseamnă ‘prioritate absolută’, 2 înseamnă ‘prioritate medie’ și 3 înseamnă ‘prioritate scăzută’.

Pentru planul de timp necesar implementării proiectului au fost setate trei intervale: anul I-II, anul II-III și anul III-IV.

Pentru fiecare măsură, au fost definiți diverși metrici pentru măsurarea și monitorizarea nivelului de implementare.

Aceste aspect sunt detaliate în secțiunea următoare.

DIRECȚIA STRATEGICĂ 1 Dezvoltarea unei vieți culturale diversificate și competitive la nivel european ca element definitoriu pentru afirmarea identității naționale și coeziunii sociale din spațiul timișean.	PERIOADA DE IMPLEMENTARE		
	Anul I - II	Anul II - III	Anul III - IV
	NIVEL DE PRIORITATE MASURARE SI MONITORIZARE		
	1	2	3
OG. 1. Stimularea activităților specifice și a instituțiilor implicate în educația culturală a cetățenilor			
OS. 1. Educarea și formarea artistică a consumatorului cultural			
M 1. Inițierea unor proiecte educaționale pentru tineret și copii în domeniul artelor, spectacolului, educației plastic, conservării și restaurării patrimoniului cultural, și pedagogiei muzeale.	Nr. Proiecte/an		
M 2. Implementarea unor proiecte pentru sensibilizarea cetățenilor privind importanța păstrării, conștientizării valorice și mentenanței sustenabile a patrimoniului cultural și a problemelor cu care se confruntă acest domeniu.	Nr. Proiecte/an		
M 3. Organizarea de dezbateri publice, conferințe, mese rotunde, workshop-uri, schimburi de experiență interdisciplinare, sesiuni de informare, cursuri profesionale de formare continuă în cultură și cursuri vizând educația culturală.		Nr. Dezbateri/an, Nr. Participanti/dezbateri	
M 4. Organizarea unor circuite turistice pentru vizitarea muzeelor și punctelor muzeale din județ pe direcția unor axe strategice adaptate pe specificul cultural-regional.		Circuite organizate/an, nr. Participanti/circuit	
M 5. Stimularea educației artistice alternative prin diversificarea ofertei curriculare, actualizarea metodelor prin tactici interactive și multiplicarea resurselor de infrastructură specifică.		Nr. Programe elaborate/an	
M6. Dezvoltarea gustului estetic al consumatorului cultural prin intermediul unor programe artistice multidisciplinare în care formele artistice tradiționale se intersectează cu forme de expresie artistică contemporană			Nr. Programe elaborate/an
M7 Dezvoltarea de parteneriate între instituțiile de cultura din judet, universități, centre de cercetare universitare si Inspectoratul Scolar Judetean.	Nr. Parteneriate/an		
OG. 2. Diversificarea expresiilor culturale și dezvoltarea publicului			
OS. 1 Dezvoltarea unei societăți cu repere durabile, de conservare și transmitere mai departe a valorilor pozitive pentru noile generații			
M1 Încurajarea industriilor culturale și creative prin politici de investiții în resurse creative locale (cofinanțarea sau finanțare, subvenționare, scutiri de taxe, sprijin logistic, etc.) pentru motivarea producției de calitate și promovarea unor standarde competitive de talie europeană		Nr. Programe implementate/an	
M2 Identificarea și oferirea de spații în care publicul să aibă acces la activități culturale moderne și în care operatorii culturali sunt sprijiniți să dezvolte proiecte culturale inovatoare transdisciplinare și semnificative în plan local și euroregional			Public acoperit/an
M3 Facilitarea comunicării și a realizării de proiecte culturale comune (care să aibă ca obiectiv comun: zona experimentului, abordarea interdisciplinară și spațiile inovative) a operatorilor culturali și a industriilor creative pe întreaga rază a județului Timiș, dar și în context euroregional.	Nr. Proiecte/an		
M4 Mediatizarea și promovarea artelor clasice, moderne și contemporane, religioase și laice, în rândul tinerilor în special și a publicului larg, în general din judetul Timiș, prin sprijinirea industriilor creative din acest domeniu.	Nr. Campanii/an		

OS. 2. Dezvoltarea învățământului de specialitate în vederea formării viitorilor actanți culturali		
M 1. Corelarea programelor curriculare cu cerințele dezvoltării sferei culturale și cu programul strategice în derulare al instituțiilor de cultură din județ și euroregiune.	Nr. Programe elaborate/an	
M.2. Colaborarea inter-instituțională și trans-disciplinară cu instituții din județ, centre de cercetare din euroregiune, din țară și străinătate în pregătirea profesională a elevilor și studenților	Nr. Colaborari/an	
M3. Realizarea unor programe culturale commune împreună sau în parteneriat cu instituțiile culturale	Nr. Programe implementate/an	
M 4. Inițierea copiilor în artele meșteșugărești tradiționale în centrele de meșteșuguri tradiționale și în institutiile de profil.	Nr. Proiecte derulate/an	
M.5. Resuscitarea și redescoperirea tradițiilor meșteșugărești în rândurile tinerei generații, într-un context mediat atât prin demersuri moderne de pedagogie muzeală, cât și prin oportunitatea contactului direct cu materialitatea unor artefacte originale din colecțiile de artă ale muzeelor.	Nr. Proiecte derulate/an	
M.6. Crearea oportunităților prin mijloace moderne de a înțelege artefactele patrimoniale atât tehnico-științific și antropologic-artistic. Patrimoniul cultural material – între știință și artă.	Nr. Proiecte derulate/an	
OS.3 Sprijinirea creativitatii si talentului		
M 1. Inițierea de către instituții a unor programe de promovare a tinerilor creatori, cercetători, curatori, și interpreți	Nr. Programe derulate/an	
M 2. Organizarea de concursuri și alte oportunități specifice pentru afirmarea tinerelor talente	Nr. Evenimente organizate/an	
M 3. Cofinanțarea de proiecte, stagii profesionale de practică, oportunități de afirmare în context regional și european, respectiv programe culturale pentru sprijinirea participării tinerilor artiști la evenimentele culturale, conferințe, simpozioane, concerte, expoziții de prestigiu precum și concursuri naționale și internaționale	Nr. Proiecte cofinantate/an	
M4. Recunoasterea si incurajarea performantelor in domeniul artistic si educational.	Nr. Premii acordate/an	
OG. 3. Creșterea accesului cetățenilor la cultură pe întreg teritoriul județului Timiș		
O.S. 1. Dezvoltarea vieții cultural-artistice în comunele și orașele județului		
M1. Diversificarea ofertanților culturali din mediul rural	Nr. Ofertanti autofinantati/an	
M2. Deplasări si alte modalitati de diseminare a ofertei culturale în județ		Nr. Programe diseminare/an
M3. Realizarea unor proiecte culturale ale amatorilor din județ cu instituțiile profesionale	Nr. Proiecte derulate/an	

M4. Schimburi culturale intercomunale în județ		Nr. Proiecte in parteneriat derulate/an	
M5. Identificarea și organizarea de muzee și puncte muzeale în localitățile din județ			Nr. Ptc. Muzeale
M 6. Activități pentru păstrarea memoriei colective în comunele din județ	Nr. Programe elaborate/an		
M 7. Revitalizarea mișcării corale tradiționale, a fanfarelor și a formațiilor artistice de amatori	Nr. Organizatii (re)infiintate/an		
M 8. Promovarea folclorului autentic prin concursuri, spectacole si alte evenimente de impact la nivelul comunitatii locale.	Nr. Spectacole/an		
M 9. Revitalizarea, sprijinirea și crearea unui cadru legal pentru meșteșugurile tradiționale de pe raza întregului județ, cu accent pe sprijinirea meșteșugurilor pe cale de disparitie		Cadru legislativ creat (nivel CJT)	Fractiune PIB/judet
M 10. Repunerea în circuitul turismului cultural a unor puncte de interes istoric și arheologic din județul Timiș.		Nr. Puncte turistice inserate/an	
OS.2. Dezvoltarea activităților cultural-artistice în cartiere			
M 1. Reînființarea și modernizarea filialelor Bibliotecii Județene Timiș din cartiere			Nr. Filiale
M 2. Dispersia evenimentelor culturale de masă în cartierele marilor orașe din Timiș	Nr. Evenimente nou generate/an		
M 3. Organizarea stagiunilor estivale in institutiile culturale ale caror spatii permit acest lucru	Nr. Stagiuni organizate/an		
M4. Inițierea, identificarea, sprijinirea, dezvoltarea și promovarea unor spații neutre de dialog între muzee și rezidenții cartierelor orașului Timișoara; spații dedicate artei, de tip “artist-corner” unde artiștii să poată derula cu o anumită periodicitate intervenții tematice efemere de artă contemporană în peisajul cartierelor din Timișoara. Promovarea acestor spații prin publicitatea mobilă a mijloacelor de transport în comun.		Nr. Evenimente organizate/an	
OS. 3. Dezvoltarea ofertei culturale pentru anumite grupuri sociale			
M 1. Programe-terapie pentru persoanele instituționalizate sau cu handicap	Strat. anuala elaborata		
M 2. Evenimente culturale realizate în mediul instituționalizat pentru persoanele cu dizabilități, copii, bătrâni, bolnavi, deținuți.	Strat. anuala elaborata		
M 3. Facilitarea accesului la cultură și artă a categoriilor sociale defavorizate	Strat. anuala elaborata		

M 4 Organizarea bilunară a unui transport gratuit dedicat copiilor cu situație materială defavorizată din satele județului Timiș în vederea accesului gratuit la programele expoziționale ale muzeelor și colecțiilor publice din Timișoara		Nr. Part./bilunar	Nr. Part./bilunar
OS. 4. Dezvoltarea și promovarea culturii scrise			
M 1. Realizarea de servicii de bibliotecă și programe destinate tuturor categoriilor de utilizatori (pe varste, categorii socio-profesionale, persoane cu dizabilități etc)	Strat. anuală elaborată		
M 2. Crearea unei baze de date din periodicele apărute de la 1831 până în prezent, lucrări ale scriitorilor bănățeni, cărți de patrimoniu, cu finanțare din fonduri europene			Nr. Lucrări indexate
M 3. Perfecționarea sistemului RFID pentru inventarierea și gestionarea colecției bibliotecii;	Program implementat		
M 4. Asistență metodologică pentru bibliotecile comunale și orașenești			
M5. Realizarea de parteneriate cu instituții publice, unități de învățământ, ONG-uri;	Nr. Parteneriate elaborate/an, Nr. Proiecte în comun derulate/an		
M 6. Realizarea de schimburi de carte românească cu comunitățile românești de peste graniță.		Nr. Proiecte în comun derulate/an	
M 7. Realizarea de manifestări neconvenționale, festivaluri naționale și internaționale cu scopul de promovare a patrimoniului bibliotecii, de aducere a acestuia în atenția comunității.			Nr. Ev. în comun derulate/an
M 8. Sprijinirea publicațiilor istorico-științifice, artistice sau literare, respectiv a manifestărilor publicistice relevante pentru cercetători sau scriitori din județ, respectiv referitoare la teme relevante pentru identitatea cultural-artistică și istorică a județului și regiunii			Strat. anuală elaborată
OS. 5 Dezvoltarea artelor vizuale			
M 1. Finanțarea materialelor promoționale, publicațiilor de specialitate reprezentative, respectiv a infrastructurii muzeistice aferente expozițiilor cu caracter permanent sau temporar, personale sau de grup, inclusiv a saloanelor de artă	Volum public tinta/an, Nr. Vizitatori/an		
M 2. Susținerea și dezvoltarea producției editoriale în vederea promovării artelor plastice și diseminării rezultatelor agendelor expoziționale	Nr. Publicații/an		
M 3. Realizarea unor tabere de creație și stagii de practică pe domenii ca restaurare-conservare, parcuri tematice, etc.			Public acoperit/an
M 4. Realizarea unui Centru interdisciplinar de artă și noi tehnologii.		Inițiere centru	

O.S.6. Dezvoltarea artei neprofesionale			
M 1. Revitalizarea instituțiilor care desfășoară activități tradiționale vizând formarea și promovarea artei neprofesionale			Nr. Institutii infiintate
M 2. Organizarea unor evenimente culturale pentru valorificarea creației neprofesioniste		Nr. Evenimente organizate/an	
M 3. Asistență metodologică pentru înființarea și dezvoltarea de formații, cercuri, ansambluri, grupuri artistice de amatori.	Strat. anuala elaborata		
OG. 4 Dezvoltarea profesională a resurselor umane specifice			
OS. 1. Creșterea abilităților profesionale ale angajaților din mediul cultural			
M 1. Realizarea unui cadru-instituțional de dezvoltare și perfecționare continuă, prin înființarea unui Centru regional pentru dezvoltarea resurselor culturale	Strat. anuala elaborata		
M 2. Realizarea unor cursuri de management cultural și cursuri aplicate pe specialități	Nr. Curricule elaborate		
M3. Participarea la programe de formare profesională la nivel național și internațional. Deschiderea unor noi oportunități de formare profesională și mobilități de excepție pentru specialiștii din județ spre achiziția de competențe și standard actualizate, oferite de platforme de perfecționare și cursuri în străinătate.		Nr. Programe formare parcurse/an	
M4. Dezvoltarea unei platforme regionale de expertiză și cercetare avansată interdisciplinară a patrimoniului cultural tangibil prin aportul științelor muzeale și a noilor tehnologii, în parteneriat cu instituții și universități cointerestate din județ și euroregiune, respectiv asocieri cu specialiști invitați de renume mondială.		Dezvoltare platforma	Nr. Vizitatori/luna
OS.2. Optimizarea structurii de personal			
M 1. Angajarea si mentinerea personalului specializat cu calificare profesională prin diverse modalitati de stimulare	Nr. Modalitati stimulare		
M 2. Menținerea personalului cu înaltă calificare profesională prin motivare profesională și personală	Grad retentie personal		
M 3. Acordarea anuală a unor premii și diplome de excelență pentru realizări deosebite.	Nr premii		
M 4. Acordarea anuală a titlului de „Cetățean de onoare” personalităților marcante ale culturii timișorene.	Nr titluri		

OG. 5. Asigurarea unei infrastructuri culturale adecvate			
OS.1. Optimizarea cadrului de desfășurare a actului cultural			
M 1. Reabilitarea si construirea clădirilor cu destinație culturală la nivelul intregului județ.			Nr. Cladiri reabilite
M 2. Implementarea unor proiecte noi de arhitectură complexă, care să includă spații cu destinație culturală.		Nr. Proiecte implementate/an	
M 3. Înființarea de noi puncte muzeale ale Muzeului Național al Banatului pentru punerea în valoare a patrimoniului cultural județean.			Ptc. Muzeale infiintate
M 4 Înființarea de noi puncte muzeale ale Muzeului Satului Bănățean în vederea valorificării patrimoniului regional			Ptc. Muzeale infiintate
M 5. Implementarea de programe pentru sensibilizarea consumatorului cultural la problemele cu care se confruntă patrimoniul natural al județului Timiș.			Strategie elaborata
OS.2. Optimizarea condițiilor pentru creșterea confortului consumatorului cultural			
M 1. Reamenajarea spațiilor interne cu destinație culturală	Strategie elaborata		
M 2. Modernizarea dotărilor necesare creșterii confortului spațiilor culturale	Strategie elaborata		
M 3. Introducerea de facilități de transport pentru vizitarea instituțiilor cultural		Strategie elaborata	
M 4 Dezvoltarea unor sisteme speciale de acces către instituțiile de cultură dedicate persoanelor cu dizabilități locomotorii și nevoi speciale.	Strategie elaborata		
OS.3. Construirea unor noi spatii cu destinatie specifica			Strategie elab-orata
M1 Construcția unui Centru Regional pentru Prezervarea, Investigarea, Conservarea, Restaurarea și Cercetarea Sistemică a Patrimoniului Cultural din Timișoara si judetul Timiș, inclusiv a patru depozite muzeale dedicate muzeelor de stat și colecțiilor publice, inclusive colecțiilor ecleziastice ale cultelor din Timișoara.			Construire centru
M2 Constructia unui sediu nou pentru biblioteca judeteana care sa asigure deservirea unitara a publicului utilizator			Construire sediu
M3 Construirea unui nou spatiu dotat cu infrastructura necesara implementarii programelor si proiectelor culturale destinate teatrului pentru copii si tineret			Construire spatiu

OS 4. Asigurarea unei calități superioare, precum și a accesului la patrimoniul cultural, prin preservarea, conservarea și restaurarea patrimoniului cultural mobil, cu prioritate din colecțiile muzeelor timișorene dar și a bisericilor sau cultelor, bibliotecilor, arhivelor.			
M 1. Asigurarea conservării preventive - depozitării profesioniște, conform standardelor europene a celor patru colecții de obiecte de patrimoniu aparținând Muzeului Național al Banatului, Muzeului de Artă Timișoara și al Muzeului Satului Bănățean din Timișoara, prin construirea unor spații cu destinație specifică acestor activități.	Spatiu amenajat		
M2 Sprijinirea investițiilor în realizarea de depozite tranzitorii de carantină și intervenție/restaurare necesare în special în aducerea de noi case obiectiv în Muzeul Satului Bănățean, dar și în direcția înființării unui laborator regional de expertiză și cercetare în preservare, conservare și restaurare, atât de necesar pentru conservarea patrimoniului cultural tangibil al județului	Spatiu amenajat		
M 3 Sprijinirea formării și întreținerii unei platforme regionale de cercetare interdisciplinară activă a științelor de patrimoniu cu aplicare în domeniul muzeal și al monumentelor, cu scopul de a încuraja, a dezvolta și a menține un nivel profesional competitiv european, prin dialog cultural-științific și schimburi culturale dinamice implicând experți externi din mediul profesional muzeal, asociații profesionale acreditate și perspective ale unor internship-uri de referință pe plan național și european.		Elaborare platforma, Nr. Participanti/lun	
OG. 6. Promovarea produsului cultural			
OS. 1. Dezvoltarea unei politici unitare de marketing la nivelul județului			
M 1. Elaborarea și implementarea unei strategii de marketing cultural la nivelul județului Timiș	Strategie elaborata		
M 2. Înființarea unei Agenții regionale pentru promovarea națională și internațională a ofertei și patrimoniului cultural		Infiintare agentie	
M 3. Utilizarea tehnologiilor moderne în structurarea, promovarea și diseminarea ofertei culturale	Platforma online elaborate, Nr. Vizitator/an		
M 4. Organizarea de turnee, spectacole si expoziții itinerante interne și internaționale		Nr. Turnee organizate/an	
M 5. Elaborarea de materiale promoționale și publicații tipărite și digitale privind patrimoniul cultural timișean	Materiale promotionale concepute/an		
OS. 2. Atragerea și valorificarea altor resurse pentru dezvoltarea sferei culturale			
M 1. Inițierea de programe de colaborare cu mediul de afaceri, institute culturale și institute diplomatice (ambasade, consulate)	Nr programe/an		
M 2. Încurajarea înființării unei structuri asociative pentru sprijinirea instituțiilor culturale			Nr structuri/an
M 3. Propuneri pentru îmbunătățirea legislației în domeniul cultural și creșterea resurselor financiare acordate culturii	Nr. Propuneri/an, Resurse financiare obtinute din proiecte (eur)/an		

M 4. Realizarea unor parteneriate cu mass media locala si nationala	Nr. Parteneriate/an, Nr. Evenimente in cadrul parteneriatelor/an		
M 5. Atragerea de finanțări naționale pentru realizarea proiectelor culturale prioritare	Fonduri obtinute (eur)/an		
M 7. Încurajarea colaborărilor și parteneriatelor interinstituționale între instituții cu profil similar sau complementar, muzee, instituții de învățământ, institute diplomatice, în vederea consolidării unei infrastructuri de implement-tare a unor proiecte culturale complexe, de anvergură regională și europeană	Nr. Colaborari/an, Nr. Parteneriate/an		
OG.7. Realizarea de proiecte și programe culturale cu instituții și organizații culturale europene similare			
OS.1. Dezvoltarea unei politici de marketing care să permită realizarea de programe comune			
M 1. Înființarea unei Agenții regionale pentru promovarea internațională a ofertei culturale		Proiect juridic	Infintare
M 2. Utilizarea noilor tehnologii în promovarea ofertei culturale și crearea unui pol de marketing cultural și vizibilitate prin noile media și canalele de tip social media	Nr. Post-uri/an		
M 3. Organizarea de turnee, expozitii intinerante, schimburi culturale intra- și interregionale, spectacole interne și internaționale	Nr. Evenimente organizate/an		
M 4. Inițierea și realizarea de programe culturale pe teme comune de interes European și conturarea unor parteneriate strategice intra și interregionale cu scopul de a promova și dezvolta axele fundamentale ale sectorului cultural și diversitatea ofertei culturale în județ	Nr. Programe/an		
OS.2. Atragerea și valorificarea resurselor externe pentru dezvoltarea sferei culturale			
M1. Atragerea de finanțări internaționale pentru realizarea proiectelor culturale prioritare	Nr. Finantari obtinute/an		
M2. Identificarea programelor cu finanțare europeană și realizarea de proiecte culturale cu parteneri europeni interesați	Nr. Proiecte depuse/an		
M3. Realizarea de programe culturale în colaborare cu mediul de afaceri internațional cu reprezentanță în județ	Nr. Programe/an		

DIRECȚIA STRATEGICĂ 2 Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale	PERIOADA DE IMPLEMENTARE		
	Anul I - II	Anul II - III	Anul III - IV
	NIVEL DE PRIORITATE / MASURARE SI MONITORIZARE		
	1	2	3
OG. 1.Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale în spațiul timișean			
OS. 1. Sprijinirea dezvoltării vieții culturale asociative			
M.1. Organizarea de evenimente culturale, în colaborare cu instituții culturale care să reflecte multiculturalitatea spațiului bănățean.	Nr. Evenimente organizate/an		
M.2. Realizarea de evenimente culturale comune cu formațiile, grupuri si cercuri artistice destinate copiilor și tinerilor	Nr. Evenimente organizate/an		
M.3. Păstrarea și valorificarea memoriei colective a diferitelor comunități prin aniversări, comemorări, filme documentare	Nr. Programe elaborate/an		
M4.4 Realizarea unor culegeri de folclor, basme, povestiri specifice minorităților naționale.			Realizare culegere
M.5. Realizarea unor expoziții care să reflecte multiculturalitatea Banatului și importanța acesteia în context național și european	Realizare expozitie anuala, Nr. Participant/an		
OS. 2. Încurajarea dezvoltării proiectelor interculturale			
M.1. Realizarea unor proiecte de educație interculturală, inclusiv prin atragerea de fonduri externe.	Nr. Proiecte/an, Nr. Participant/eventiment		
M.2. Achiziționarea de patrimoniu specific minorităților naționale, (gospodării și costume tradiționale) și punerea lui în valoare prin expoziții permanente și temporare.	Sume alocate (lei), Procent surse externe in sumele alocate		
M.3. Susținerea unor împrumuturi ale unor bunuri aparținând unor instituții ce reflectă identitatea minorităților cu scopul de a consolida imaginea multiculturală a Banatului în expoziții vizând identitatea regională	Nr. Expozitii realizate/an, Nr. Participanit/an		

DIRECȚIA STRATEGICĂ 3 Integrarea culturii timișene în circuitul național și european de valori	PERIOADA DE IMPLEMENTARE		
	Anul I - II	Anul II - III	Anul III - IV
	NIVEL DE PRIORITATE / MASURARE SI MONITORIZARE		
	1	2	3
OG. 1. Dezvoltarea capacității de cooperare culturală internațională			
OS. 1. Crearea unui cadru politico-administrativ pentru promovarea ofertei culturale			
M 1. Introducerea în cadrul unor acorduri de cooperare, cu parteneri din orașele și regiunile înfrățite, a programelor de colaborare culturală	Nr. Acorduri realizate/an		
M2. Dezvoltarea unor schimburi culturale între instituțiile și asociațiile profesionale cu profil cultural din spațiul European și internațional	Nr. Evenimente realizate/an		
M3. Dezvoltarea in spațiul euroregiunii DKMT a unor puncte muzeistice și programe patrimoniale de conservare-restaurare comune			Nr. Ptc. Infintate
OS. 2. Promovarea ofertei culturale prin mijloacele specifice mediului de afaceri	Elaborare strategie	Nr. Oferte transmise	
M 1. Promovarea si integrarea ofertei culturale timișene in mediul de afaceri local si international	Nr. Evenimente in pratrneriat cu mediul de afacer/an		
M 2. Dezvoltarea unui cadru legislativ pentru mediul de afaceri care să faciliteze sustinerea ofertei culturale	Elaborare cadru legislativ		
M3. Elaborarea unor programe culturale educaționale muzeale adresate mediului de afaceri, pentru încurajarea adeziunii mediului de afaceri la scena cultural-artistică bănățeană	Nr. Programe elaborate/an, Volum sponsorizari atrase (lei)/an		
OS. 3. Integrarea ofertanților culturali în rețelele culturale europene	Min. 1 afiliere/an		
M 1. Informarea si inscrierea institutiilor cu profil cultural la rețelele culturale europene existente	Nr. Participanti autofinantati din retele europene la evenimente judetene/an		
M 2. Realizarea de proiecte culturale comune cu diferiți membri ai rețelelor culturale europene	Nr. Proiecte comune/an		

OG. 2. Afirmarea valorilor cultural-artistice timișene în circuitul cultural național și internațional			
OS. 1. Susținerea participării actorilor culturali locali la evenimentele culturale naționale și internaționale			
M 1. Finantarea mobilității artiștilor, cercetătorilor și a profesioniștilor din domeniul culturii în vederea participării la evenimente, stagii profesionale și proiecte culturale naționale și internațional	Elaborare regulament	Nr. Persoane participante/an	
M 2. Realizarea de colaborări și parteneriate naționale și internaționale din domeniul culturii	Nr. Parteneriate/an		
OS. 2. Includerea ofertei culturale a județului Timiș în cadrul unor importante evenimente culturale naționale și internaționale			
M 1. Extinderea la nivel internațional a unor evenimente culturale majore		Nr. Evenimente organizate/an	
M 2. Organizarea unor evenimente culturale de impact la nivel euroregional, național și internațional		Nr. Evenimente organizate/an	
M 3. Crearea infrastructurii necesare pentru instituțiile cu profil cultural de a deveni gazde, organizatori sau parteneri în organizarea unor evenimente de referință pentru scena culturală națională, euroregional, europeană	Elaborare strategie	Nr. Evenimente organizate/an	
OS. 3. Introducerea patrimoniului cultural timișean mobil și imobil în circuitul turistic			
M 1. Accesarea de programe europene specifice pentru introducerea patrimoniului arhitectural banatean în circuitul european de valori	Nr. Proiecte finanțate/an		
M 2. Introducerea patrimoniului cultural în oferta turistică națională, euroregională și internațională	Elaborare oferta		
M 3. Realizarea unor publicații privind oferta – program			Elaborare oferta
M 4. Includerea patrimoniului cultural regional tangibil și intangibil în proiecte și inițiative de cercetare interdisciplinară cu potențial internațional pentru instituții și asociații profesionale cu profil cultural.			Nr. Proiecte de cercetare elaborate

OG. 3. Dezvoltarea colaborării în cadrul euroregiunii DKMT			
OS. 1. Dezvoltarea cadrului cooperării culturale euroregionale			
M 1. Crearea unui Centru Euroregional de Cooperare Culturală		Infiintare centru	
M 2. Inițierea unui Consiliu Cultural Consultativ Euroregional format din personalități culturale, manageri și experți pentru consilierea factorilor de decizie	Infiintare structura		
M 3. Includerea în programele mass-media euroregională a programelor culturale	Nr. Programe publicate in mass-media/an		
OS. 2. Promovarea schimburilor culturale și turistice în euroregiunea DKMT			
M 1. Dezvoltarea unor programe culturale comune	Nr. Programe comune/an		
M 2. Finanțarea programelor în cadrul unor agende culturale comune	Nr. Programe finantate/an		
M 3. Realizarea de parteneriate și a coproducțiilor	Nr. Parteneriate/an		
M 4. Realizarea de evenimente culturale de succes cu impact internațional major	Nr. Evenimente/an		
M 5. Continuarea și dezvoltarea colaborărilor tradiționale în domeniul muzeal	Nr. Schimburi expozitii/an		
M 6. Continuarea cercetărilor interetnice în arealul timișean	Nr. Articole stiintifice publicate in domeniu/an		
M 7. Editarea unei reviste de cultură	Nr. Abonamente vandute/an		
M 8. Realizarea unor circuite turistice culturale de vizitare a monumentelor istorice din orașele importante sau de participare la evenimentele culturale majore din euroregiunea DKMT	Nr. Vizitatori externi/an		
M 9. Facilitarea de internship-uri pe domeniul cultural și muzeistic pentru personal de specialitate aparținând instituțiilor de cultură din DKMT	Nr. Externi internship/an		

DIRECȚIA STRATEGICĂ 4 Dezvoltarea ofertei culturale timișene în contextul titlului ”Timișoara, capitală culturală europeană - 2021”	PERIOADA DE IMPLEMENTARE		
	Anul I - II	Anul II - III	Anul III - IV
	NIVEL DE PRIORITATE / MASURARE SI MONITORIZARE		
	1	2	3
OG. 1. Dezvoltarea gustului estetic al consumatorului cultural în context contemporan			
OS. 1. Promovarea formelor de expresie artistică contemporană			
M 1. Dezvoltarea ofertei culturale prin intermediul unor evenimente culturale contemporane multimedia, noile tehnologii, land art și intervenții artistice efemere în spațiul urban	Nr. Evenimente organizate/an		
M 2. Realizarea unor evenimente de artă contemporană care pot fi multiplicare la nivel national, euroregional și international	Nr. Evenimente preluate la nivel national/an		
OS. 2. Dezvoltarea culturii tradiționale prin intermediul formelor de expresie artistică contemporană			
M 1. Organizarea de evenimente culturale în care genurile artistice se întrepătrund	Nr. Evenimente organizate/an		
M 2. Diversificarea publicului destinat artei și culturii tradiționale prin evenimente care să atragă un public eterogen și mai puțin fragmentat pe criterii de vârstă	Monitorizare public participant		
M 3. Susținerea dezvoltării unei axe principale privind sectorul de digitizare al patrimoniului cultural din regiune	Elaborare strategie		
M 4. Dezvoltarea unor proiecte de reinterpretare și valorificare a patrimoniului cultural national prin prisma noilor tehnologii, digitizarea fondului patrimonial și recontextualizarea elementelor de tradiție, identitare ale regiunii prin filtrul artei contemporane; restaurarea patrimoniului cultural – ca reinventare a tradiției.	Elaborare strategie		
OS. 3. O mai bună deschidere și implicare a Timișoarei la dinamica culturală națională și internațională			
M 1. Sprijinirea și implementarea de proiecte cu participare internațională substanțială;	Nr. Participanti din strainatate/eveniment/an		
M 2. Sprijinirea și implementarea de proiecte pentru promovarea brandurilor culturale locale.	Nr. Evenimente organizate/an		
M 3. Sprijinirea organizării de tabere interculturale naționale și internaționale, schimburi de experiență naționale și internaționale la nivel de operatori culturali	Nr participanti din strainatate/tabara, Nr. Participanti in strainatate/tabara		
M 4. Sprijinirea participării operatorilor culturali la activități științifice și artistice de talie internațională: internshipuri, fellowshipuri, artisti-in-residence, tutori de workshopuri sau lectori în cadrul unor proiecte de calibru profesional înalt sau evenimente de prestigiu internațional	Nr. Participanti invitati in strainatate cadrul unor evenimente internationale/an		

OG. 2. Dezvoltarea comunicării între operatorii culturali în vederea îmbunătățirii ofertei culturale			
OS. 1. Îmbunătățirea ofertei culturale prin produse culturale competitive la nivel național și internațional			
M 1. Dezvoltare parteneriatelor dintre operatorii culturali locali la nivel național și internațional	Nr. Parteneriate internationale/an		
M 2. Îmbunătățirea colaborării dintre operatorii culturali și administrația publică locală	Strategie elaborata		
M 3. Sincronizare culturii timșene la viața culturală internațională	Strategie elaborata		
OS. 2. Promovarea produsului cultural în contextul noilor platforme multimedia			
M 1. Promovarea și diseminarea ofertei culturale la nivel național și internațional	Procent din total oferte culturale diseminate		
M 2. Implementarea unor proiecte pentru elaborarea și dezvoltarea platformelor multimedia pentru promovarea ofertei culturale	Nr. Proiecte implementate care utilizeaza platforme multimedia/an		

7. Concluzii și recomandări

Cercetarea a avut ca obiectiv elaborarea Strategiei Culturale a Județului Timiș pentru perioada 2018 – 2022 și indicarea modului de operaționalizare a acesteia prin măsuri specifice.

Studiul a fost focusat pe următoarele direcții:

- Identificarea percepțiilor și a opiniilor referitoare la fenomenul cultural județean;
- Identificarea profilului consumatorului de cultură
- Analiza structurii publicului pe criterii socio-demografice
- Verificarea direcțiilor strategice pentru a fi în concordanță cu nevoia culturală existentă în teren;
- Realizarea activităților necesare elaborării metodologiei de calcul a indicatorilor statistici privind direcțiile strategice, în conformitate cu normele și standardele sociologice;
- Colectarea datelor și prelucrarea datelor existente și încadrarea în strategiile existente, corelarea cu strategiile deja existente.

Au fost analizate și elaborate măsuri de acțiune și metrici aferente pentru patru direcții strategice:

- Direcția strategică 1 - Dezvoltarea unei vieți culturale diversificate și competitive la nivel european ca element definitoriu pentru afirmarea identității naționale și coeziunii sociale din spațiul timișean;
- Direcția strategică 2 – Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale;
- Direcția strategică 3 – Integrarea culturii timișene în circuitul național și european de valori;
- Direcția strategică 4 – Dezvoltarea ofertei culturale timișene în contextul titlului “Timișoara, capitală culturală europeană – 2021”.

Se recomandă următoarele:

- Elaborarea Strategiei Culturale a Județului pe o perioadă mai mare (de ex. – 10 ani) cu actualizare anuală în funcție de rezultatele monitorizării;
- Implementarea unui proces de monitorizare bazat pe raportare on-line a gradului de implementare a măsurilor propuse;
- Analizarea aplicațiilor în cadrul Agendei Culturale în funcție de integrarea în Direcțiile Strategice și atingerea metricilor specifici măsurilor strategiei;
- Nevoia unor cercetări avansate pentru a înțelege în profunzime caracteristicile pieței, segmentarea publicului și identificarea instrumentelor adecvate de promovare a evenimentelor culturale din județ.

Bibliografie

- Antoniuc, Doina, Baiski, D., Hotopila, V., Petru, I., Junea, C., Medinski, A., Micle, D., Streian, V., Zonte, Violeta (2010). Județul Timiș. Monumentele de for public. Timișoara: Graphite
- Benea, Doina (2013). Istoria Banatului în Antichitate. Timișoara: Excelsior Art
- Hațegan, I. (2005). Cronologia Banatului. II/2. Vilayetul de Timișoara. Repere cronologice, selecție de texte și date. Timișoara: Editurile Banatul și Artpress
- Institutul Național de Statistică [National Institute of Statistics] (2017): LMV102B - Locuri de muncă vacante pe macroregiuni, regiuni de dezvoltare și activități ale economiei naționale (secțiuni) CAEN Rev.2, <http://statistici.insse.ro/shop/index.jsp?page=tempo3&lang=ro&ind=LMV102>
- Institutul Național de Statistică [National Institute of Statistics] (2017): AMG157E - AMIGO - Rata șomajului BIM pe grupe de vârstă, medii de rezidență, macroregiuni și regiuni de dezvoltare, <http://statistici.insse.ro/shop/index.jsp?page=tempo3&lang=en&ind=AMG157E>
- Ispas Sabina (2009) (coord.). Patrimoniul cultural imaterial din România. Rep. I. București: CIMEC
- Jancsó, A. (2010), Temesvár Vizerőműve: Működő műszaki műemlékünk. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület
- Melwisch-Birăescu, Simina (2010). Imagini ale alterității. Moduri de reprezentare în jurnalele de călătorie și descrieri etnografice române și germane (1840-1890). Cu amănunte inedite despre Banat. Timișoara: Marineasa, 42
- Moldovan, S.B. (2009). Emigrarea în masă a populației de origine germană din județul Timiș, între propagandă și tendința firească. O sinteză informativă din 1980. În Cheptea, Stela, Buzatu Gh. (coord.). Convergențe istorice și geopolitice. Omagiu Profesorului Horia Dumitrescu. Casa Editorială Demiurg: Iasi, p.14;
- Neumann, V. (2015). Istoria Banatului. Studii privind particularitățile unei regiuni transfrontaliere. București: Editura Academiei Române
- Olaru, M. (2006), A history of about 300 years of high waters and hydrotechnic constructions in Banat (I). Historical Geography and Toponomastics, I, 1, 89-106
- Pisică, Silvia, Bălțeanu, Lavinia, Ichim, Laura, Vlaicu, Manuela, Drăxineanu, Andreea, Alexandru, C. (2016).
- Populația României pe localități la 1 ianuarie 2016 (după domiciliu). București: Institutul Național de Statistică, 128-129
- Romanian Parliament (2002): Lege Nr. 202 din 19 aprilie 2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act?ida=36206
- Szentmiklosi, Al. (2016) Vremea războinicilor. Cea mai mare fortificație de epoca bronzului din Europa Cornești-Iarcuri. Bunoiu, V. & Vlase, D. (eds.) Arheologia Banatului: Cercetări, descoperiri, intervenții. Timișoara: Antem, 4-7
- Semprini, A. (2000). Le multiculturalisme. Paris: Presses Universitaires de France, 5
- *** (2011) Rezultate definitive ale Recensământului Populației și al Locuințelor – 2011 (caracteristici demografice ale populației). București: Institutul Național de Statistică, disponibil la: www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2013/07/REZULTATE-DEFINITIVE-RPL_2011.pdf

Anexe